

GEOGRAFSKI OBZORNIK

LETO 2013 LETNIK 60 ŠTEVILKA 1-2

Romi in romska naselja
v Sloveniji v procesih
modernizacije

Rastlinstvo na meliščih
Kamniško-Savinjskih Alp

Ekovasi

Tri mesta Radžastana

Družbena sprejemljivost
zelenih površin
v Mariboru

GEOGRAFSKI OBZORNIK
strokovna revija za popularizacijo geografije

Izdajatelj: Zveza geografov Slovenije, p.p. 306, 1001 Ljubljana
Za izdajatelja: dr. Stanko Pelc
ISSN: 0016-7274

Odgovorni urednik: dr. Simon Kušar
Uredniški odbor: Maja Besednjak, dr. Dejan Cigale, Primož Gašperič, Mojca Ilc Klun, dr. Drago Kladnik, dr. Miha Koderman, dr. Irena Mrak, mag. Miha Pavšek, dr. Irma Potočnik Slavič, dr. Mimi Urbanc, ddr. Ana Vovk Korže, dr. Igor Žiberna
Upravnik revije: Primož Gašperič
Terminološki in jezikovni pregled strokovnih člankov: dr. Drago Kladnik
Elektronski naslov uredništva: geografski.obzornik@gmail.com
Medmrežje: <http://zgs.zrc-sazu.si/Publikacije/Geografskiobzornik/tabid/302/Default.aspx>
Tisk: Collegium Graphicum d.o.o.
Naklada: 900 izvodov
Cena: 5,4 €
Transakcijski račun: 02010-0014166331, Nova Ljubljanska banka, d.d., Ljubljana, Trg republike 2, 1000 Ljubljana

Izhaja 4-krat letno kot enojna ali dvojna številka.
Geografski obzornik objavlja izvirne prispevke, ki še niso bili objavljeni nikjer drugod. Uredništvo si pridružuje pravico do (ne)objave, krajšanja, delnega objavljjanja prispevkov v skladu z uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.
Prispevke pošljite natisnjene in po elektronskem mediju na naslov in elektronsko pošto uredništva. Poslanih prispevkov ne vračamo. Revija je vključena v SCOPUS.

GEOGRAPHIC HORIZON
professional magazine for popularization of geography

Publisher: Association of Slovenian Geographers, p.p. 306, 1001 Ljubljana, Slovenia
For the publisher: Stanko Pelc
ISSN: 0016-7274
Editor: Simon Kušar
Editorial board: Maja Besednjak, Dejan Cigale, Primož Gašperič, Mojca Ilc Klun, Drago Kladnik, Miha Koderman, Irena Mrak, Miha Pavšek, Irma Potočnik Slavič, Mimi Urbanc, Ana Vovk Korže, Igor Žiberna
Administrator: Primož Gašperič
Terminology and language review of professional articles: Drago Kladnik
E-mail: geografski.obzornik@gmail.com
www: <http://zgs.zrc-sazu.si/Publikacije/Geografskiobzornik/tabid/302/Default.aspx>
Print: Collegium Graphicum
Price: 5,4 €
Number of copies printed: 900 copies
Bank account: 02010-0014166331, Nova Ljubljanska banka, d.d., Ljubljana, Trg republike 2, 1000 Ljubljana, Slovenia

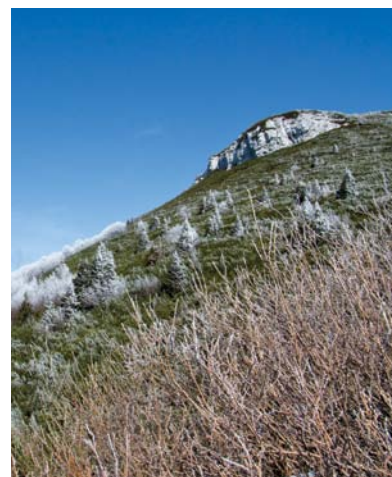
The magazine is indexed in SCOPUS.

Fotografija na naslovnici:

SNEŽNIK

Avtor fotografije:

MATEJ BLATNIK

Jernej Zupančič

Romi in romska naselja v Sloveniji v procesih modernizacije

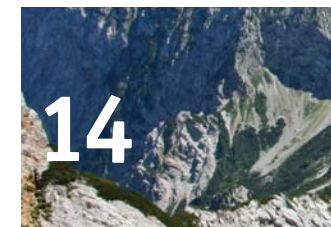
Romska naselja so se zaradi ločenega razvoja in posebnih socialnih okoliščin razvila v ruralne in urbane slume. Večina današnjih romskih naselij je zelo premišljeno locirana tam, kjer je bilo največ možnosti za preživetje in je bilo nasprotovanje lastnikov zemljišč še znosno. Njihova preobrazba je strokovni geografski izziv, ki vključuje analizo, pa tudi njihovo načrtovanje in upravljanje...

Matej Blatnik

Rastlinstvo na meliščih Kamniško-Savinjskih Alp

Kljub več kot stotim prepoznanim rastlinskim vrstam bomo ob bežnem pogledu na melišča še vedno najprej opazili grušč, saj tamkajšnja neporasla območja prevladujejo nad poraslimi. Toda rastline se bodo vselej ustrezno prilagodile in sčasoma prerasla tudi ta območja...

Gregor Škratek, Ana Vovk Korže

Ekovasi: alternativa obstoječemu načinu življenja

Za razvoj ekovasi je Slovenija več kot primerna, saj naj bi ekovas imela od 100 do 500 prebivalcev. V Sloveniji je 6031 naselij, od katerih jih kriteriju velikosti ekovasi ustreza kar 5468 oziroma 90,7 %...

Kristina Šijanec

Tri mesta Radžastana

Predstavljena mesta se razlikujejo po funkcijah in velikosti, njihov skupni imenovalec pa je turizem. Pushkar je predvsem romarsko središče, ki privablja tudi številne tuje turiste ... Udaipur, ki je po velikosti primerljiv z Ljubljano, privablja obiskovalce zaradi izjemne pokrajine, ki jo krasijo tako jezera kot bogata kulturna dediščina ...

Mojca Kokot Krajnc, Ana Vovk Korže

Družbena sprejemljivost zelenih površin v Mariboru

Družba pozitivno sprejema zelene površine. Večina anketirancev nasprotuje posegom vanje, saj jih ne želijo več izgubljati. Kljub zavedanju o okoljevarstveni vlogi zelenih površin v mestu je odgovornost do njih še vedno na nizki ravni, saj se z njimi še vedno ravna preveč neodgovorno ...

45 Projekt ViTo – Celostni urbani razvoj zgodovinsko pomembnih mest kot regionalnih središč v Jugovzhodni Evropi • 46 Praznovanje 50 letnice študija geografije v Mariboru • 48 Srečanje diplomantov geografije po več kot pol stoletja • 48 Delovanje geografskih društev v letu 2012 • 52 Milan Bufon: Ne vrag, le sosed bo mejak • 53 Jurij Senegačnik: Slovenija in njene pokrajine • 54 Diplomanti geografije v letu 2012 • 58 Dejavnosti geografskih društev v jeseni 2013 • 59 Zborovanje slovenskih geografov 2013

Romi in romska naselja v Sloveniji v procesih modernizacije

IZVLEČEK

Prispevek obravnava Rome kot posebno prebivalstveno skupino v Sloveniji predvsem s prostorskega vidika. Romska naselja so se zaradi ločenega razvoja in posebnih socialnih okoliščin razvila v ruralne in urbane slume. V Sloveniji jih je okrog 130. V procesih modernizacije se načrtno in nenačrtno spreminjajo ter načrtovalcem predstavljajo nove izzive. Preobrazba romskih naselij je zato v prvi vrsti strokovni geografski izziv.

Ključne besede: socialna geografija, politična geografija, naselja, Slovenija, Romi, narodno vprašanje.

ABSTRACT

Roma and roma-settlements in Slovenia in modernization processes
The paper is analyzing the question of Roma as a special population group in Slovenia, particularly by its spatial aspects. The roma-settlements developed into rural and urban slums. During the modernization processes those settlements are changing their structure intentionally and occasionally. This makes new challenges to spatial planners. The transformation of roma-settlements is primarily a professional geographer's challenge.

Keywords: social geography, political geography, settlements, Slovenia, Roma, ethnic questions.

V slovenski geografski literaturi je bila tematika Romov kot prebivalstvene skupine dolgo podcenjena. Največkrat se je omenjalo le posamezne probleme, sistematičen oris pa je bil podan šele pred nekaj leti (17). V zadnjih dveh desetletjih je opazen velik porast zanimanja za romske »problematike«. Trendovski porast »romologije« pa ne razrešuje enega temeljnih razvojnih problemov Romov, to je njihovega bivanja. Romska naselja so se zaradi ločenega razvoja in posebnih socialnih okoliščin razvila v ruralne in urbane slume. V nekaterih lokalnih okoljih prihaja do napetosti in celo konfliktov. Slabe bivalne razmere so po eni strani odraz družbene marginalnosti, po drugi pa so med najpomembnejšimi razlogi za vztrajanje v njej. Romska skupnost doživlja naglo socialno in demografsko preobrazbo, kar se odraža prav v spremembah načina bivanja in prostorskem vedenju. Preobrazba romskih naselij je zato v prvi vrsti strokovni geografski izziv, ki vključuje analizo, pa tudi načrtovanje in upravljanje.

V prispevku so podani rezultati večletnega sistematičnega raziskovanja problematike Romov in romskih naselij v Sloveniji. V seriji socialnogeografskih študij smo podrobneje preučili lokacije, tlorisno zasnovo, gradbeno strukturo, pravo-lastniška razmerja in infrastrukturo v romskih naseljih ter demografske in socialne kazalnike njihovih prebivalcev.

O Romih

Kljub mnogim raziskavam poreklo Romov ostaja precej nejasno. Glede na jezik spadajo med indoevropska ljudstva. Razpršeni so po skoraj vseh evropskih državah, severni Afriki od Magreba do Egipta, Rusiji, Mali Aziji in arabskih državah vse do Indije. V vzhodni in južni Aziji o njih ni veliko poročil. Zaradi prilagajanja okoljem, v katerih živijo, jih prebivalstvene statistike obravnavajo in ocenjujejo zelo različno. Bilo naj bi jih od dobrih treh milijonov (12) do 10 milijonov ali več (9), samo v Evropi najmanj 6 milijonov, na vsem svetu pa celo do 30 milijonov (14).

Glede na veljavno prepričanje, ki temelji na njihovem bogatem ustnem izročilu (5) ter na jezikovnih raziskavah romščine, Romi izhajajo iz pokrajin Sind in Pandžab na Indijski podcelini. Po jezikovnih značilnostih so skušali rekonstruirati selitveni tok iz severne Indije prek zdajšnjega Irana, Armenije, Arabskega polotoka v Egipt in nato proti Magrebu ter Pirenejskem polotoku. Drugi tok selitev naj bi bil prek Irana in Male Azije, vključno z območjem Kavkaza, usmerjen proti Balkanskemu polotoku in Srednji Evropi. Selitve so potekale postopoma, od 11. stoletja dalje. Kar štiri stoletja so bila potrebna, da so se različne romske skupnosti naselile na območjih današnje poselitve. Pozneje so se Romi selili tudi v »novi svet« (16). Drugi navajajo vsaj nekaj stoletij starejši selitveni tok in celo kratkotrajni obstoj romske države v Mezopotamiji v 8. stoletju (5). Kot etnična skupina so dokaj nehomogeni, kar dokazujejo številna imena: Romi, Sinti, Cigani, Egipčani, »Potujoči« (Travellerji) ali tudi Tinkerji, pa Bojaši, Kali in Kalderaši. To pisano družbo zanesljivo povezuje vsaj ena sku-

Avtor besedila:

JERNEJ ZUPANČIČ, dr. geogr.
Oddelek za geografijo,
Filozofska fakulteta
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana
E-pošta: jernej.zupancic@ff.uni-lj.si

Avtor fotografij:

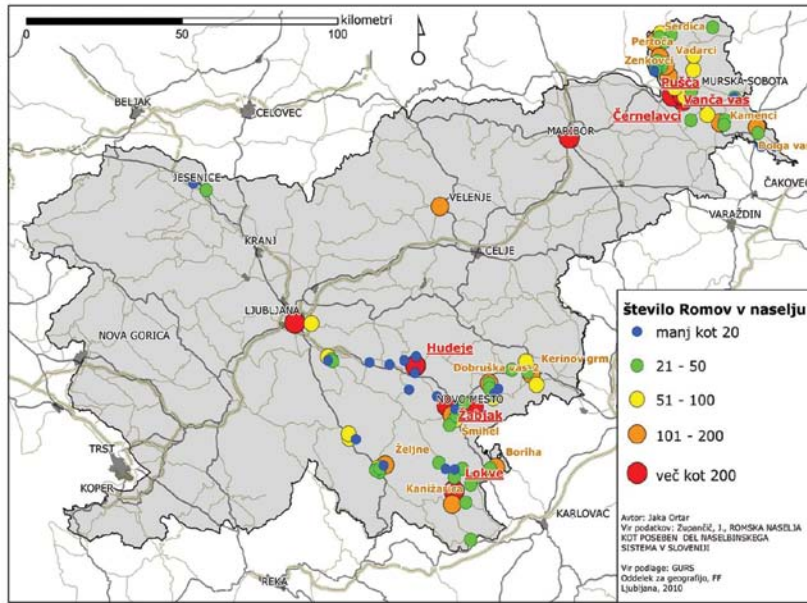
BOŠTJAN ROGELJ

COBISS 1.04 strokovni članek

pna lastnost; povsod namreč predstavljajo marginalne družbene skupine, ne glede na značilnosti poselitvenega ozemlja in njihovo številčnost (6).

V Evropi je največ Romov v Romuniji, po nekaterih ocenah tudi 2,5 milijona (3), na svetu pa v Turčiji (navaja se tudi število 5 milijonov) (2), vendar so nekatere druge ocene bistveno nižje, vsega okrog pol milijona (7). Za njihovo izvorno okolje v Indiji in Pakistanu ni podatkov. V Evropi jih je po več sto tisoč na Madžarskem, Slovaškem, v Bolgariji, Rusiji, Srbiji in Španiji, številčne romske skupnosti so tudi v Franciji, Italiji, Češki, Nemčiji, Makedoniji, Bosni in Hercegovini, Albaniji in Ukrajini. Drugod so manj številčne in štejejo po nekaj deset tisoč pripadnikov (3). Razmeroma številčna je romska diaspora v Braziliji in Argentini, pa tudi v ZDA in Kanadi (8). Populacijo v Egiptu ocenjujejo na okrog 270.000, v Iranu na več kot 700.000 (1). Romi žive večinoma prostorsko razpršeno in so doslej le v redkih primerih oblikovali vsaj lokalno raven oblasti in upravljanja. Toliko bolj pa so razvejene druge oblike organiziranosti, čeprav so mnoge vzpostavili njihovi sodržavljanji, brez posebnega sodelovanja Romov.

Slovenija spada med države z majhnim številom Romov. Po podatkih statističnega popisa iz leta 2002 jih je bilo 3246, po ocenah pa jih je okrog 10.000. Ocene temeljijo na podatkih socialnih služb, šolskih obveznikih in volilnih imenikih ter različnih raziskavah. Podobno število potrjuje tudi novejša terenska raziskava romskih naselij (18).

Slika 1: Romska naselja v Sloveniji (13).

Romska naselja v Sloveniji

Pri nas je dolgo veljalo prepričanje, da velika večina Romov živi v etnično homogenih »romskih« naseljih. Kljub nekaterim pomislekom je ta naziv kot terminus technicus ostal. Pavla Štrukelj v svoji monografiji navaja 60 romskih naselij in zaselkov v 17 občinah v Prekmurju, 56 naselij v 13 občinah na Dolenjskem in v Beli krajini ter 8 zaselkov Sintov na Gorenjskem (15). Slednjih je komaj nekaj odstotkov. Različno število naselij je odraz neenotnega razumevanja pojma »romsko naselje«. S terensko raziskavo leta 2007 (18) smo ugotovili 107 romskih naselij. Tri leta pozneje je podobna raziskava razkrila še večjo prostorsko razpršenost Romov. Ti naj bi živeli tudi v mnogih manjših zaselkih, tako da se število vseh naselbinskih enot povzpne na okrog 130. Poleg tega je kar nekaj Romov, ki so odšli iz svojega okolja in žive v mešanih zakonih v mestnem okolju, po drugi strani pa

z novimi podrobnimi raziskavami odkrivamo, da so mnoga romska naselja pravzaprav že etnično mešana. Med več kot 6000 naselji v Sloveniji je delež romskih naselij slaba 2 %, medtem ko predstavljajo Romi le 0,5 % prebivalstva naše države. Povsem nova skupina so mestne skupnosti v večjih mestih, predvsem v Ljubljani in Mariboru; slednji sestavljajo večinoma imigranti iz držav nekdanje Jugoslavije, ki so prišli v Slovenijo v zadnjih treh desetletjih.

Romska naselja so večinoma mlajšega nastanka, saj je stalna naselitev Romov v večji meri uspela šele v sedemdesetih letih 20. stoletja in pozneje. Na območju nekdanje Habsburške monarhije poskusi njihove stalne naselitve segajo že v 18. stoletje, v obdobje vladavine Marije Terezije, vendar niso uspeli (7). Poznejše naselitve, povezane tudi s precej nasilnimi ukrepi, praviloma prav tako niso imele trajnejšega

učinka. Kljub temu so bili Romi vsaj delno »teritorializirani«; registrirani so bili na ozemljih določenih občin, čeprav niso stalno bivali na enem kraju, temveč so se zaradi preživljanja (opravljanja različnih »potujočih« obrti, pa tudi prosjačenja) selili. Vendar pa se je ob tej »teritorializaciji« določen del Romov vendarle pričel prostorsko ustaljevati. Zlasti prekmurški Romi so se v precejšnji meri za stalno naselili že med svetovnjima vojnoma in po drugi svetovni vojni. Njihov nomadizem je postopoma postajal le še folklor (15). Na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju se je proces stalnega naseljevanja začel dobro generacijo pozneje.

Stalna naselitev je dejansko uspela šele po temeljnih socialnih spremembah in modernizacijskih procesih romske družbe in ne zaradi načrtnih prizadevanj oblasti. S stalno naselitvijo so bile Romom vsaj deloma dostopne nekatere dobrine urbanizirane in modernizirane družbe. Toda stalna naselitev se je tudi v novih razmerah hitro izkazala za nadaljevanje njihovega obrobnega družbenega položaja. Prostorsko gledano je bila največkrat omejena na eno samo družino. Pozneje se je ta zaradi porok in visoke rodnosti precej razširila, neredko pa so se tja naselili še bližnji in/ali daljni sorodniki, tako da so romska naselja dobila nekatere strukturne in fiziognomske posebnosti. Zaradi težav pri pridobivanju lastništva zemljišč ter pravnih omejitev, pomanjkanja finančnih sredstev in tudi svojskega sistema vrednot so bile njihove gradnje zelo različne, vendar večinoma slabše kakovosti. Romska naselja so postala podeželski »slumi«.

Nastanek romskih naselij je povezan s posebnostmi romske kulture in socialnih procesov. Do njihove stabilizacije je pričelo prihajati v fazi intenzivnega socialnega preslojevanja slovenske družbe iz kmečke v polkmečko in industrijsko. Nekatere družine so se od nekdanje sorodstveno povezane skupnosti ločile bodisi zaradi možnosti preživljanja bodisi, kar ni bila redkost, zaradi različnih sporov. V tem okviru je treba obravnavati tudi proces razkroja tradicionalne romske družbe, ki se je ob modernizaciji srečevala tako z izzivi gospodarske kot psihološke narave. Zaradi sorodstvene povezanosti so romska naselja delovala (in še vedno delujejo) socialno zelo homogena. Odselitev drugam je pogosto pomenila neke vrste zavestno asimilacijo.

Večja romska naselja, kot na primer Pušča, Vanča vas ali Sotina v Prekmurju, Kerinov Grm pri Krškem, Hudeje, Brezje-Žabjak na Dolenjskem in Lokve v Beli krajini ter podobna, so nastala z doseljivanjem stanovalcev, ki niso bili medsebojno sorodstveno povezani. V teh naseljih se je v fazi družbene modernizacije začela oblikovati nova, teritorialno bolj in rodbinsko vse manj povezana romska skupnost. Zemljišče (lokacija), ki v fazi polnomadizma ni imelo večjega pomena, je začelo dobivati novo veljavo. Romstvo v smislu kulturne identifikacije ni moglo več vztrajati zgolj na izročilu in načinu življenja, temveč se je začelo vse bolj nanašati tudi na ozemlje stalne naselitve; prostor stalne naselitve je postajal tudi izhodišče identitete. Stalno bivališče je postalo prizorišče družabnosti ter izhodiščna točka oskrbe in ostalih funkcij.

Novo razsežnost prostorske mobilnosti je prinesla motorizacija, saj so nova prometna sredstva omogočila vzpostavljanje širokega akcijskega prostora. Ta teritorializacija je bila dramatična, po svoje celo šokantna, neredko morda razumljena kot svojevrsna prisila. Niso je razumeli niti Romi, ki so jo doživljali, niti večinski prebivalci, ki so bili dostikrat svojevrsna žrtev, saj so Romi zasedali njihova zemljišča. Verjetno je bila težava tudi odsotnost konceptov, ki bi romsko stalno naselitev spremljali in usmerjali. Zato je nastanek zdajšnjih stalnih romskih naselij iz zornega kota večine videti stihijski. V resnici je večina teh naselij locirana zelo premišljeno, tam, kjer je bilo največ možnosti za preživetje in je bilo nasprotovanje lastnikov zemljišč še znosno. Verjetno so bile mnoge lokacije najprej začasne. Ker so se izkazale za primerne, so na njih zrastle stalne naselbine.

Slika 2: Kaotični videz romskih naselij v resnici skriva »logiko« posebnosti romske poselitve, kar razkriva zračni posnetek naselja Hudeje pri Trebnjem (10).

Strukturna in funkcijska podoba romskih naselij

Obiskovalec romskih naselij sprva dobi vtis kaotičnosti in neurejenosti. Natančnejša analiza lokacij, zazidalne gostote in razporeditve hiš ter različnih arhitekturnih prvin razkrije presenetljive podobnosti zasnove romskih naselij, ki so si v nekaterih potezah veliko bolj podobna, da bi jih smeli še naprej označevati kot stihijska ali kaotična. Središčnost naselja je praviloma vezana na lokacijo ugledne osebe in ne na institucijo (v slovenskem tradicionalnem podeželskem naselju imajo vlogo »središča« naselja cerkev, šola, gostilna). Pri nomadskem slogu romskega življenja se središče niti ni uspelo razviti. Pomembna je bila skupnost sama, družina. Zasnova naselja tako izhaja iz življenjskih slogov, vrednot in predstav

Romov ter njihove sorazmerno nagle, le nekajgeneracijske spremembe iz nomadske v stalno naselitev. »Središče« se je prestavljalo glede na notranjo socialno dinamiko sicer sorodstveno povezane lokalne romske skupnosti. Gospodarsko-socialni dejavniki so pri prostorskem ustaljevanju zagotovo imeli zelo pomembno, a verjetno ne ključno vlogo. Izpostaviti je treba predvsem naslednje značilnosti lokacije in strukture romskih naselij:

1. Lokacija v razdalji do 3 km od že obstoječih naselij, kar kaže na približno polurno izohrono oziroma razdaljo še racionalne peš dostopnosti do potrebne oskrbe. Na drugi strani je ta razdalja omogočala določeno zasebnost, diskretnost in varnost.
2. Središčni prostor se je oblikoval ob bivališču družinskega (rodbinskega) poglavarja, kar ustreza patriarhalnim značilnostim tradicionalne romske družbe. Središčnost je bila torej navezana na osebo in ne neposredno na prostor. V večjih naseljih je takih »središč« več. Zato imajo večja naselja ponavadi nekaj ločenih vhodov, kar kaže na postopno sestavljanje naselja. Prav to daje opazovalcu vtis stihijskosti in kaotičnosti.
3. Simbolni vhod v naselje je manj opazen, saj je bil največkrat predvsem izhod. Življenje je teklo zunaj, domači krog je predstavljal zgolj prostorsko intimo.
4. Naslonjenost na gozdna zemljišča, saj je gozd predstavljal neke vrste

Slika 3: Kupi smeti, pas grmovja ali potok so dejansko »obrambni« zidovi naselja (foto: Boštjan Rogelj).

Slika 4: Novogradnje v romskih naseljih povzročajo precejšnjo prostorsko utesnjenost, kar otežuje ustrezno infrastrukturno urejanje naselij (foto: Boštjan Rogelj).

varen hrbet, vizualno kritje, bil pa je tudi vir surovin (les) in je zagotavljal senco za prijetnejše počutje.

5. Naselje – trdnjava. Kupi surovin, smeti, vodni kanali (naravni in umetni), pas grmovja ali gozda, močviren in nenaseljen predel; vse to odraža različne ovire, s katerimi se naselje ločuje, ograjuje od svoje okolice. Prav presenetljivo je, kako pogosto je mogoče ugotoviti te »pregraje«. Znano je, da so romska naselja precej zaprta, da torej po svoji fiziognomiji ne stremijo k odprtosti, ampak prav nasprotno. Žal se ta vzorec ponavlja tudi ob modernizacijskih posegih. Obvozne ceste v Vanči vasi, Kerinovem Grmu in še kje so še vedno ločnice

naselja od obdajajočega zemljišča, s katerim pa praviloma nimajo nobene povezave.

Tako je večina lokacij romskih naselij zelo premišljeno izbrana in notranje prilagojena glede na socialne funkcije stanovalcev. Ko so pozneje potomci pričeli graditi lastna bivališča, so se skupine objektov pričele zgoščati, tako da se je pojavila precejšnja natalačenost. V nekaterih primerih je znotraj naselij prišlo do novih naselitvenih jeder, še pogosteje pa so, tudi zaradi sporov, ki so bili vsaj posredno posledica konkurence za prostor, oblikovali nove zaselke. Zgoščenost je postala ena ključnih ovir za vzpostavitev legalnih stanj, saj je gostota objektov v romskih naseljih preprosto prevelika.

Z modernizacijo in motorizacijo je potreba po prostoru naraščala, kar je močno zmanjšalo razpoložljiva zemljišča in poslabšalo videz naselbin. Posebna težava so postali kupi odpadkov, ki so vsaj deloma vir sekundarnih surovin. Toda ostanki so postali moteči za okolico in v nekaterih primerih nevarni za zdravje stanovalcev. Večanje poselitvene gostote zaradi doseljevanja in prebivalstvene rasti je te probleme še stopnjevalo. Tako se je romski način življenja iz nomadske in polnomadske »svobode« v eni do dveh generacijah spremenil v izrazito prostorsko utesnjenost. Poleg tega so ti pojavi izrazito negativno vplivali na odnose s sosedi in romska naselja so marsikje postala lokalni »problem«.

Modernizacijski procesi v romskih naseljih

V prvi fazi po stalni naselitvi je do sporov z okoliškim prebivalstvom prihajalo predvsem zaradi pravno-posesnih odnosov, saj je veliko naselij nastalo na zasebnih zemljiščih. Tloris naselij kaže, da niso nastajala v funkcijski povezavi z zemljiščem, razen, da so ga uporabila kot podlago. S stalno naselitvijo je nastopila doba utesnjevanja in določene avtoizolacije, pa tudi getoizacije. Slumi po videzu in strukturi so bili marginalizirani in izolirani od okolice, pravi etnični geti, ob tem pa so se povečevali tudi stalni stiki s soseditvom. Zaradi tega so Romi pričeli slediti bivalnim zgledom okolice, seveda le v tistih segmentih bivanja, ki so jim bili kulturno sprejemljivi in ekonomsko dosegljivi.

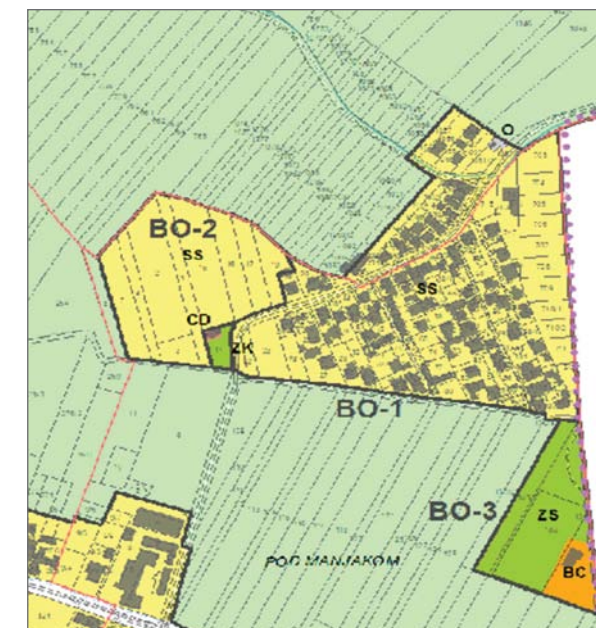
Znotraj lokalne romske skupnosti je bilo očitno malo pomembno, ali je okolica hiše (na primer cvetje, zelenica, fasada) urejena, na drugi strani pa so bili nekateri znaki socialnega vzpona vendarle »vredni« javne izpostavitve. Bolj kot hiše so zato pomembni na primer posest avtomobilov in nekateri zunanji pokazatelji boljšega načina življenja. Notranjost sicer skromnih bivališč je domiselno in pravzaprav bogato opremljena, tako da je v primerjavi z zunanostjo v kričnem nasprotju.

Naslednja generacija je pričela hiše povečevati in tehnično opremljati. Dobivale so takšne gabarite in tloris ter funkcijsko zasnovo kot hiše v sosesčini. Navzven se to kaže tudi v različnih arhitekturnih dodatkih, na primer

balkonih, ograjah, kipi in različnih simbolih. V Prekmurju je med Romi precej dnevnih in tedenskih čezmejnih migrantov, zato lahko v tamkajšnji arhitekturi prepoznamo tudi gradbene sloge iz sosednje Avstrije.

V drugi fazi je prišlo do demografskega polnjenja naselja na istem zemljišču, zato se je gostota pozidanih zemljišč močno povečala. Hiše so postale večje, nekatere so dobile garaže in dvorišča, dodatne objekte in ponekod celo gospodarske objekte, na primer hleve za konje, povečala pa se je tudi količina raznolikih materialov, ki jih Romi reciklirajo in (pre)prodajajo. Kupi teh surovin so vizualno moteči tako za stanovalce kot okoličane, neredko pa so tudi pravcate ekološke bombe. V tej fazi je prišlo tudi do

Slika 5: Velikost, videz in urejenost bivališča razkrivajo socialni položaj stanovalcev (foto: Boštjan Rogelj).

Slika 6: Zračni posnetek Vanče vasi (levo) in izsek iz prostorskega načrta občine, ki opredeljuje možnosti za širitev naselja (desno) (11).

zelo dinamične socialne stratifikacije in selitev sporov od zunaj navznoter. Te spremembe so odraz spremenjene ekonomske učinkovitosti posameznikov in oblikovanja novih družbenih odnosov. Če je v tradicionalni romski lokalni skupnosti imel glavno vlogo družinski oziroma vaški poglavar, ki je užival ugled tudi pri okoliškem prebivalstvu, so v drugi fazi na lokalni ugled bistveno bolj vplivale prvine razodevanja gospodarske moči.

Če je bila v prvi in drugi fazi preobrazba romskih naselij v glavnem rezultat individualnih poskusov in prilagajanj, je za tretjo fazo značilen inovacijski poseg lokalnih in državnih institucij. Gre predvsem za infrastrukturno prilagajanje, ki v precejšnji meri odraža nove vezi romskih naselij z okoljem. Ureditev oskrbe z vodo in električno energijo ter pozneje še odvoz komunalnih odpadkov ter izgradnja prometnega omrežja so

vnesli povsem nove razsežnosti. Ob tem so se v vsej ostrini pokazale slabosti nelegalnosti in neurejenih lastniških razmerij, saj pravno-posesna neurejenost predstavlja glavno oviro izgradnje te infrastrukture. Tovrstne izboljšave je bilo nujno vzpodbuditi od zunaj, pri čemer je odločilna vloga občin kot upravljavcev prostora na lokalni ravni. V Prekmurju so rezultati bolj vzpodbudni, česar pa ne gre pripisati zgolj boljšemu odnosu lokalnih oblasti do Romov, temveč tudi tamkajšnji hitrejši modernizaciji romske družbe.

V zadnjem desetletju 20. stoletja je bilo nekaj poskusov ad hoc urejanja problematike črnih gradenj. Intervencijski zakon iz leta 1993 in kampanja, ki mu je sledila, pa tudi vztrajni poskusi, da bi vzpostavili prostorski red, niso prinesli zelenih rezultatov. Pozneje je bilo več poskusov povezanih s financiranjem občin in nekatere, zlasti

v Prekmurju, so dosegle pomembne rezultate. Pušča, največje romsko naselje v državi, je leta 2001 postala tudi prva samostojna krajevna skupnost. V celoti pa se je v romskih naseljih ohranila večina strukturnih slabosti, vključno z izhodiščnim problemom, to je nelegalnostjo. Lastniško spreminjanje je zelo počasno in romska naselja le postopoma dobivajo novo lastniško podobo. Tako je na primer večji del pozidanih zemljišč v prekmurskih romskih vaseh in zaselkih že last stanovalcev, v jugovzhodni Sloveniji pa je to izjema.

V tretji fazi so romska naselja kot prostorska celota postala predmet načrtnega spreminjanja ob strateškem cilju, da se jih večina vključi v slovenski sistem naselij. V tem procesu naj ne bi uredili le legalnosti naselij kot celote ter posameznih stanovanjskih hiš in drugih objektov, ampak naj bi ob tem urejali tudi javne površine.

Ti problemi so velik strokovni izziv, posebej za geografe, saj so odlični primer potreb po izrazito sinteznih značaj in ne le dobri tehnično-pravni podkovanosti. Romska naselja so zaradi svoje strukture, tlorisne zasnove in tradicionalnih vrednot bivanja zagotovo določena posebnost v slovenskem prostoru. Tako je nastalo nekaj pobud, da bi jih v celoti prenovili, pri čemer bi izvedli parcelacijo in postavili na primer montažne bivalne enote. Skice zasnove teh naselij dajejo vtis novih soresk vrstnih hiš, s čimer se kitijo male podeželske občine. Žal taki koncepti povsem prezirajo dejstvo, da so individualne hiše že posodobljene in so torej same po sebi določen kapital, ob tem pa rušijo dosežene percepcije bivanja in dojemanja naselja, ki so se oblikovali skozi eno, dve ali tri

generacije. Hkrati s tem so tudi romska materialna kulturna dediščina. Zato se morajo romska naselja modernizirati od znotraj in z aktivnim sodelovanjem prebivalcev, saj bodo ti le tako lahko prepoznali pomen lastne aktivne udeležbe.

V naglem modernizacijskem ciklu se je pričel spreminjati tudi tloris naselja. Bistveno spremembo pomeni že povezovalna cesta, ki naselje tako vizualno kot funkcijsko odpira. Staro zasnovo tlorisa, v kateri je taborišče prve generacije nasledila zgostitev pozidave navznoter, je bilo potrebno prilagoditi tehničnim zahtevam novega uličnega sistema. To je velik strokovni izziv, saj lahko poenostavljanje privede do nepriljubljenih ureditev za stanovalce. Ureditve naj bi skušale kolikor je le mogoče upoštevati

kulturne posebnosti romskih naselij, seveda, če ne gredo izrecno na škodo tehnične varnosti. Nekatera naselja, na primer Vančo vas in Pušča v Prekmurju, so uredili s sistemom vzporednih vaških ulic, kar olajšuje izgradnjo infrastrukture. Nasprotno pa so Hudeje pri Trebnjem obdržale temeljne poteze starega tlorisa, s tem da so nekatere ulice razširili, tako da so postale primerne za avtomobilski promet.

Ob tem se odpira problematika umestitve javnih stanov v romska naselja. Za zdaj imajo vrtce ali oddelke vrtcev v nekaterih naseljih (Pušča, Hudeje, Kerinov Grm), kjer dosegajo spodbudne rezultate. V to kategorijo sodijo tudi javni prostori in športna igrišča (Vanča vas–Borejci, Pušča) in kulturne ustanove. Romski muzej v

Kamencih v občini Črenšovci je bil dalj časa edini, zdaj sta že urejena tudi muzeja v Hudejah in Pušči. Slednja se ob stoletnici obstoja (!) ponaša že z devetimi društvi, kar je za katerokoli veliko vas izjemen dosežek. Nič manj pomembni so dnevni centri za učno pomoč. V nekaterih naseljih imajo kapelice in druga verska znamenja. V Pušči so izvedli obsežen projekt »vasi sožitja«, ki vključuje različne dejavnosti in promocijo naselja. Vsi ti objekti v znatni meri spreminjajo podobo in funkcijo romskih naselij.

Sklep

Romske vasi in zaselki postajajo naselbinske enote z nekaterimi značilnimi javnimi ustanovami, namenjenimi samoozaveščanju in promociji lastne kulturne dediščine. To je odraz zelo dinamičnega razvoja, ki je obnem plod postopne preobrazbe romske družbe in njene modernizacije. Čeprav dokaj redki, so romski intelektualci znanilci novih sprememb. Ne gre prezreti, da je posodabljanje postopno in z mnogimi zastoji, zato bodo v bližnji prihodnosti mnoge

med uvodoma navedenimi težavami verjetno še vedno ostajale značilne za romska naselja in bile predmet zavestnih prizadevanj slovenske družbe po vnašanju inovacij. Romska skupnost potrebuje še veliko razumevanja in pomoči – bolj strokovne in usmerjevalne kot pa nadaljevanja prakse socialnih transferjev in s tem dajanja določene potuhe. Pomembna pa je tudi odzivnost slovenske družbe za ustrezno vrednotenje romskih dosežkov in njihovo širše sprejemanje v slovenskem prostoru.

Slika 7: Vrtec v romskem naselju Hudeje (foto: Boštjan Rogelji).

Viri in literatura

1. Baghbidi, H. R. 2003: The Zangari language: An endangered European Romani in Iran. Romani Studies 13-2. Liverpool.
2. Baskin, O. 2004: Minorities in Turkey. Istanbul.
3. European Roma and Travellers Forum. Medmrežje: <http://www.ertf.org/> (17. 11. 2009).
4. Fischer Weltalmanach 2013. Frankfurt, 2012.
5. Fonesca, I. 2007: Pokoplji me pokončno. Romi in njihovo potovanje. Ljubljana.
6. Jezernik, B. (ur.) 2006: Zakaj pri nas žive Cigani in ne Romi? Župančičeva knjižnica 17. Ljubljana.
7. Klopčič, V. 2007: Položaj Romov v Sloveniji. Romi in gadže. Ljubljana.
8. Lee, R. 1998: Roma in Canada, fact sheet. Medmrežje: http://www.romatoronto.org/facts_canada.html. (15. 10. 2010).
9. Medmrežje 1: <http://www.crystalinks.com/romapeople.html> (9. 9. 2012).
10. Medmrežje 2: <http://rkg.gov.si/GERK/viewer.jsp> (9. 9. 2012).
11. Občinski prostorski načrt Občine Trebnje. Trebnje, 2010.
12. Pan, C., Pfeil, B. S. 2000: Die Volksgruppen in Europa. Ein Handbuch. Wien.
13. Problematika romskega naselja v občini Trebnje. Študentski projekt. Ljubljana, 2010.
14. Slovenski veliki leksikon, 10. knjiga. 2007. Ljubljana.
15. Štrukelj, P. 2004: Tisočletne podobe nemirnih nomadov. Ljubljana.
16. Tomašević, N., Bato Đurić, R. 1988: Cigani sveta. Beograd.
17. Zupančič, J. 2007: Romska naselja kot posebni del naselbinskega sistema v Sloveniji. Dela 27. Ljubljana. Medmrežje: http://www.ff.uni-lj.si/oddelki/geo/Publikacije/Dela/files/Dela_27/12_zupancic.pdf (15. 1. 2013).
18. Zupančič, J. 2010: Prostorski problemi romskih naselij v Sloveniji. Elaborat. Ljubljana.
19. Zupančič, J. 2011: Koncept modernizacije romskih naselij v Sloveniji. Elaborat. Ljubljana.

Rastlinstvo na meliščih Kamniško-Savinjskih Alp

IZVLEČEK

Kamniško-Savinjske Alpe so ena izmed treh visokogorskih verig v Sloveniji. Zaradi strmih pobočij velike površine zavzemajo melišča, ki so večinoma nad zgornjo gozdno mejo. Ob součinkovanju kotalečega se gruščja pa se na njih razvije redko, a razmeroma pestro rastlinstvo. Prispevek opisuje vegetacijske značilnosti petih preučevanih melišč, predstavljeni pa so tudi vegetacijski pasovi, ki smo jih določili med terenskim preučevanjem.

Ključne besede: visokogorje, melišča, zgornja gozdna meja, rastlinstvo, Kamniško-Savinjske Alpe.

ABSTRACT

Vegetation on the screes of Kamnik-Savinja Alps

The Kamnik-Savinja Alps are one of three high mountain chains in Slovenia. Due to their steep slopes, there is a large proportion of screes, which are located mostly above the upper timberline. The co-effect of rolling debris material is the development of rare, yet diverse vegetation. In the article, vegetation characteristics of five investigated screes are described and vegetation belts which were determined during the field work are presented.

Key words: highlands, screes, upper timberline, vegetation, Kamnik-Savinja Alps.

Kamniško-Savinjske Alpe so po površini druga največja visokogorska skupina v Sloveniji. Za celotno verigo so značilne velike strmine, kar se odraža tudi v obsežnih površinah melišč. Prek mnogih potekajo tudi planinske poti, tako da jih je skoraj nemogoče spregledati. Kljub prvemu vtisu, da jih sestavlja le grušč, temu ni tako. V članku so opisane splošne značilnosti petih preučevanih melišč v Kamniško-Savinjskih Alpah, poudarek pa je na njihovih vegetacijskih značilnostih. Na meliščih smo prepoznali več kot sto različnih rastlinskih vrst, katerim smo določili tudi njihovo pogostost pojavljanja. Glede na razporeditev rastlinstva na meliščih smo določili vegetacijske pasove in jih tudi opisali.

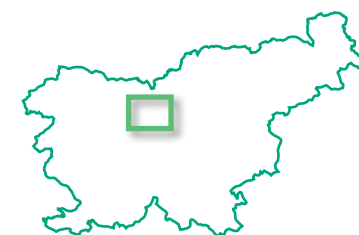
Potek dela

Raziskavo smo začeli z izborom melišč. Pri tem je bil pomemben kriterij njihova dostopnost. Izboru je sledilo zbiranje literature, predvsem virov, ki opisujejo pobočne procese, melišča in rastlinstvo. Zaradi spoznavanja novih rastlinskih vrst so bili potrebni tudi rastlinski ključi. Sledilo je kartiranje izbranih melišč, pri čemer je bilo treba izbrana melišča v celoti prehoditi. Na terenu je sprva potekalo prepoznavanje rastlinskih vrst s pomočjo rastlinskih ključev, nato pa še vizualno ocenjevanje pokrovnosti tal s posameznimi rastlinskimi vrstami, pri čemer smo stopnjo pokrovnosti tal določali z lestvico od 1 (najmanjša) do 5 (največja). Terenskemu delu je sledila analiza, ki je med drugim vključevala izdelavo kart. Vegetacijske pasove na preučevanih meliščih smo digitalizirali s pomočjo programa ArcGIS, letalskih posnetkov, fotografij in zapiskov s terena. Na podlagi zbranih podatkov smo izdelali tematske zemljevide vegetacijskih pasov.

Značilnosti preučevanega območja

Kamniško-Savinjske Alpe so za razliko od značilno slemenastih Karavank precej bolj razgibane, vendar je tudi zanje značilna prevladujoča slemenitev od zahoda proti vzhodu. Zaradi nagnjenosti kamninskih skladov proti jugu so severna pobočja bolj prepadna kot južna (1). Zato tudi v Kamniško-Savinjskih Alpah melišča prevladujejo na osojnih pobočjih in so precej enakomerno razporejena po celotni gorski skupini. Manj melišč je na pobočjih z drugimi ekspozicijami, na primer v okolici Kalškega grebena.

Osrednji del masiva Kamniško-Savinjskih Alp je v celoti zgrajen iz triasnega masivnega in debeloskladovitega svetlo sivega apnenca z lečami dolomita (8). Na omenjenih kamninah se je zaradi neugodnih dejavnikov, kot so velika nadmorska višina, strma pobočja in kotaleči grušč, razvilo plitvo karbonatno kamnišče (litosol), medtem ko se je v ugodnejših legah razvila prhninasta rendzina (9). Nižja območja Kamniško-Savinjskih Alp, kot sta dolini Kamniške Bistrice in Logarske doline, zavzema združba bukve in platanolistne zlatice (*Ranunculo platanifoliae-Fagetum*). Nad zgornjo gozdno mejo je zastopana združba dlakavega sleča in navadnega slečnika z rušjem (*Rhodothamno-Rhododendron hirsuti*), ki se pogosto prepleta s pasom alpskih travšč (10).

Avtor besedila in fotografij:

MATEJ BLATNIK, univ. dipl. geograf
Vrhpolje 10, SI-1295 Ivančna Gorica
E-pošta: matejblatnik@gmail.com

COBISS 1.04 strokovni članek

Slika 1: Nekateri najbolj značilne rastlinske vrste na meliščih v Kamniško-Savinjskih Alpah; zgoraj levo froelichov svišč, zgoraj desno kernerjev mak, spodaj levo koroška smiljka in spodaj desno pokalica (foto: Matej Blatnik).

Na meliščih je rastlinje odvisno od številnih dejavnikov, kot so površinska izoblikovanost, matična podlaga in posledično prst, ki je nastala na njej. Mlajša kot je matična podlaga, slabše je na njej razvita prst in redkejša ter manj pestro je rastlinstvo (7). Nizanje stopenj zaraščanja z rastlinstvom se kaže od zgoraj navzdol ali

na stran. Sprva gre za redko pionirsko rastlinstvo, ki v nadaljevanju postaja vse gostejše, nato sledi prehod v nizko in visoko rušje ter ponekod v gozd. Glavni vzrok takega nizanja vegetacijskih stopenj je stopnja razvitosti prsti, ki je na mladem grušču kamnišče (litosol), na starejšem pa bolj razvita in globlja rendzina (7).

SLOVAR

Melišča so akumulacijska oblika pobočnih procesov, ki nastane pri tokovnih načinih premikanja, kot so kamninski zdrsi, in padajočem načinu premikanja, kot so skalni odlomi in podori (4). Melišča so z vegetacijo večinoma neporasla pobočja z nakloni od 25° do 40°. Nastanejo s kopičenjem kamnitega drobirja, ki zaradi mehničnega preperavanja kamnin in nestabilne podlage pada s sten. Na njihov nastanek vplivajo podnebni elementi, sestava kamnin, vpad skladov in voda, melišča pa vplivajo na vodne razmere v njih samih in celotnih porečjih (3).

Melišča v visokogorskem pasu slovenskih Alp so porasla z združbami, v katerih rastejo alpski maki in dve vrsti mošnjakov. V visokogorskem pasu Julijskih Alp je razširjena združba julijskega maka in okroglostnega mošnjaka (*Papaveri ernesti mayeri-Thlaspietum rotundifolii*) (5), medtem ko se v Karavankah in Kamniško-Savinjskih Alpah razrašča podobna meliščna združba, ki jo sestavljata belocvetni kernerjev mošnjak in rumenocvetni kernerjev mak (*Papaveri kernerii-Thlaspietum kernerii*) (6). Melišča se ponekod sklenejo s snežnimi dolinicami. To so rastišča, ki jih dolgo pokriva sneg, zato je njihovo rastno obdobje kratko, včasih le nekaj tednov. Na njih je zelo značilna združba zelnate vrbe

(*Salicetum herbaceae*) (5). Pogostejša je združba braunejevega petoprstnika in dvobarvnega planinščka (*Potentillo dubiae-Homogynetum discoloris*), ki uspeva na drobnem in vlažnem grušču na nadmorski višini med 1900 in 2500 m (11).

Nekateri značilnosti izbranih melišč

Vsa izbrana melišča so v osrednjem delu Kamniško-Savinjskih Alp. Tri izmed petih ležijo na majhni površini, veliki vsega okrog 1 km². Dve melišči sta na južni oziroma severni strani Kamniškega sedla, vmes pa je še melišče na severnem pobočju Brane. Zelo blizu vsaksebi sta še dve melišči, in sicer melišče na južnem pobočju Mrzle

gore in melišče na severnem pobočju Rink, ki ležita v zgornjem delu krnice Okrešelj, v bližini Savinjskega sedla.

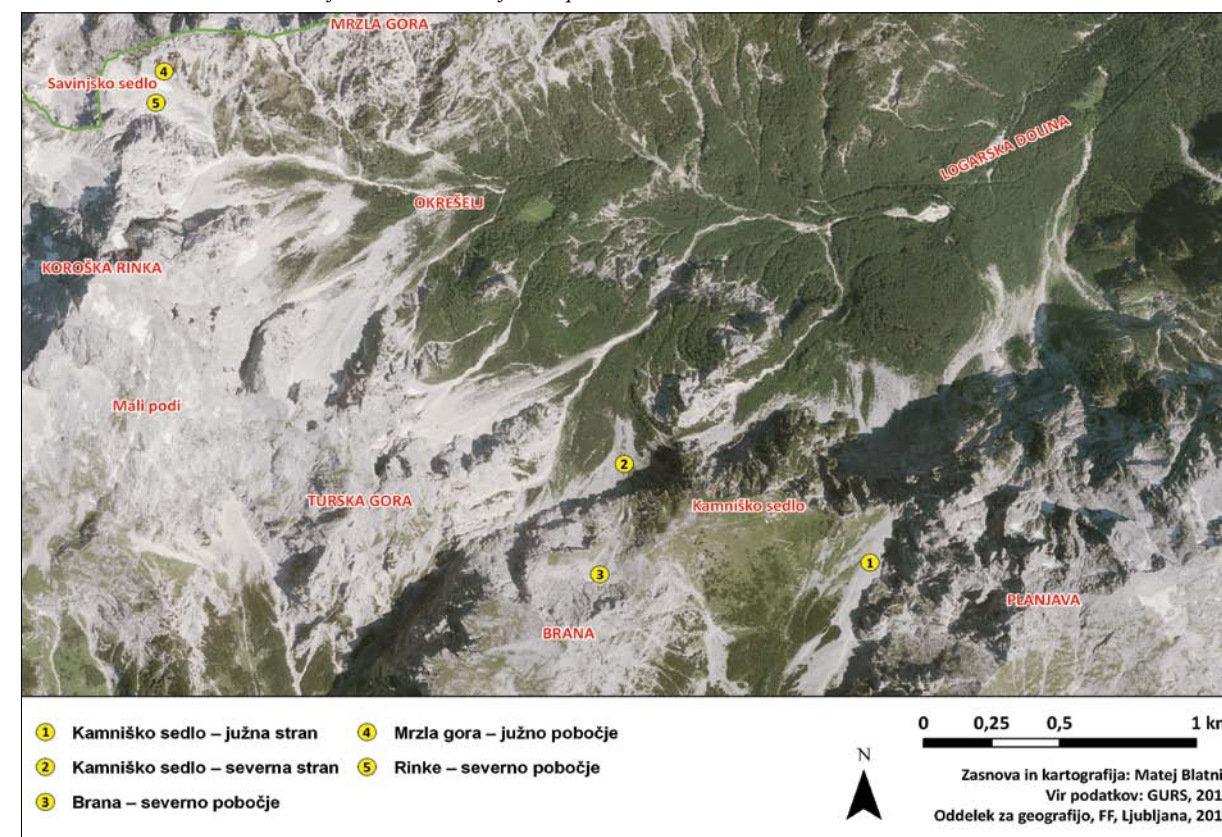
Po **nadmorski višini** in razsežnosti so si izbrana melišča precej različna. Najvišje je melišče na severnem pobočju Brane, in sicer na nadmorski višini med 1900 in 2020 m. Na podobni nadmorski višini so še tri melišča. Najnižje melišče leži na nadmorski višini med 1515 in 1735 m (gre za melišče na severni strani Kamniškega sedla) in je edino, ki je v celoti pod zgornjo gozdno mejo.

Nekoliko drugače je z **dolžino melišč** in njihovo **površino**. Najdaljše je s 650 m dolžine melišče na južni strani

Kamniškega sedla, ki pa zaradi podolgovate oblike ni tudi največje po površini (6,25 ha). Najbolj prostrano je namreč melišče na severni strani Kamniškega sedla, ki je s 400 m dolžine precej krajše, vendar z 8 ha površine za približno četrtno večje. Ostala melišča so občutno manjša, saj so dolga med 150 in 220 m in merijo med 1 in 3 ha.

Po **naklonu** so si melišča zelo podobna, saj ta v povprečju merijo med 33° in 35°, kar je zelo blizu posipnega kota grušča. Najmanjši naklon ima melišče na severnem pobočju Brane (33°), medtem ko imata največjega (35°) melišči na južni strani Kamniškega sedla in na severnem pobočju Rink.

Slika 2: Izbrana melišča na območju Kamniško-Savinjskih Alp.

Preglednica 1: Osnovne lastnosti izbranih melišč. Opomba: S krepkim tiskom so označene največje in najmanjše vrednosti.

preučevano melišče	nadmorska višina (v m)	dolžina (v m)	površina (v ha)	povprečni naklon (v °)	število prepoznanih rastlinskih vrst
Kamniško sedlo – južna stran	1630–1985	650	6,25	35	61
Kamniško sedlo – severna stran	1515–1735	400	8,00	34	38
Brana – severno pobočje	1900–2020	220	2,00	33	42
Mrzla gora – južno pobočje	1885–1980	150	1,00	34	40
Rinke – severno pobočje	1850–2000	200	3,00	35	18

Preučevana melišča je mogoče obravnavati tudi po **tipih**. Po Kladnikovski klasifikaciji (3) so vsa melišča podstenskega ali kaminsko-vršajskega tipa oziroma njune kombinacije. Med preučevanimi so tri melišča podstenskega tipa, in sicer melišči na južni in severni strani Kamniškega sedla ter melišče na severnem pobočju Brane. Za njih je značilno, da se razprostirajo pod steno, kjer kamini niso dobro izraženi, zato se grušč razmeroma enakomerno nabira z večjega območja. Posledično so melišča razporejena v nizih, pri njih pa se posamezni meliščni vršaji med seboj ne razločijo prav jasno. Melišče na južnem pobočju Mrzle gore je kaminsko-vršajskega tipa, saj je pod sre-

dnje visoko steno in ima jasno izražen kamin. Grušč je razporejen pahljačasto, tako da se meliščni vršaji jasno loči od okolice. Melišče na severnem pobočju Rink je kombiniranega tipa. Pojavlja se v daljšem nizu, ima pa tudi razmeroma dobro izražen kamin.

Po **število nam prepoznavnih rastlinskih vrst** prednjači melišče na južni strani Kamniškega sedla z 61 prepoznanimi rastlinskimi vrstami. Na drugi strani izstopa melišče na severnem pobočju Rink, na katerem smo prepoznali le 18 rastlinskih vrst. Na preostalih treh je število prepoznanih rastlinskih vrst zelo podobno, saj smo jih našli od 38 do 42. Pri tem velja

omeniti, da je na večini melišč ostalo zelo majhno število neprepoznanih rastlinskih vrst. Število rastlinskih vrst, ki na teh meliščih dejansko uspeva, se zato ne more bistveno razlikovati.

Vegetacijski pasovi na izbranih meliščih

V času terenskega popisa smo ob prepoznavanju rastlinskih vrst določali tudi vegetacijske pasove. Na območju Kamniško-Savinjskih Alp smo določili devet kategorij vegetacijskih pasov, ki so bile določene s pomočjo opazovanja razlik v pokrovnosti tal z rastlinjem in na podlagi prevladujočih rastlinskih vrst, ki se v njih pojavljajo. Največkrat je zastopanih pet katego-

rij, in sicer rušje, gosta prerast, redka prerast, posamezne rastline in neporaslo površje. Na nekaterih meliščih se pojavljajo tudi drugi vegetacijski pasovi, kot so blazine alpske velese, blazine alpske velese in dlakavega sleča, snežišče s kamnitimi bloki in antropogeno območje.

Kategorija pasu **rušja** je bila ob terenskem preučevanju določena zaradi močne prevlade rušja, ki so mu posamično primešane še nekatere druge grmovne in drevesne vrste. Omenjeno kategorijo smo neposredno na melišču zaznali le na severni strani Kamniškega sedla, kjer najbolje uspeva na konkavnih območjih. Rušja kotaleči se grušč bistveno ne ovira, poleg tega pa se na takšnih mestih najverjetneje dalj časa zadržuje vlaga. Na južni strani Kamniškega sedla rušje porašča obrobje melišča, medtem ko ga na ostalih treh meliščih zaradi višje nadmorske višine ni. V njegovi vegetacijski sestavi prevladuje rušje (*Pinus mugo*), ki sestavlja sklenjeno grmovno prerast. Od drevesnih vrst

sta mu posamično primešana smreka (*Picea abies*) in macesen (*Larix decidua*), od grmovnih pa vrbe (*Salix sp.*), kranjska kozja češnja (*Rhamnus falax*), jerebika (*Sorbus aucuparia*) in kosteničevje (*Lonicera sp.*). V zeliščni plasti je najbolj pogost dlakavi sleč (*Rhododendron hirsutum*), poleg njega pa predstavnice alpskih travšč, kot so trave, šaši, planinski slanozor (*Heliosperma alpestre*), jacquinov čistec (*Betonica jaquinii*), ciklama (*Cyclamen purpurascens*) in druge.

Naslednje tri vegetacijske pasove sestavljajo le zeliščne rastlinske vrste. Najbolj poraslim območjem ustrezajo pasovi **goste prerasti**. Pokrovnost tal z rastlinstvom je namreč med 50 in 100 %. Prerast sestavljajo rastlinske vrste alpskih travšč, med katerimi prevladujejo trave in šaši, ki skupaj predstavljajo nad 80 % vse rastlinske mase. Kategorija se neposredno na melišču pojavlja v štirih primerih, porašča pa najmanj aktivna mesta, kjer kotaleči se grušč rastlin bistveno ne ovira. Po sestavi prevladujejo že

omenjene trave, med njimi večinoma bilnice (*Festuca sp.*) in vilovine (*Sesleria sp.*). Pogosti so tudi šaši (*Carex sp.*). Delež drugih rastlinskih vrst je majhen, med njimi pa so najbolj pogosti planinski slanozor, kranjski zali klobuček (*Astrantia carniolica*) in bavorski zali kobilček (*Astrantia bavarica*), močvirna samoperka (*Parnassia palustris*) in na večji nadmorski višini alpski ranjak (*Anthyllis vulneraria subsp. alpestris*). Kategorija se pojavlja na vseh meliščih, razen na severnem pobočju Rink, običajno pa prerašča majhne površine.

Redka prerast se od kategorije goste prerasti razlikuje le v pokrovnosti tal, ki je manjša, med 20 in 50 %. Pojavlja se namreč na nekoliko bolj aktivnih območjih melišč, kjer pobočni procesi vsaj deloma ovirajo rastlinsko rast. Pri vegetacijski sestavi tudi tu prevladujejo trave in šaši, med drugimi rastlinskimi vrstami pa so najbolj značilne navadna šparnica (*Biscutella laevigata*), planinski pelin (*Achillea clavinae*), izrodna zlatica (*Ranunculus*

Slika 3: Melišče na južnem pobočju Mrzle gore (foto: Matej Blatnik).

Preglednica 2: Deleži površin posameznih vegetacijskih pasov na preučevanih meliščih v odstotkih.

vegetacijski pas	Kamniško sedlo – južna stran	Kamniško sedlo – severna stran	Brana – severno pobočje	Mrzla gora – južno pobočje	Rinke – severno pobočje
rušje		13,7			
gosta prerast	2,8	20,0	0,9	3,2	
redka prerast	9,4	21,5	7,2	30,2	2,3
posamezne rastline	35,7	26,1	9,6	32,5	55,3
neporaslo površje	45,2	18,8	56,4	13,2	22,4
blazine alpske velese			22,8		14,2
blazine alpske velese in dlakavega sleča			3,1		
snežišče in kamniti bloki				20,9	5,8
antropogeno območje	6,9				
skupaj	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

hybridus), alpska jelenka (*Athamanta cretensis*), trebušasta zvončica (*Campypanula cochleariifolia*) in na večji nadmorski višini črnkasti rman (*Achillea atrata*). Kategorija se pojavlja na vseh preučevanih meliščih, vendar zavzema različno površino – večje površine so na meliščih na severni strani Kamniškega sedla in na južnem pobočju Mrzle gore, ki sta tudi sicer precej porasli, medtem ko je drugod njena površina manjša.

Kategorija **posameznih rastlin** predstavlja območja z najredkejšo zeliščno vegetacijo. Pokrovnost tal z vegetacijo je zaradi izpostavljenosti grušču nizka (pod 20 %), najbolj značilna rastlinska vrsta pa je pokalica (*Silene vulgaris*), ki je na vseh meliščih zelo pogosta. Druge značilne rastlinske vrste so navadna šparnica (*Biscutella laevigata*), alpska jelenka (*Athamanta cretensis*), trebušasta zvončica (*Campypanula cochleariifolia*), ščitasta kislica (*Rumex scutatus*), koroška smiljka (*Cerastium carinthiacum*), goli lepen (*Adenostyles glabra*) in kernerjev mak (*Papaver kernerii*). Kategorija posameznih rastlin je navzoča na vseh preučevanih meliščih, kjer običajno zavzema velik delež površine.

Kategorija **neporaslega površja** na meliščih zavzema največje površine, ki praviloma niso porasle z rastlinstvom. Ta območja predstavljajo najbolj aktivna območja melišč, kjer rastlinam onemogoča rast kotaleče se in polzeče kamenje. Kljub temu so na nekaterih mestih posamezne rastline, ki so najbolj prilagodljive na nestabilno podlago in kotaleči se grušč. Izpostaviti velja kernerjev mak (*Papaver kernerii*), po-

kalico (*Silene vulgaris*), ščitasto kislico (*Rumex scutatus*), alpsko madronščico (*Linaria alpina*), kernerjev mošnjak (*Thlaspi kernerii*) in okroglostni mošnjak (*Thlaspi rotundifolium*).

Kategorija **blazine alpske velese** je zastopana na dveh preučevanih meliščih, in sicer na severnih pobočjih Brane in Rink. Močno prevladujoča rastlinska vrsta je alpska velesa (*Dryas octopetala*), ki ima blazinasto razrast. Drugih rastlinskih vrst je malo, med njimi pa so bolj značilne navadna šparnica (*Biscutella laevigata*), ščitasta kislica (*Rumex scutatus*), alpski ranjak (*Anthyliis vulneraria* subsp. *alpestris*) in froelichov svišč (*Gentiana froelichii*). Podobna kategorija vegetacijskega pasu so **blazine alpske velese in dlakavega sleča**, ki je zastopana le na melišču na severnem pobočju Brane. Od kategorije blazine alpske velese se razlikuje po prisotnosti dlakavega sleča (*Rhododendron hirsutum*), ki je

skupaj z alpsko veleso prevladujoča rastlinska vrsta.

Snežišča s kamnitimi bloki se nahajajo v spodnjih delih melišč, pod katerimi je dovolj ravne podlage, da se na njej lahko kopičijo kamniti bloki in sneg. Za njih je značilno tudi to, da so na dovolj visoki nadmorski višini in v osovni legi, tako da se nakopičeni sneg lahko ohrani v poletnih mesecih. Med preučevanimi melišči sta takšni na severnem pobočju Rink in na južnem pobočju Mrzle gore, ki sta nasproti ležeči in se zaključita s skupnim snežiščem. Snežišče je v senčni legi pod severno steno Koroške Rinke, na nadmorski višini od 1850 do 1890 m.

Pri enem melišču smo izločili tudi kategorijo, ki je takšna zaradi večjega vpliva ljudi, zato smo jo poimenovali **antropogeno območje**. Najdemo jo na območju melišča na južni strani

Kamniškega sedla in je nastala kot posledica intenzivnega pritiska planincev, ki si po melišču krajšajo pot v dolino Kamniške Bistrice. Njihov vpliv se kaže tudi v premeščanju grušč, zato rastlinje ne more normalo rasti. V spodnjem delu melišča je mogoče opaziti povečano akumulacijo grušč. V manjši meri planinci vplivajo tudi na melišče na severnem pobočju Rink. Po njem namreč poteka planinska pot na Koroško Rinko, ki pa za razliko od poti na Kamniško sedlo ni tako obljudena in je zato tudi manj obremenjena. Poleg tega planinci za spust uporabljajo različne poti, zato je antropogeni vpliv razpršen in na prvi pogled ni opazen.

Sklep

Na preučevanih meliščih je razporeditev vegetacijskih pasov precej podobna, saj se bolj ali manj na vseh pojavljajo osnovni pasovi, kot so rušje, gosta prerast, redka prerast, posamezne rastline in neporaslo površje. Na večini melišč največje površine zavzemajo neporaslo območje ali posamezne rastline, kar potrjuje definicijo melišč, da so to z rastlinstvom večinoma neporasla območja. Med ostalimi kategorijami ima razmeroma

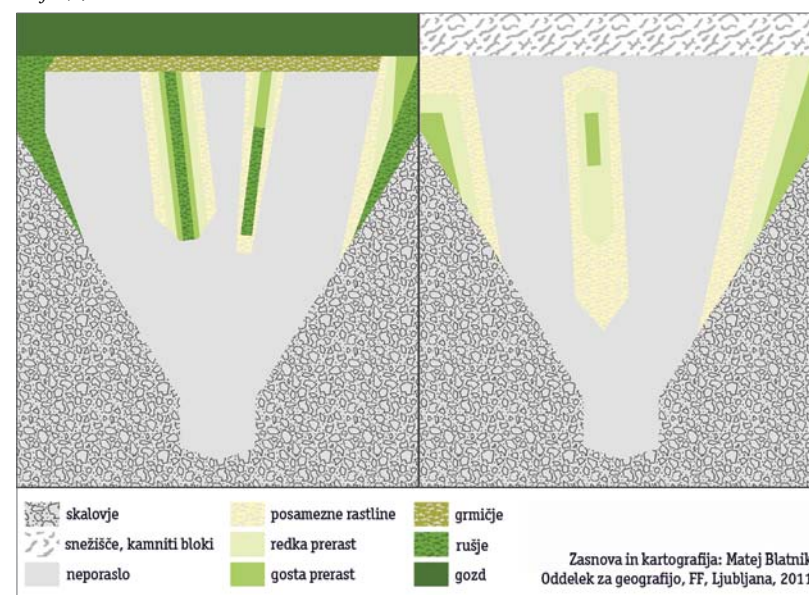
velik delež kategorija redka prerast, medtem ko je gosta prerast zastopana na majhnih površinah. Rušje neposredno porašča eno samo melišče, na dveh ga najdemo na obrobju. Ostale kategorije se pojavljajo le na posameznih meliščih in zavzemajo različno velike površine.

Izpostaviti je mogoče tudi razliko med melišči pod in nad zgornjo gozdno mejo (slika 4). Analiza je sicer nastala na podlagi popisa dvanajstih melišč, interpretirati pa jih je mogoče tudi za predstavljenih pet melišč. Za melišča pod zgornjo gozdno mejo (melišče na severni strani Kamniškega sedla, delno tudi spodnji del melišča na južni strani Kamniškega sedla) je značilno, da sta na njihovi spodnji meji gozd ali rušje, lahko tudi v medsebojni kombinaciji. Pasovi rušja se pojavljajo tudi v konkavnih predelih med melišči oziroma meliščnimi vršaji in na nekaterih mestih, kjer so pobočni procesi manj aktivni. Na nižjih delih melišč se ponekod pojavlja tudi pas grmičja z redko zeliščno vegetacijo, a tega pri izbranih petih meliščih ni bilo mogoče opaziti. Pasovi goste prerasti, redke prerasti in posameznih rastlin imajo na meliščih različno razporeditev,

največkrat pa se pojavljajo na njihovih spodnjih in osrednjih delih. Za melišča nad zgornjo gozdno mejo je značilna odsotnost gozda, v večini primerov tudi odsotnost rušja in grmičja. Spodnjo mejo melišč pogosto sestavljajo kamniti bloki ali snežišča, ki se na konkavnih območjih lahko obdržijo tudi med poletji. Pogosto so na spodnji meji melišč tudi visokogorska travišča. Razporeditev preostalih treh značilnih pasov (gosta prerast, redka prerast in posamezne rastline) je podobna kot pri nižje ležečih meliščih. Med preučevanimi melišči so takšna tri višje ležeča melišča, in sicer na severnem pobočju Brane, na severnem pobočju Rink in na južnem pobočju Mrzle gore.

Kljub več kot stotim prepoznanim rastlinskim vrstam bomo ob bežnem pogledu na melišča še vedno najprej opazili grušč, saj neporasla območja prevladujejo nad ostalimi. Vsekakor pa ni neporaslo njihovo celotno površje, tako kot je to pri skalnih razpokah, plazinah in nekaterih prodiščih. Rastline se vselej ustrezno prilagodijo in sčasoma prerastejo tudi ta območja, zlasti tista, ki jih recentni procesi ne preoblikujejo več.

Slika 4: Grafični model tipičnega melišča pod (na levi) in nad (na desni) zgornjo gozdno mejo (2).

Viri in literatura

- Atlas Slovenije. 2005. Ljubljana.
- Blatnik, M., Repe, B. 2012: Vegetacijski pasovi na meliščih v slovenskih Alpah. Dela 37. Ljubljana.
- Kladnik, D. 1981: Melišča v Kamniško-Savinjskih Alpah. Gorenjska, 12. zborovanje slovenskih geografov. Ljubljana.
- Komac, B., Zorn, M. 2002: Pobočni procesi in drobirski tok v Logu pod Mangartom. Geografski vestnik 74-1. Ljubljana.
- Lippert, W., Wraber, T. 2000: Alpske rastline nad gozdno mejo. Ljubljana.
- Lovrenčak, F. 1998: Rastlinstvo. Geografija Slovenije. Ljubljana.
- Lovrenčak, F. 2002: Povezave med prstjo in rastlinstvom na vršajih v Planici. Geografski vestnik 74-1. Ljubljana.
- Mioč, P. 1980: Osnovna geološka karta SFRJ 1 : 100.000. Tolmač lista Ravne. Beograd.
- Pedološka karta Slovenije 1 : 25.000. Ljubljana, 2007.
- Vegetacijska karta gozdnih združb 1 : 400.000. Ljubljana, 2002.
- Wraber, T. 1978: Alpine Vegetation der Julischen Alpen. Spominski zbornik Maksa Wraberja. Ljubljana.

Ekovasi

Alternativa obstoječemu načinu življenja

IZVLEČEK

Države razvitega dela sveta povečujejo potrošnjo. Vse večja poraba naravnih virov ogroža zdajšnje in tudi prihodnje generacije. Eden od možnih načinov zmanjšanja rabe naravnih virov so ekovasi. Najbolj znana ekovas je Findhorn na Škotskem. Z ekovasmimi se spoznavamo tudi v Sloveniji. V prispevku so predstavljena načela ekovasi v Evropi in v Sloveniji.

Ključne besede: ekovas, trajnostni razvoj, naravni viri, permakultura, učni poligon Dole.

ABSTRACT

Ecovillages: an alternative to the existing way of life
The developed world excessively uses natural resources. Such consumption is already threatening current and future generations. As one of the possible alternatives to reduce consumption of natural resources we propose the development concept of ecovillages. A textbook example of such approach is already known in the case of Findhorn in Scotland. We have similar projects in Slovenia and visible results as well. This paper presents the principles of ecovillages in Europe and in Slovenia.

Key words: ecovillage, sustainable development, natural resources, permaculture, learning polygon Dole.

V času gospodarske krize, ki je predvsem posledica izničenja etičnih in moralnih vrednot, se vse bolj uveljavlja interes po cenejših, enostavnejših in trajnostno zasnovanih načinih pridelave hrane, naravno grajenih bivališčih in obnovljivi energiji. Viri energije so namreč več desetletij pomagali h gospodarski rasti, vendar pa so zdaj na tem področju nujne korenite spremembe. Gospodarska rast ne sme načenjati ekosistemske stabilnosti. Ponekod po svetu se že pojavljajo novejšje tehnologije, kot so biotehnologija, bioelektronika, nanotehnologija, predvsem pa okolju bolj prijazni novi materiali. Načrtovanje rabe pokrajine in vnašanje zelenja pri gradnjah in prenovah nikakor ne bi smelo biti drugotnega pomena, pač pa bi morale biti v proces prenove integrirane ekoremediacije. Naselja, ki temeljijo na trajnostnih načelih, se imenujejo »ekovasi« oziroma »ekomesta«. V prispevku je pojem ekovasi pojasnjen na podlagi dobrih praks iz tujine, prikazane pa so tudi različne uresničene in načrtovane ekovasi v Sloveniji.

Kaj je ekovas?

Pojem ekovas nima splošno sprejete definicije (1). Gilman za opredelitev ekovasi navaja naslednjih pet meril (9):

1. Velikost naselja je takšna, da se posameznik počuti kot del skupnosti in ima možnost neposrednega soodločanja. Takšne skupnosti so v bolj tradicionalnih okoljih omejene na 500 ljudi, v bolj industrializiranih oziroma postindustrijskih pa je meja 100 ljudi.
2. Naselje je v vseh pogledih delujoče. Ljudje imajo zagotovljeno bivanje, hrano, delo, prostočasne aktivnosti in druženje. To pomeni, da je ekovas za razliko od konvencionalnih vasi veliko bolj organizirana in so vse vloge razdeljene (dejavni so vsi prebivalci).
3. Ekovas se od konvencionalnega naselja 21. stoletja razlikuje tudi po tem, da so dejavnosti na neškodljiv način vključene v naravno okolje. To pomeni, da človek dela in ustvarja skladno z naravo in je naravni krog uporabe materialov sklenjen.
4. Ekovas podpira zdrav človekov razvoj, ki se lahko nadaljuje v nedoločeno prihodnost. V mislih imamo predvsem to, da je posameznikovo življenje usmerjeno k uravnoteženemu in celovitemu razvoju vseh vidikov človekovega življenja: fizičnega, čustvenega, duševnega in duhovnega. Ta zdrav razvoj se mora odraziti ne le v življenju posameznika, ampak v življenju skupnosti kot celote.
5. Ekovas zasleduje trajnostna načela delovanja.

Naša predstava o ekovasi je osredotočena predvsem na zgradbe, saj so v prostoru najopaznejše, pa tudi sicer nam ustvarjanje bivališča predstavlja enega od glavnih življenjskih izzivov. Vendar je ekovas mnogo več kot trajnostno bivališče. Koncept ekovasi je zasnovan na treh stebrih: na skrbi za ljudi, pravičnih deležih in skrbi za naravo. V skrbi za ljudi je zajeto spodbujanje samooskrbe, sodelovanja in pomoči drug drugemu, saj je skrb za ljudi tudi naša zapuščina zanamcem.

Avtorja besedila:

GREGOR ŠKRATEK, prof. geogr. in
proizvodno-tehnične vzgoje
Gasilska ulica 3a, 2352 Selnica ob Dravi
E-pošta: gregor.skratek@hotmail.com

ANA VOVK KORŽE, ddr.
geogr. in varstva okolja
Mednarodni center za
ekoremediacije, Filozofska
fakulteta Univerze v Mariboru,
Koroška cesta 160, 2000 Maribor
E-pošta: ana.vovk@um.si

Avtorji fotografij:

ANA VOVK KORŽE, DOMEN ZUPAN,
MIRO ŽITKO, METKA ŽITKO

COBISS 1.04 strokovni članek

ZAČETKI EKOVASI

Začetki ekovasi segajo v leto 1962, ko so Peter Caddy, Eileen Caddy in Dorothy MacLeane prišli v mesto Forres na severovzhodu Škotske, kjer so vodili hotel Cluny Hill. Po več letih sta Peter in Eileen izgubila službo, ostala brez denarja, s tremi sinovi in brez doma, kamor bi lahko odšli. V takšnih okoliščinah se je družina skupaj z Dorothy vselila v prikolico v bližnji obmorski vasi Findhorn. Peter se je odločil, da bo pričel gojiti zelenjavo. Prst v naselju prikolic je bila peščena in suha, toda Peter je nadaljeval z gojenjem zelenjave. Dorothy je ugotovila, da se lahko duhovno poveže z rastlinami in na ta način pomaga, da bo njun vrt uspeval. Upoštevala sta duhovna navodila in jih uporabila v praksi, kar se je pokazalo za izredno uspešno. Na slabo rodovitnih peščenih prsteh Findhornskega zaliva so zrasle velike rastline, tudi do 18 kilogramske glave zelja, ter razna zelišča in cvetje (8).

Vest o vrtu se je razširila, na ogled so prišli številni vrtnarski strokovnjaki. Prihajati so pričeli drugi ljudje, ki so se pridružili Petru in Dorothy pri njunem delu. Skupina šestih ljudi je prerasla v majhno skupnost, ki se je zavezala duhovnosti in urejanju vrta v harmoniji z naravo.

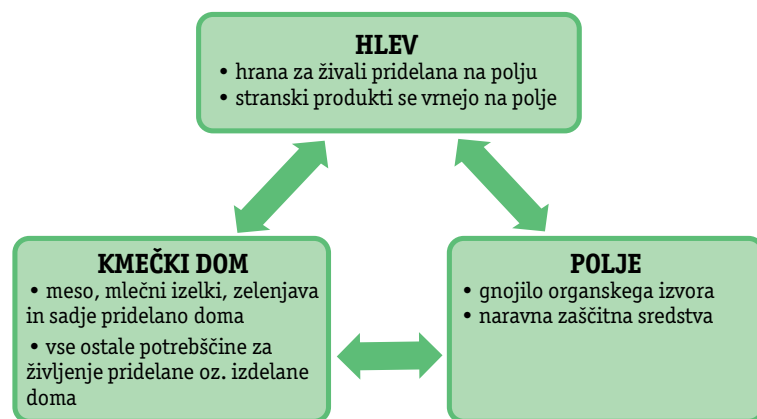
Projekt ekovasi v Findhornu se je začel konec osemdesetih let 20. stoletja z izgradnjo generatorja, ki ga za pridobivanje energije poganja veter, in s prvo ekološko stavbo. Findhorn se je razvil v uspešno, po vsem svetu znano ekovas, ki je vzorčni primer dobre prakse.

Načelo pravičnih deležev se nanaša na omejevanje porabe, saj človeštvo že zdaj troši dobrine za 1,5 Zemlje (7). Ljudje si moramo planet Zemljo deliti drug z drugim, s prihodnjimi rodovi in z drugimi živimi bitji. To pa pomeni omejevanje porabe naravnih virov ter zagotavljanje dostopa do čiste vode, čistega zraka, hrane, zavetišča, dela in socialnih stikov za vsakogar. Tretji steber je nadgradnja drugega, vendar se z njim posebna pozornost namenja skrbi za naravo. Naše bivanje na planetu naj narave ne izkorišča pretirano, torej naj ne ustvarja odprtih krogov.

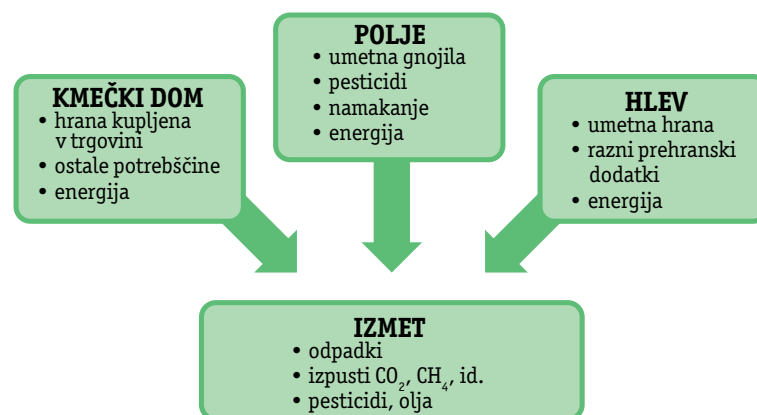
Odpri krog lahko ponazorimo na primeru kmetije 19. stoletja. Takratni krog med kmečkim domom, poljem, pašnikom in hlevom je bil sklenjen.

Vsi stranski proizvodi (odpadki) so se kot surovine vračali v naravo. Pri specializiranem kmetijstvu tega ni več, saj se tako v kmečkem domu kot na polju in hlevu pojavljajo od-

Slika 1: Nekdanji zaprti krog (povzeto po 4).

Slika 2: Sodobni odprti krog (povzeto po 2).

padki (odpadna embalaža, pesticidi, soli, olja, gnojevka), ki se v naravo ne morejo vrniti kot surovina, ampak jo čedalje bolj obremenjujejo.

Pomemben dejavnik tretjega stebra, to je skrbi za naravo, je tudi človekovo bivališče. Konvencionalni način gradnje po preteku njegove uporabnosti ne zagotavlja razgradnje po naravni poti. Zato je v ekovaseh posebna pozornost namenjena človekovemu bivališču, ki mora biti vsaj 80-odstotno razgradljivo. Pri gradnji po načelih ekovasi se kot konstrukcijski material uporablja predvsem les, ometi v prostorih pa so glineni. Prednosti glinenih ometov so sposobnost uravnavanja vlage v prostoru in vezave škodljivih snovi, mogoče pa jih je tudi večkrat znova uporabiti (14). Iz naravnih materialov izdelana hiša je morda nekoliko dražja, vendar je razgradljiva in se kot takšna uvršča v zaprti krog.

Zametki ekovasi v Sloveniji

Čeprev v Sloveniji ekovasi v pravem pomenu besede še nimamo, se na tem področju marsikaj dogaja. V nadaljevanju predstavljamo območja z vzpostavljenimi prvini ekovasi ter njihovo delovanje.

Učni poligon za samooskrbo (permakultura in ekovas) je v zaselku **Dole v občini Poljčane**. Z njim upravlja Mednarodni center za ekoremediacije Filozofske fakultete Univerze v Mariboru. Poligon je učilnica v naravi ter sistemska podpora domačim in tujim izobraževalnim ustanovam za izvajanje izkustvenih izobraževanj in praktično delo.

Slika 3: Hobbit hiša Simona Dala Walesa (foto: Domen Zupan).

Na učnem poligonu za samooskrbo so urejeni različni tipi gred, kjer se uporabljajo permakulturni pristopi (dvignjene grede za ureditev zračno-vlažnega režima v prsti, raba zastirke, organskega materiala, naravnih gnojil in naravnih škropiv ter upoštevanje sistema dobrih sosed). Na nekaj več kot hektar velikem zemljišču so prikazani samooskrbni pristopi za vodo, energijo in bivanje. V jurti (mongolski hiši) so uporabljeni naravni materiali, ki zagotavljajo zaščito pred vetrom, vročino in mrazom. Obiskovalci se lahko seznanijo z različnimi spoznanji s področij permakulture in naravnega načina življenja, pri čemer lahko človek z upoštevanjem naravnih zakonitosti naravo izkoristi sebi v prid. Dejavnosti na učnem poligonu v Dolah so zasnovane tako, da udeleženci na izkustven način pridobivajo znanja s področij ekoremediacij, permakulture in trajnosti (13). Učno okolje omogoča, da so udeleženci ves čas aktivni in se učijo s praktičnim delom. Imajo tudi mo-

žnost, da ustvarijo in oblikujejo lastne permakulturne grede, ekoremediacijske elemente in na permakulturnem vrtu posadijo zelenjavo ali zelišča. S takšnim delovnim pristopom so v stiku z naravo in lahko upoštevajo njene zakonitosti, kar je temelj permakulturnega in biodinamičnega delovanja.

V neposredni bližini je učni poligon za ekoremediacije, kjer so zelene tehnologije, ekosistemske ureditve (zelena streha, blažilci visokih voda, rastlinska čistilna naprava, peščeni filtri, protierozijska zaščita), sobe za eksperimente in modeli, ki ponazarjajo delovanje narave. Na poligonu se obiskovalci поблиže seznanijo z naravo z izredno bogatim rastlinskim in živalskim svetom ter z novostmi na področjih ekosistemskih pristopov zmanjševanja toplogrednih plinov, čiščenja z naravo in tehnik, ki jih narava pozna že tisočletja. Učni poligoni so povezani s tematskimi učnimi in kolesarskimi potmi ter Razvojnim centrom narave v Poljčanah.

Slika 4: Na učnem poligonu Dole so mobilni objekt jurta, kjer se uporabljajo obnovljivi viri energije, ter sistemi dvignjenih gred z zastirko za zadrževanje vlage v prsti (foto: Ana Vovk Korže).

Poglavitna želja središča je spodbuditi občane, da si bodo sami znali zagotoviti lastno hrano in se varčno odločali pri rabi energentov. Skupaj z Razvojnim centrom narave naj bi postalo največja učilnica v naravi in predstavilo možnosti preživetja v sožitju z naravo. S tem namenom

se v njem izobražujejo mladi in starejši, da bodo v prihodnje znali uporabljati tovrstne ideje. Ker na učnem poligonu izvajajo praktično izobraževanje mnoge izobraževalne ustanove, se znanja o trajnostnih pristopih in ekovasi že ukoreninjajo v šolah.

Slika 5: Večina obiskovalcev učnega poligona Dole si želi aktivnega sodelovanja (foto: Ana Vovk Korže).

Drugi tovrstni projekt je **eko Kamp Bled**, kjer so za prenočevanje zgradili prenočišča iz naravnih materialov, za košnjo trave v predsezoni in posezoni pa uporabljajo ovce. Na podlagi strogih meril so izračunali bruto ogljični odtis kampa, za lažjo primerjavo pa še ogljični odtis na posamezno nočitev, ki je 1,7 kg CO₂ in je v primerjavi s povprečjem evropskih kampov skoraj štirikrat nižji. Večji del razlike pri izpustih gre na račun ogrevanja (5).

Naslednji primer trajnostnega turizma je **eko Kamp Korita** pri vasi Soča. To je prvi ekološki kamp v Sloveniji, ki je zgrajen izključno iz naravnih materialov. Vso energijo zagotovi Sonce, kot hladilnik pa se uporablja voda (5).

Na področju stanovanjske gradnje je treba omeniti **ekovas Razazija** na Vojškarski planoti. V njej je Miro Žitko že pred leti postavil prvo hišo iz naravnih materialov in s tem dal pobudo za razvoj ekovasi (3).

Pravo ekovas načrtujejo v zaselku **Podgrad na Vranskem** (7), kjer želijo na območju denacionalizirane graščine Podgrad zgraditi vzorčno ekološko naselje. Projekt je zelo smelo zastavljen, saj so med merili, po katerih bo naselje funkcioniralo, izpostavljeni ekološki, socialni in duhovni vidiki, kar popolnoma zadovoljuje merila ekovasi. Ekovas Podgrad je načrtovana za bivanje do 14 ljudi v šestih individualnih hišah in enem skupnem objektu.

V načrtu je tudi **ekonaselje v občini Pivka**, kjer nameravajo zgraditi devet hiš za od 25 do 30 ljudi. V sklopu

ekovasi bo inovacijsko središče, kjer bodo razvijali proizvode z visoko dodano vrednostjo (11).

S projektom **razvojnje vasi Velika Preska pri Litiji** želijo zgraditi naselje pasivnih hiš za poskusno bivanje. Podoben projekt je tudi **projekt ekoskupnosti Sveta Trojica v Slovenskih goricah**. Na 17 ha načrtujejo gradnjo 30 hiš, ki bodo zgrajene iz naravnih materialov, prebivalci pa se naj bi se samooskrbno prehranjevali s permakulturno pridelavo.

Sklep

Kot protiutež pretiranemu izkoriščanju naravnih virov je vzniknila ideja ekovasi, ki zagotavlja celosten razvoj človeka in družbe. Za razcvet ekovasi je Slovenija več kot primerna, saj naj bi po Gilmanu ekovas imela od 100 do 500 prebivalcev (9). Slovenskih naselij je 6031, od tega jih kriteriju števila prebivalcev za ekovas ustreza kar 5468 (10) oziroma 90,7 %, tako da bi lahko na tem področju našo majhnost izkoristili sebi v prid. Na drugi strani v Slove-

niji pridelamo le okrog 35 % potrebne hrane. Nizka stopnja prehranske samooskrbe se lahko še zaostri v primeru krize oziroma naravnih nesreč, kakršni sta na primer suša in poplave, ki lahko prizadeneta tudi večja območja. Če se to zgodi, bomo skoraj povsem odvisni od uvoza, kar lahko pomeni drago hrano in tudi njeno pomanjka-

nje. Prav zato so ekovasi priložnost za drugačen razvoj, z aktivno vključenimi vsemi generacijami, odgovornim odnosom do naravnih virov in tesnejšimi vezmi med ljudmi. Izobraževanje za te vsebine že poteka na učnih poligonih, prek društev (Permakulturno društvo Slovenije, Društvo La Vita) in civilnih pobud (Ekoci).

Slika 6: Hiša Žitkovih je zgrajena iz naravnih materialov. Tudi v notranjosti so uporabljene razgradljive surovine (foto: Miro in Metka Žitko).

Viri in literatura

1. Brutlandova komisija. Medmrežje: http://en.wikipedia.org/wiki/Brundtland_Commission (april 2012).
2. Climate Change and Agriculture in Manitoba. Medmrežje: <http://www.gov.mb.ca/agriculture/soilwater/climate/fcc01s00.html> (maj 2012).
3. Dovč, F. 2011: Hiša za le 5000 evrov? Ne, ni šala – tudi to je mogoče! Medmrežje: <http://mojdom.dnevnik.si/sl/Gradnja+in+prenova/2303/Hi%C5%A1a+za+le+5000+evrov+Ne+ni+%C5%A1a+tudi+to+je+mogo%C4%8De> (maj 2012).
4. Dukat. Medmrežje: <http://www.dukat.hr/media/592148/bio-milk-new.jpg> (maj 2012).
5. Ekokamp Korita. Medmrežje: <http://btpsinsejalec.blogspot.com/2007/05/adrenalinkov-eko-kamp-korita.html> (april 2012).
6. Ekološke kmetije. Medmrežje: <http://www.bodieko.si/ekoloske-kmetije> (marec 2012).
7. Ekovas. Medmrežje: <http://www.ekovas.si> (maj 2012).
8. Findhorn: Scotland's Odd Eco Eden Borders An R.A.F. Airforce Base. Medmrežje: <http://www.odd-scotland.com/Findhorn-Eco-Village.html> (marec 2012).
9. Gilman, R. 2000: The Eco-village Challenge. Medmrežje: <http://www.context.org/ICLIB/IC29/Gilman1.htm> (maj 2012).
10. Prebivalstvo po naseljih. Podrobni podatki. Medmrežje: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4747 (oktober 2012).
11. Simčič, P. 2009: Inovacijski center in ekovas Pivka v luči trajnostnega razvoja. Magistrsko delo, Ekonomska fakulteta Univerze v Ljubljani. Ljubljana. Medmrežje: <http://www.cek.ef.uni-lj.si/magister/simcic3905.pdf> (maj 2012).
12. Učilnica v naravi. Medmrežje: <http://www.ucilnicavnaravi.si/2011/ekovas-dole-prvo-sajenje-drevja/> (maj 2012).
13. Vovk Korže, A. 2012: The ecoremediation educational polygon: a 'classroom in nature'. Geography 97-2, str. 95–99.
14. Zbašnik Senegačnik, M. 2008: Eko-logična arhitektura. Študijsko gradivo. Medmrežje: http://www.student-info.net/sis-mapa/skupina_doc/fa/knjiznica_datoteke/1203091551_ekologicna_arhitektura_skripta.pdf (maj 2012).

Tri mesta Radžastana

Kratka regionalnogeografska analiza največje indijske zvezne države

IZVLEČEK

Radžastan je največja zvezna država v Indiji. V zahodnem delu je podnebje sušno do polsušno, vzhodni del, ki ga od zahodnega razdvaja hribovje Aravalli, pa je rodovitnejši. Ima izjemno naravno in kulturno dediščino, zato turizem postaja pomembna gospodarska dejavnost. V članku so podrobneje predstavljena tri mesta: glavno mesto Jaipur, Udaipur in hindujsko sveto mesto Pushkar.

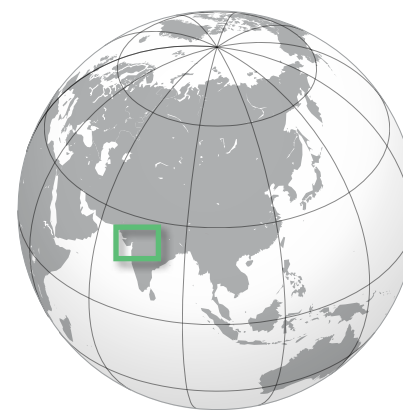
Ključne besede: regionalna geografija, Indija, Radžastan, Jaipur, Udaipur, Pushkar, turizem.

ABSTRACT

Three Cities of Rajasthan: A short regional-geographical analysis of the largest Indian federal state

Rajasthan is a federal state in north-western India. The western part of the state has arid to semiarid climate. Eastern part, which is separated from the west by Aravalli mountain range, is more fertile. Rajasthan is characterised by exceptional natural as well as cultural heritage which stimulates development of tourism. The article brings geographical presentation of three cities: capital city Jaipur, Udaipur, and the Hindu holy city of Pushkar.

Key words: Regional geography, India, Rajasthan, Jaipur, Udaipur, Pushkar, tourism.

Avtorica besedila in fotografij:

KRISTINA ŠIJANEC, univ. dipl. geogr.

Zgornja Besnica 1, 1000 Ljubljana

E-pošta: kristina_sijanec@hotmail.com

COBISS 1.04 strokovni članek

Največja indijska zvezna država Radžastan se razprostira na severozahodu Indije in meji na Pakistan. Hribovje Aravalli jo deli na večinoma puščavski zahodni del ter na bolj namočen in rodovitnejši vzhodni del. Ob severnih obronkih Aravallija je sveto mesto Pushkar, južneje, ob vzhodnem vznožju gorovja pa stoji Udaipur, imenovano tudi indijske Benetke. Obe mesti z dobro ohranjeno kulturno dediščino, najbolj prepoznavni so palače in templji, spadata med turistično najbolj obiskana v Radžastanu. Njegovo glavno mesto je Jaipur, ki je tudi gospodarsko in upravno središče. V članku so predstavljene temeljne regionalnogeografske značilnosti Radžastana, še posebej pa turistična vloga vseh treh mest, ki so postala pomembna destinacija tako domačih kot tujih turistov.

Radžastan: temeljne regionalnogeografske značilnosti

Radžastan, ki se razprostira na severozahodu Indije, meri 342.239 km² (12, 17), kar je 11 % ozemlja države. Po površini največja zvezna država (15) ima 68,6 milijona prebivalcev (13) in visoko povprečno gostoto poselitve 200,5 prebivalca na kvadratni kilometer. Gostota prebivalstva se med posameznimi območji pomembno razlikuje, predvsem med sušnim zahodnim in bolj namočenim vzhodnim delom (3, 6). Radžastan na zahodu in severozahodu meji na Pakistan (14, 17), na severu in severovzhodu na zvezni državi Pandžab in Harjana, na vzhodu in jugovzhodu na zvezni državi Utar Pradeš in Madža Pradeš, na jugozahodu pa na zvezno državo Gudžarat.

Slika 1: Lega Radžastana (21).

Avtorica: K. Šijanec

Vir podlage: Zemljevidi Google Map, 2012

Radžastan se upravno deli na 33 okrožij (12). Glavno mesto Jaipur stoji v severovzhodnem delu države (14, 17). Glede na preostalo Indijo ima dobro razvito prometno omrežje. Skupna dolžina cest je več kot 158.000 km (17). Za premagovanje daljših razdalj ljudje uporabljajo dobro razvito železniško omrežje, premožnejši pa tudi notranje letalske povezave. Za potovanja znotraj mest in drugih naselij uporabljajo najrazličnejša prevozna sredstva – od različnih oblik motornih vozil do koles, kolesnih rikš in ponekod tudi vozov, ki jih vlečejo vprežne živali.

Ime Radžastan pomeni 'Dežela vladarjev, maharadž', zato ni čudno, da so v državi številne palače in trdnjave.

Povprečno 600 m visoko hribovje Aravalli deli Radžastan na dva dela (2, 17). Najvišji vrh Gurushikar meri 1722 m (2). Območja zahodno od Aravallija zavzemajo 60 % zvezne države in so bistveno bolj sušna kot območja vzhodno od hribovja. Sušnost je največja na skrajnem zahodu države, kjer je puščava Tar (17) ali Velika indijska puščava. Edini pomembnejši vodotok zahodno od Aravallija je Luni, ki je mejnik med sušnimi in polsušnimi območji, pri čemer območje ob reki preprečuje širjenje puščave proti vzhodu (3). Za polsušna območja, ki zavzemajo 25 % ozemlja Radžastana, so značilni skalnato površje in le manjši izviri vode (3).

Vzhodno od Aravallija so tako imenovane Vzhodne ravnine (Eastern Plains). Tu je pokrajina uravnana, z nadmorskimi višinami med 100 in 350 m.

To območje je zelo rodovito (17). Na vzhodu in jugovzhodu ravnine obrobja planota Hadoti, ki spada v porečje reke Chambal (3), edine večje in obenem stalne reke na območju Radžastana (17). Še bolj vlažna so gričevnata območja na jugu zvezne države (12).

Radžastansko podnebje je vroče in sušno. Temperatura zraka se tudi pozimi giblje med 10 in 27° C. Kar 90 % padavin je v obdobju monsuna, ki traja od julija do septembra. Zahodni del letno povprečno prejme okrog 100 mm padavin, jugovzhodni pa 650 mm (12). Neenakomerni razporeditev in količina padavin pomembno vplivata na pojav suše, ki je v Radžastanu naravna nesreča z najhujšimi posledicami (3).

Čeprav Radžastan zavzema 11 % površja Indije, je v njem le odstotek njenih razpoložljivih vodnih virov (3). Večina prebivalcev se ukvarja s

kmetijstvom, zato je njihovo preživetje odvisno od razpoložljive vode. Z različnimi strategijami si prizadevajo za zadrževanje vode, vendar njena količina pogosto ne zadošča za potrebe kmetijstva. Oblasti poskušajo pomanjkanje vode reševati z urejanjem kanalov. Tako je bil na primer leta 1957 zgrajen 650 km dolg Prekop Indire Gandhi. Njegova voda se uporablja tudi za namakanje kmetijskih zemljišč, vendar se je zaradi pretiranega namakanja kakovost prsti bistveno spremenila.

Pomanjkanje vode in čedalje pogostejša in daljša suša vplivata na dezertifikacijo. Na njeno intenzivnost je vplival tudi človek s pretirano pašo živine in intenzivno obdelavo zemljišč, kar je povzročilo dodatno erozijo. Tar je zagotovo najgosteje poseljena puščava na svetu, saj tamkaj na enem kvadratnem kilometru živi povprečno 60 ljudi.

Slika 2: Hribovje Aravalli razdvaja Radžastan na dve naravogeografsko različni enoti (foto: Kristina Šijanec).

Slika 3: Hitra rast števila prebivalcev se odraža v morfologiji radžastanskih mest. Na fotografiji je mesto Udaipur, ki je po številu prebivalcev primerljivo z Ljubljano (foto: Kristina Šijanec).

Onesnaženost okolja je posebej problematična na jugu Radžastana. Najbolj prizadeta so območja, na katerih pridobivajo marmor, kjer je okolje obremenjeno tudi s hrupom (2). Precejšen okoljski problem je tudi deforestacija, zlasti na območju Aravallija. Izsekavanje se je po razglasitvi neodvisnosti Indije močno pospešilo. Pred tem so namreč Britanci prebivalcem prepovedovali izsekavati gozdove, saj so jih plemiči uporabljali kot lovna območja (2). Samo med letoma 1980 in 1984 se je površina gozda zmanjšala za kar 41,5 % (3).

Po podatkih popisa prebivalstva iz leta 2001 živi v mestih le slaba četrtina lju-

di (23,4 %). V Radžastanu je 41.353 podeželskih naselij (17), kar kaže na prevladujoč podeželski značaj prebivalstva. Od leta 1951, ko je v Radžastanu živel 16,4 milijona prebivalcev, pa do leta 2011, se je število prebivalcev več kot početerilo. Prebivalstvena rast je bistveno večja od državnega povprečja, saj se je v tem razdobju v celotni Indiji število prebivalcev »le« potrojilo (3, 10). Razlog za tako naglo rast števila prebivalcev je zmanjšana umrljivost, kar gre pripisati tako izboljšani zdravstveni oskrbi kot sodobnejši prometni infrastrukturi (2).

Izobraževalno omrežje sestavlja več kot 74.000 ustanov (17), ki so tako

javne kot zasebne. Kljub temu je stopnja pismenosti prebivalstva med najnižjimi v Indiji. Še konec devetdesetih letih 20. stoletja je bilo pismenih le 38,8 % prebivalcev, žensk le dobra petina (3). Po podatkih za leto 2011 naj bi bilo pismenih 67 % prebivalcev, moški seveda še vedno prednjačijo (13). V uradni rabi se največ uporabljata angleščina in hindi, sicer pa se največ ljudi sporazumeva v radžastanskem jeziku. (17). Na nekaterih območjih uporabljajo tudi plemenske jezike, gudžaratščino, sindščino in pandžabščino. 90 % prebivalcev je hindujske veroizpovedi, med preostalimi pa je največ muslimanov.

Slika 4: Radžastan privablja turiste tudi s številnimi festivali. Na fotografiji je utrinek s praznovanja hindujskega novega leta v Pushkarju (foto: Kristina Šijanec).

Arheološke najdbe pričajo, da je bilo območje Radžastana poseljeno že leta 3000 pr. n. št., skozi zgodovino pa je pripadalo različnim kraljestvom. Ena najpomembnejših dinastij so bili Rajputi, ki so vladali od 5. do 16. stoletja (2, 3, 12), z vmesno prekinitvijo ob vpadu muslimanov na posamezna območja v 11. stoletju (2). V 16. stoletju so Rajpute ponekod začeli izrivati Moguli, ki so vladali severnemu delu Indije in so dandanes najbolj znani po arhitekturi. Na razvoj Radžastana so pomembno vplivali Britanci, ki so v drugi polovici 19. stoletja imeli pod nadzorom skoraj celo državo. Kolonialni voditelji so socialni položaj prebivalcev izboljševali z ustanavljanjem šol in univerz, promet so posodabljali z izgradnjo železniškega omrežja, vzpostavili so tudi učinkovito upravo. Na drugi strani so zaradi visokih davkov in izkoriščanja indijskih naravnih dobrin, ki so jih predelane drago prodajali lokalnemu indijskemu prebivalstvu, doživljali njegove upore, ki so vrh dosegli v prvi vojni za neodvisnost leta 1857. Takrat je radžastansko plemstvo podpiralo Britance, saj je bilo v zameno za zvestobo deležno številnih materialnih dobrin (2, 3).

Indija se je osamosvojila leta 1947, Radžastan pa kot zvezna država v zdajšnjem obsegu obstaja od novembra 1956. Kralji in njihovi potomci še naprej ohranjajo plemiške nazive, ki ostajajo pomemben statusni simbol. Svoje premoženje ohranjajo oziroma povečujejo s preurejanjem svojih palač v hotele in muzeje (2), ki so pomemben sestavni del turistične infrastrukture. Mnoge palače so zaradi pomanjkanja finančnih sredstev lastnikov za njihovo vzdrževanje prešle v last države (3).

Še pred dvajsetimi leti je Radžastan spadal med slabše razvita območja Indije, saj je leta 1994 njegov bruto domači proizvod (BDP) dosegal le 77 % državnega povprečja (3). Leta 2011 se je Radžastan z vrednostjo BDP 552,5 evrov na prebivalca že uvrščal v zgornjo tretjino zveznih držav. V zadnjem desetletju se je vrednost BDP-ja povprečno povečevala po stopnji 13,6 % na leto (15, 18). Najpomembnejša gospodarska panoga je kmetijstvo. S poljedelstvom se ukvarja skoraj 70 % podeželskih gospodinjstev (2), še leta 1995 pa je prispevalo skoraj polovico vrednosti ustvarjenega BDP-ja (3). Leta 1997 so kmetovalci na območju Radžastana redili 49 milijonov glav živine (17): od leta 1951 se je število govedi več kot podvojilo. Narašča tudi količina pridelanega bombaža, ki se je v zadnjih petdesetih letih podeseterila (3). Razvoj kmetijstva omejujejo suše, zato vse več mladih išče delo v mestnih zaposlitvenih središčih, kjer se število novih podjetij nenehno povečuje (2). Najpomembnejša industrijska panoga je tekstilna industrija, sledijo ji proizvodnja cementa, sladkorja in rudarstvo. V Radžastanu pridobivajo predvsem marmor in peščenjak (3). V njem proizvedejo kar 15 % cementa v Indiji (4). Čedalje pomembnejša gospodarska dejavnost je turizem, saj od sedemdesetih let 20. stoletja število turistov vseskozi narašča, v obdobju 1971–2010 se je število turistov v povprečju povečevalo za 9,3 % letno. Rast je bila največja leta 2003, ko se je število domačih in tujih turistov v primerjavi z letom poprej povečalo za 50,9 % (17). Radžastan obiskovalce privablja predvsem s svojo kulturo in pokrajino ter barvitostjo mest.

Glavno mesto Jaipur

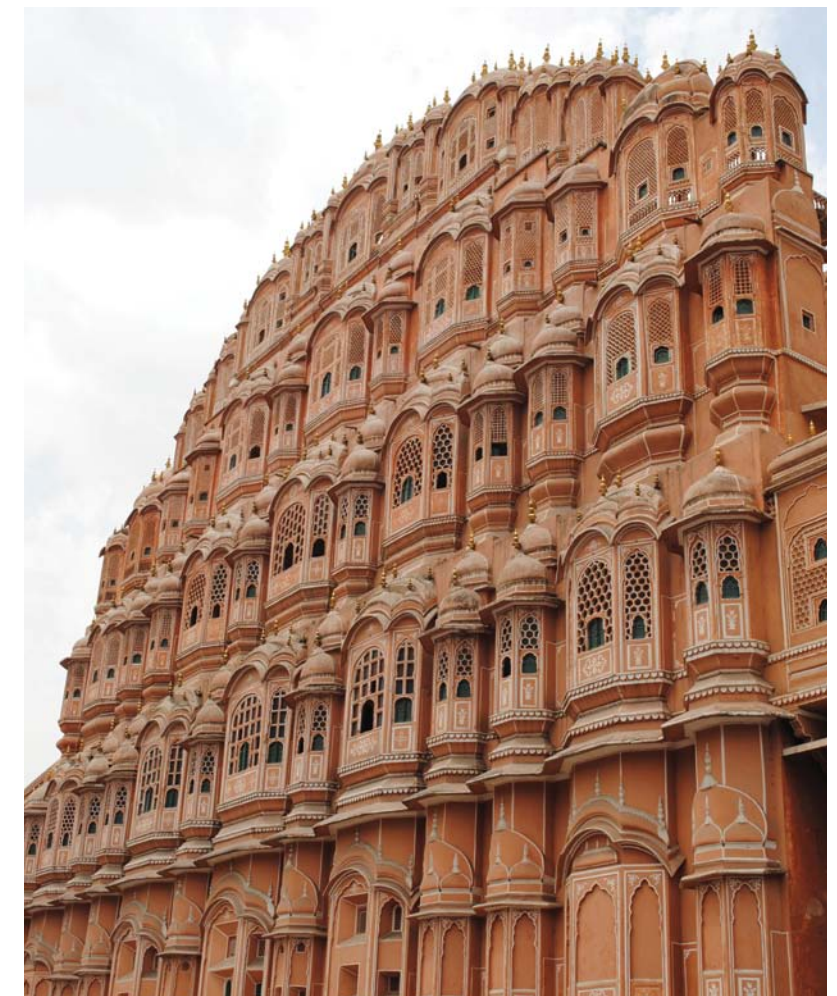
Jaipur oziroma »mesto zmage« (8) je glavno mesto Radžastana in s 3,3 milijona prebivalci največje naselje v zvezni državi (2). Prestolnica Radžastana je postalo ob ustanovitvi zvezne države leta 1956 (3). Od Delhija je oddaljeno le 262 km.

Na severni in vzhodni strani Jaipur obdaja gorovje Aravalli. Tudi zato ima mesto enega od prijetnejših podnebij na območju Radžastana, saj je povprečna letna temperatura

zraka 22,8° C (3). Najvišja poletna temperatura zraka lahko doseže in celo preseže 45° C, pozimi pa se, zlasti ponoči, spusti tudi do 5° C. Monsoon, ki se prične v drugi polovici julija, ne prinese obilnejšega deževja; število deževnih dni je majhno. Glavni vir pitne vode za prestolnico je reka Ban Ganga, na kateri je vodni jez Ramgarh (8).

Jaipur je kot manjša naselbina obstajal že v 12. stoletju, ime pa je dobil po svojem ustanovitelju Jai Singhju

Slika 5: Pročelje Palače vetrov (Hawa Mahal) v Jaipurju, ene od najbolj prepoznavnih objektov kulturne dediščine v Jaipurju in Indiji nasploh (foto: Kristina Šijanec).

JAIPUR – ROŽNATO MESTO

Mestu dajejo posebno identiteto barve fasad, med katerimi izrazito prevladujejo roza oziroma rožnato obarvane. »Rožnato mesto« je postalo pravcati turistični slogan (8, 9). Rožnata barva je značilna predvsem v starem delu mesta, kjer so številne palače in trdnjave. Fasade stavb je dal v rožnato, ki velja za barvo gostoljubja, leta 1876 prebarvati maharadža Ram Singh, ki se je s tem hotel pokloniti pomembnemu obiskovalcu, waleškemu princu, poznejšemu kralju Edvardu III. Po zakonu so vsi prebivalci še vedno dolžni ohranjati rožnato barvo fasad (2).

II., ki ga je leta 1727 določil za glavno mesto kraljestva (2, 8, 9). Velja za prvo prostorsko načrtovano mesto v severni Indiji. Zasnoval ga je bengalski arhitekt Vidhyadhar Bhattacharya (2). Mesto je zasnovano simetrično (2) Značilne zanj so dolge in ravne ulice, ki sestavljajo devet pravokotnih mestnih sektorjev, imenovanih mohale (3). Izstopajo glavne avenije, ki so precej širše kot ostale ulice (8), kar je lepo razvidno z razglednih točk v mestu. V prostorsko zasnovi mesta so bile vključene tudi majhne vasi na mestnem obrobju (2).

Mesto se je v 19. in 20. stoletju naglo razvijalo in širilo prek okvirjev Jai Singhovega mesta, s čimer se je začela nenačrtovana širitev naselja zunaj mestnega obzidja. Prebivalstvo Jaipurja se je s 300.000 leta 1950 povečalo že na več kot 3 milijone (2). Še leta 1997 je imelo mesto »le« 1,7 milijona prebivalcev, kar kaže na intenzivno rast v zadnjih letih (3). Poleg stihijske rasti so posledice vidne tudi v povečani onesnaženosti in vsesplošnem prometnem kaosu, pa tudi v hitrem gospodarskem razvoju (2).

V mestnem okrožju je tudi naravno jezero Sambhar, ki je zaradi slanosti vode eno od najpomembnejših virov

pridobivanja soli v Indiji. V okolici mesta so različne rude in minerali, med katerimi velja izpostaviti baker, železo, beli marmor in silicij.

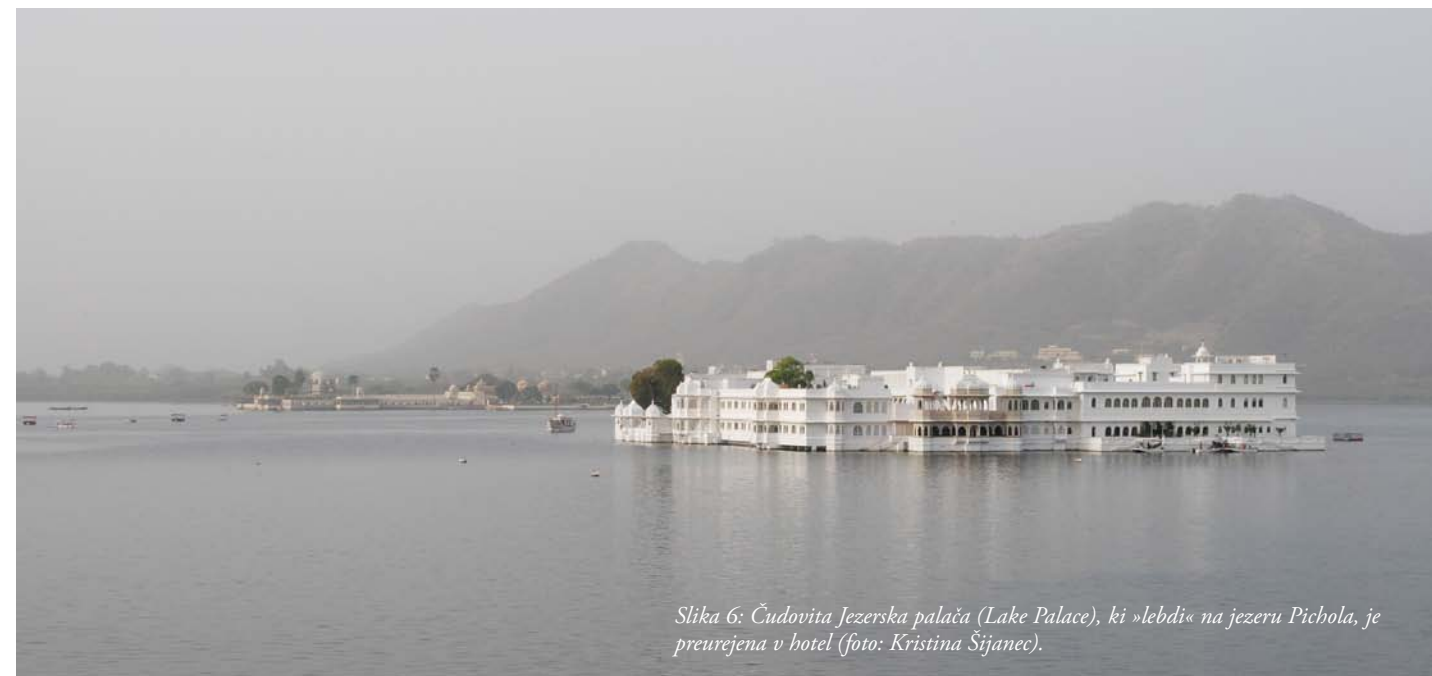
Pomembna gospodarska dejavnost je turizem. Ta se živahno razvija zaradi različnih storitev, ki jih nudi mesto, predvsem pa zaradi izjemne kulturne dediščine v mestu in tudi njegovi okolici. Ker je območje Jaipurja del tako imenovanega »zlatega trikotnika« Delhi–Jaipur–Agra, ki velja za najbolj priljubljeno in najbolj obiskano turistično območje v Indiji, so prometne povezave urejene in pogoste (8). Jaipur je zato tudi pomembno prometno vozlišče z dobro razvitim cestnim, železniškim in zračnim prometom (9).

»Maharadžino« mesto Udaipur

Udaipur, zaradi svoje lepote in številnih jezer imenovan tudi indijske Benetke ali mesto jezer, stoji v južnem delu Radžastana, na vznožju Aravalija (2, 19, 20), na za radžastanske razmere visoki nadmorski višini 598 m (20). Obkrožajo ga številne vzpetine, na vznožju katerih so številna manjša vaška naselja. Podnebje je vroče in sušno (20), mestno območje pa z monsunom prejme le malo padavin.

Mesto je leta 1569 ustanovil rajputski maharadža Udai Singh II. in ga povzdignil v prestolnico takratne kraljevine Mewar. Zatem se je moralo pogosto braniti pred napadalci. Obdobje miru se je začelo šele s prihodom Britancev v 19. stoletju (2, 19). Zdaj je glavno mesto okrožja, ki ima po njem tudi ime (19). Udaipur doživlja hitro prostorsko rast, robni deli pa urbanizacijo (2). S 389.317 prebivalci ne spada med večja indijska mesta (2). Prebivalci se sporazumevajo v mevarskem jeziku, uporabljajo pa se tudi radžastanski, hindujski in angleški jezik ter hindi. K boljšemu znanju angleščine je zagotovo pripomogel turizem.

Udaipur je od Jaipurja oddaljen 405 km, zračna razdalja do obeh glavnih gospodarskih središč Indije Delhija in Mumbaja pa je enaka (20). Z vsemi temi mesti ima odlične cestne, železniške in zračne povezave.

SLOVAR

Gati so kamnite stopnice, ki se spuščajo proti vodnim telesom. Zlasti pogosti so na bregovih svetih jezer in rek, kakršna je na primer Ganges (5).

Mesto obdaja več jezer. Mestno središče na zahodni strani omejuje jezero Pichola, kjer na otočkih Jag Niwas in Jag Mandir stojita palači. Jezero, ki lahko ob v sušnem letu presahne (2), je uredil Pinchu Banjara leta 1362. Velja za najstarejše umetno jezero v Udaipurju in je tudi med največjimi (20), saj je dolgo do 4 km, široko do 3 km (2) in globoko povprečno 4,3 m. Jezero je ob ustanovitvi mesta Udaipur s poplavitvijo vasi Picholi povečal maharadža Udai Singh. Na njegovih vzhodnih bregovih stoji Mestna palača (City Palace), ki je največja palača v Radžastanu. Njeno pročelje je dolgo kar 244 m, visoko pa 30,4 m (2). Jezero, ki je ljudem lahko dostopno, obdajajo tudi številni templji, do jezerske vode pa je

na mnogih mestih možen dostop pogatih (20).

Turizem je pomembna gospodarska dejavnost tudi v Udaipuru, ki je drugo najbolj obiskano mesto v Radžastanu (20). Udaipur je namreč izjemen kulturni spomenik, saj je v njem in njegovi okolici veliko palač in dvorcev. Obiskujejo ga tuji in domači turisti. Čeprav obiskovalce najbolj privlačijo številni ohranjeni templji, večina turistov mesto obišče zaradi drugih ciljev (20). Zaradi privlačnega okolja je pogosta izbira indijskih mladoporočencev, ki tu preživljajo medene tedne (7). Turizem pomembno vpliva na prostorski razvoj, saj je v mestu veliko hotelov, restavracij in trgovin. Turizem po-

Slika 7: Vernik v Udaipurju (foto: Kristina Šijanec).

večuje obremenjevanje okolja, saj se zaradi turistov porabi več vode, več je tudi odpadkov in gostejši je promet (2).

Sveto mesto Pushkar

Pushkar v okrožju Ajmer v osrednjem delu Radžastana, je pomembno hindujsko romarsko središče, zato privablja številne domače in tuje turiste. Od večjega mesta Ajmer, od katerega ga loči vzpetina Nag Pahar ali Kačja gora (Snake Mountain), je oddaljeno 11 km. Mesto je obstajalo že v 4. stoletju pr. n. št., opevano pa je bilo tudi v obeh velikih hindujskih epih Mahabharata in Ramayana (1). Zdaj ima 14.789 prebivalcev (2), njihovo število pa narašča; v zadnjih desetih letih se je povečalo za 19 % (2, 3). Mesto obdajajo manjše vzpetine, ki so del Aravalija. Z njih je lep razgled na središče mesta s svetim jezerom (1, 2).

Slika 8. Razgled z bližnje vzpetine na Pushkar s svetim jezerom v središču mesta (foto: Kristina Sijanec).

Zaradi lege v neposredni bližini Ajmerja je Pushkar razmeroma lahko dostopen. Ajmer se je namreč razvil ob železnici, ki je v Indiji najbolj učinkovito prometno sredstvo. Ima neposredno povezavo z Jaipurjem (1), od katerega je oddaljen le 130 km (2), in z Delhijem. Zaradi velikega turističnega pomena so avtobusne povezave med Pushkarjem in Ajmerjem zelo pogoste (1).

V mestu je blizu 400 templjev. Številne so zgradili že v 12. stoletju, a so bili uničeni v času mogulske vladavine Aurangzeba v drugi polovici 17. stoletja. Pozneje so jih obnovili (1, 11).

V središču mesta je sveto jezero, ki lahko ob skromnem monsunskem deževju presahne. Po prepričanju hinduistov naj bi jezero nastalo na mestu, kjer je Brahma z neba spustil lotosov cvet (3). Brahmi sta posvečena tako jezero kot tudi osrednji tempelj, ki je eden redkih templjev na svetu, ki časti to božanstvo (2). Voda svetega jezera naj bi zdravila kožne bolezni (1, 11). Jezero obdaja 52 gatov. Najpomembnejši so Varah, Brahma in Gandhi Ghat. Ob slednjem so raztresli Gandhijev pepel, zato ima za Indijce še poseben simbolni pomen (2).

Pushkar privablja obiskovalce tudi zaradi kameljega sejma (Pushkar Mela), saj gre za enega največjih dogodkov te vrste v Indiji (1, 11). Dogaja se vsako leto v hindujskem lunarnem mesecu Kartika, kar je po gregorijanskem koledarju oktobra ali novembra. Običaje ga povprečno 200.000 ljudi, ki s seboj pripeljejo okrog 50.000 kamel, konjev in druge živine (2). Zaradi živopisnosti poleg kmetov privablja tudi turiste (1).

Sklep

Radžastan je naravogeografsko in družbenogeografsko zelo raznolika indijska zvezna država. Glede na ustvarjen bruto domači proizvod na prebivalca je nad državnim povprečjem. Naraščanje prebivalstva, ki je sicer značilno za celotno Indijo, vpliva tako na prostorski razvoj kot na stanje okolja. Ker je razmeroma blizu Delhija, ima dokaj dobro razvito prometno infrastrukturo in ugoden strateški položaj, kar je pomembno tudi za razvoj turizma. Turizem je postal ena od najpomembnejših gospodarskih panog. Takšen bo glede na naraščanje turističnega obiska tudi

ostal, saj bodo radžastanska kultura in naravne lepote obiskovalce privlačili tudi v prihodnje. Pričakovati je, da bo čedalje pomembnejši vir dohodka lokalnega prebivalstva.

Predstavljena mesta se razlikujejo tako po svojih funkcijah kot po velikosti, njihov skupni imenovalec pa je turizem, saj vsa tri spadajo med najbolj obiskane kraje v Radžastanu. Najmanjši Pushkar je predvsem romarsko središče, ki pa privablja tudi številne tuje turiste, med katerimi se neredki tu zadržijo več tednov ali celo mesecev. Udaipur, ki je po velikosti primerljiv z

Ljubljano, privablja obiskovalce zaradi lepote kraja, h kateri pripomorejo zlasti jezera in bogata kulturna dediščina. Udaipur in Pushkar imata še precejšen potencial za razvoj turizma, a bi z nadaljnjim posodabljanjem infrastrukture in intenzifikacijo turizma lahko dodobra izgubila svojstven čar indijske kaotičnosti, ki privablja večino popotnikov. Številni med njimi se v mestih zadržijo dalj časa. Prestolnica Radžastana Jaipur je med predstavljenimi mesti najbolj razvito. Običaje ga skoraj vsak obiskovalec Radžastana, saj je glavno prometno vozlišče te največje indijske zvezne države.

UTRINKI S POTI

V Pushkarju je živahen turistični utrip. Večina hiš v mestu je preurejenih v hotele, ki imajo strešne terase s pogledom na sveto jezero. Fotografiranje svetega jezera s teras je strogo prepovedano. V ozkih ulicah so številne manjše trgovine, ki ponujajo različno, predvsem turistom namenjeno blago, kot so nakit, tkanine, dišave ...

Tako kot mesto živi s turizmom, morajo v določenih pogledih tudi turisti »dihati«
z mestom, saj so jim zaradi vere in običajev tukajšnjih ljudi ter svetosti kraja določene stvari prepovedane. Tako je na primer strogo prepovedano pitje alkohola ter uživanje mesnih jedi in jajc. Dobiti jih ni mogoče niti v najbolj turističnih lokalih. Prepovedano je tudi fotografiranje romarjev, ki se kopajo pod gati ob svetem jezeru, svetemu jezeru pa se lahko na manj kot 10 metrov približaš le bos (1).

V bližini gatov nekateri domačini turiste nagovarjajo k pridobitvi »puškarskega potnega lista«, to je pletene rumeno-rdeče zapestnice, ki jo turist dobi, ko z domačini ob svetem jezeru opravi krajšo molitev za svoje bližnje. Domačini so pri prepričevanju precej vztrajni, saj v zameno pričakujejo plačilo. V primeru zavrnitve gesto razumejo kot nespoštovanje njihove kulture. Zato večina turistov kaj hitro popusti prigovarjanju, saj velja, da ko zapestnico enkrat dobiš, je ne smeš več zamenjati z novo.

Viri in literatura

1. Ajmer – Pushkar. Medmrežje: <http://ajmer.nic.in/pushkar/> (1. 12. 2011 in 4. 1. 2013).
2. Brown, L., Thomas, A. 2008: Rajasthan, Delhi & Agra. Lonely Planet. Footscray.
3. Coxall, M., Singh, S. 1997: Rajasthan: a Lonely Planet travel survival kit. Hawthorn.
4. Economy of Rajasthan. Medmrežje: <http://www.mapsofindia.com/maps/rajasthan/economy/> (20. 1. 2012).
5. Ghat. Medmrežje: <http://en.wikipedia.org/wiki/Ghat> (9. 1. 2013).
6. Hole, A., Robinson, M., Singh, S. 2005: Rajasthan, Delhi & Agra. Lonely Planet. Footscray.
7. India statistics, facts and figures. Medmrežje: http://www.neoncarrot.co.uk/h_aboutindia/india_statistics_1.html (23. 1. 2012 in 4. 1. 2013).
8. Jaipur. Medmrežje: <http://jaipur.nic.in/> (1. 12. 2011 in 5. 1. 2013).
9. Jaipur. Encyclopaedia Britannica. Medmrežje: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/299540/Jaipur> (30. 11. 2011).
10. Population Census. Medmrežje: <http://censusindia.gov.in/> (12. 1. 2013).
11. Pushkar. Encyclopaedia Britannica. Medmrežje: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/484285/Pushkar> (30. 11. 2011).
12. Rajasthan. Medmrežje: <http://www.rajasthan.gov.in/> (28. 11. 2011).
13. Rajasthan Census 2011. Medmrežje: http://www.rajcensus.gov.in/prov_data.html (20. 1. 2012).
14. Rajasthan. Encyclopaedia Britannica. Medmrežje: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/490092/Rajasthan> (30. 11. 2011).
15. Rajasthan GDP. Medmrežje: http://planningcommission.nic.in/data/datatable/0904/tab_104.pdf (9. 1. 2012).
16. Rajasthan – Geography. Medmrežje: <http://www.rajasthanonline.in/Profile/Geography/> (30. 11. 2011).
17. Rajasthan Tourism. Medmrežje: <http://www.rajasthantourism.gov.in/About-Rajasthan.aspx> (9. 12. 2012 in 5. 1. 2013).
18. State domestic product of India. Medmrežje: http://unidow.com/india%20home%20eng/statewise_gdp.html (23. 1. 2012).
19. Udaipur. Medmrežje: <http://udaipur.nic.in/> (8. 12. 2011).
20. Udaipur City. Medmrežje: <http://www.udaipur.org.uk/> (29. 11. 2011).
21. Zemljevidi Google Map. Medmrežje: <http://maps.google.com/> (30. 1. 2012).

Družbena sprejemljivost zelenih površin v Mariboru

IZVLEČEK

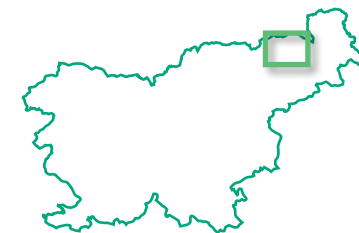
Zelene površine v mestih izboljšujejo kakovost bivanja. V primerjavi z največjimi evropskimi mesti lahko Maribor glede na delež zelenih površin v mestnem središču uvrstimo med bolj zelena mesta. Zaradi njihove pozidave pa se delež manjša. V članku predstavljamo rezultate ankete, s katero smo preverili odnos ljudi do zelenih površin v Mariboru.

Ključne besede: ekologija mest, zelene površine v mestih, okoljska ozaveščenost, kakovost življenja, Maribor.

ABSTRACT

Social acceptability of green areas in Maribor, Slovenia
Many cities are losing their green spaces because of the rapid urbanization. This process decreases the quality of life in cities. Compared with most European cities according the share of green areas in the urban center, Maribor is certainly the green city. The green areas in Maribor are also cleared, because of a new construction projects. In the article we would like to introduce the results of a survey which was used to examine how people accept green areas in the city of Maribor.

Key words: city ecology, green areas in the city, environmental awareness, quality of life, Maribor.

Avtorici besedila:

MOJCA KOKOT KRAJNC,
univ. dipl. geogr.
Mednarodni center za
ekoremediacije, Filozofska
fakulteta Univerze v Mariboru,
Koroška cesta 160, 2000 Maribor
E-pošta: mojca.kokot@uni-mb.si

ANA VOVK KORŽE, ddr.
geogr. in varstva okolja
Mednarodni center za
ekoremediacije, Filozofska
fakulteta Univerze v Mariboru,
Koroška cesta 160, 2000 Maribor
E-pošta: ana.vovk@um.si

Avtorica fotografij:
MOJCA KOKOT KRAJNC

COBISS 1.04 strokovni članek

Evropa se uvršča med najbolj urbanizirana območja sveta, saj približno tri četrtine njenih prebivalcev živi v mestih. Številna poročila Evropske unije predvidevajo nadaljnjo rast mestnega prebivalstva. Leta 2020 naj bi v mestih živelo kar 80 % Evropejcev. Urbanizacija je svetovni prostorski proces, saj naj bi leta 2030 v mestih bivalo okrog 60 % svetovnega prebivalstva (7). Zaradi naraščanja mestnega prebivalstva se mesta širijo z novogradnjami, s tem pa se povečujejo pritiski na mestni ekosistem (18). Posledici širjenja sta tudi krčenje zelenih površin ter čedalje bolj pereči okoljski in družbeni problemi, med katerimi velja izpostaviti slabšanje kakovosti zraka, večanje količine odpadkov, naraščanje hrupa, rast kriminala in večjo izpostavljenost poplavam.

Okoljska politika Evropske unije podpira trajnostni urbani prostorski razvoj, ki zagotavlja visoko kakovost življenja. Pri tem imajo ključno vlogo zelene površine, saj vplivajo na regionalno gospodarstvo, privlačnost bivanjskih sosesk, ohranjanje globalne biodiverzitete in pripomorejo k prilagajanju podnebnim spremembam (6). Zato so pomemben dejavnik zagotavljanja zdravih, kakovostnih in trajnostnih mest (12). V prispevku se osredotočamo predvsem na družbeno sprejemljivost zelenih površin v Mariboru.

Zelene površine in kakovost življenja v mestu

Po ugotovitvah Siikamakija (16) in De Souse (5) ozelenjevanje mesta razrešuje več problemov. Na eni strani izboljšuje stanje okolja, na drugi pa stanovanjske soseske in druga območja v mestih oblikuje v človeku prijazno in bolj zdravo okolje, kjer lahko ljudje zadovoljujejo številne potrebe. V zvezi s tem Smaniotto Costa (18) navaja, da imajo zelene površine osrednjo vlogo pri zagotavljanju kakovosti življenja v mestih, ker pozitivno vplivajo na zdravje ljudi, počutje v družbi, odpravljajo številne okoljske probleme in zaradi vizualno privlačnega okolja prinašajo gospodarske koristi za investitorje. Med najpomembnejšimi vplivi zelenih površin na kakovostno bivanje v mestih avtor navaja izboljšanje mestnega podnebja, zagotavljanje biotske raznolikosti in zmanjšanje zdravstvenih problemov prebivalcev. Zelene površine v mestih imajo torej več funkcij, med katerimi velja izpostaviti okoljsko, ekološko, gospodarsko, socialno, psihološko, oblikovno in higiensko (13). Pri ugotavljanju družbene sprejemljivosti so najpomembnejše socialna, psihološka, okoljska in gospodarska vloga, ki v medsebojni povezanosti odločilno vplivajo na kakovost življenja v mestih.

SLOVAR

Ekosistemske storitve so viri oziroma procesi, s katerimi naravni ekosistemi in vrste, ki jih sestavljajo, vzdržujejo in izpopolnjujejo človekovo življenje (4).

Družbena sprejemljivost je mnenjski proces, pri katerem posamezniki zaznavnorealnost primerjajo z znanimi alternativami in se nato odločijo o tem, ali je realno stanje v primerjavi z najbolj ugodnim alternativnim stanjem boljše ali vsaj zadovoljivo (14).

Zelene površine so odprti javni prostor z velikim deležem rastlinstva in neasfaltiranih površin (18).

V ospredju **socialnih funkcij** zelenih površin je prostočasna vloga. Veliko ljudi prosti čas preživlja v naravi, torej na območjih večjih sklenjenih zelenih površin, kot so parki, travniki ali gozd. Zelene površine so poligon za različne oblike rekreacije, denimo hojo, tek in kolesarjenje (6). Ljudem zelene površine predstavljajo tudi svobodo, pobeg iz naporenega vsakdanjika, povezanost z naravo, rast, izziv, zdravje in samonadzor.

V mestih imajo prostočasno funkcijo predvsem mestni gozdovi, mestni parki in/ali manjše zelenice. Zelene površine morajo biti ustrezno zasnovane in dostopne v polmeru od 300 do 500 m (5, 9, 19). Namenjene morajo biti vsem meščanom, čeprav prostor različne skupine različno dojemajo.

Zelene površine v mestih pomenijo neposredni stik z naravnimi viri. To pri ljudeh nezavedno in neposredno sproža pozitivna čustva do narave (15, 17). Življenje v mestih z zelenimi površinami lahko pri ljudeh krepí okoljsko zavest, saj imajo naravo v bližini svojih domov in jim ni treba iskati stika z naravo zunaj mesta. Zato je pri ureditvi mesta nujno treba upoštevati okoljevarstveno vlogo zelenja, saj je spoštovanje do narave večje, če človek živi skladno z njo (22).

Zelene površine imajo tudi velik izobraževalni pomen. Otrokom ponujajo različne možnosti za igre, med katerimi se učijo različnih spretno-

Slika 1: Poglavitni socialni funkciji zelenih površin v mestih sta rekreacija in sprostitvev (foto: Mojca Kokot Krajnc).

sti, spodbujajo njihovo domišljijo in omogočajo preizkus njihove zmogljivosti (21). Vse te dejavnosti krepijo zavest o spoštovanju narave in pomenu njenega ohranjanja.

Doick (6) in Smaniotto Costa (18) ugotavljata, da zelene površine vplivajo tudi na zmanjšanje kriminalnih dejanj. Razlog za to vidita v urejenosti pokrajine in izboljšanju vizualne po-

stve, ki na takšna območja pritegne množice ljudi.

Ljudje, ki živijo na bolj zelenih območjih, so duševno in telesno bolj zdravi kot tisti, ki živijo na bolj gosto pozidanih območjih, saj naravno okolje ljudi spodbuja k aktivnemu preživljanju prostega časa (16). Prav tako zelene površine pri ljudeh zmanjšujejo stres (3, 5, 6).

Narava v mestu nudi naslednje ekosistemske storitve (1, 22):

- drevje prek evapotranspiracije in senčenja pod krošnjami blaži visoke poletne temperature in zvišuje zračno vlažnost;
- drevje z veliko listno površino zadržuje prašne delce in pline ter s tem čisti zrak (zmanjševanje količine ogljikovega dioksida in toplogrednih plinov), ščiti pred močnimi vetrovi, blaži hrup in tudi splošne vplive podnebnih sprememb;
- zelena območja v mestih krepijo odpornost okolja do poplav, suš in pri organizmih spodbujajo zdrave biološke procese;
- zelena območja povečujejo raznovrstnost živalskih in rastlinskih vrst v mestih.

Pomembna je njihova **psihološka funkcija**. Pri ljudeh se čustva do narave razlikujejo. Podnebne vplive zelenih površin jih večina občuti kot prijetne, posebej, če se lahko v vročih poletnih dneh odpravijo v hladnejše mestne parke ali mestni gozd (3).

Za življenje v mestih pa je zelo pomembna tudi **okoljska funkcija** zelenih površin. Zelene površine namreč blažijo okoljske probleme, povezane z degradacijo ali onesnaženjem mest in s tem zagotavljajo boljšo kakovost bivanja in življenja. Hkrati prispevajo k boljšim potencialnim ekosistemskim storitvam.

Mestno rastlinstvo je pomemben biokazalnik stanja okolja. Vitalno drevo z razvito, gosto krošnjo in svežo listno barvo odraža zdravo okolje. Ob pomoči zelenih površin mesto zmanjšuje svoj ogljični odtis, kar blagodejno vpliva na lokalno, regionalno in nenazadnje tudi globalno podnebno problematiko. Med pomembne prednosti zelenih površin z vidika okolja spada tudi spoznanje, da se z veliko zelenimi površinami v mestu znižujejo stroški energije, zmanjšujejo se učinki mestnega toplotnega otoka, zmanjšuje potreba po vodi in povečuje biodiverziteteta (20).

Mestno zelenje ni prvobitni ekosistem, saj čedalje bolj zastopane tujerodne vrste ustvarjajo nove ekosisteme, ki so življenjski prostor drugim, novim vrstam. Zelenje je pomembno življenjsko okolje mnogih rastlinskih in živalskih vrst in še pomembnejši prostor prehoda posameznih vrst (10, 20).

Kot zadnjo funkcijo je potrebno omeniti še **gospodarsko vlogo** zelenih površin, ki jo sicer številni avtorji najtežje opredeljujejo. Tovrstna vloga zelenih površin se namreč vrednoti skozi naraščanje vrednosti zemljišč in povečane investicije. Z ozelenjevanjem mestnih zemljišč mesto pridobi javni zeleni prostor, hkrati pa se lahko s takšnim ravnanjem odpravlja degradirano okolje. Območju se izboljša vizualna podoba in tako postane zanimivo za različne gospodarske investicije, tako da zelene površine posredno vplivajo na gospodarsko rast (6).

Družbena sprejemljivost zelenih površin v Mariboru: uporabljene metode

Družbeno sprejemljivost zelenih površin v Mariboru smo želeli raziskati z anketiranjem. Anketni vprašalnik je vseboval 13 vprašanj. Prva štiri so bila splošna, preostala pa so se nanašala na predmet raziskovanja.

Anketirance smo povprašali, kaj jim predstavlja zeleni prostor v mestu, kje najpogosteje preživljajo prosti čas in zakaj zahajajo v naravo. Pri zadnjem vprašanju smo zelene površine v mestih omejili le na park in gozd, saj so

predhodne raziskave (8) razkrile, da se ljudje v prostem času najraje zadržujejo prav na takšnih območjih. Zanimalo nas je tudi, kaj tamkaj počnejo.

V nadaljevanju smo jih spraševali po okoljski vlogi zelenih površin v mestu. Preverjali smo, ali jim je bolj pri srcu urejen park ali naravna gozdna pot. S tem vprašanjem smo želeli izvedeti, ali ljudje zeleni prostor zaznavajo kot nekaj urejenega ali nekaj neurejenega. V naravi namreč poteka več sočasnih procesov, ki se lahko navzven odražajo v neurejenosti.

Naslednje vprašanje se je nanašalo na uničevanje javnih zelenih površin zaradi gradnje in družbeno sprejemljivost takšnih posegov. Povprašali smo tudi, kje v Mariboru si anketiranci želijo več zelenih površin. V zadnjem vprašanju smo poizvedovali, ali po njihovem mnenju Mariborčani z javnimi zelenimi površinami ravnavo dovolj odgovorno. Ugotoviti smo namreč želeli, kako anketiranci vrednotijo ravnanje ljudi z zelenimi površinami v okolju, kjer živijo, prav tako smo želeli razkriti odnos in odgovornost ljudi do teh površin.

ZNAČILNOSTI VZORCA; N = 130

Spolna sestava: 80 žensk, 50 moških.

Starostna sestava: 6,2 % mlajših od 15 let, 63,1 % starih od 15 do 30 let, 21,5 % od 31 do 50 let, 9,2 % od 51 do 70 let.

Izobrazbena sestava: 10,8 % z dokončano osnovno šolo, 7,7 % s poklicno šolo, 26,2 % s srednjo strokovno šolo, 4,6 % s srednjo šolo, 4,6 % z višjo šolo, 41,5 % z univerzitetno izobrazbo, 1,5 % z magisterijem in 3,1 % z doktoratom.

Bivanjske razmere: Največ anketirancev (29,2 %) je živel v stanovanjih blokov v mestnem središču, iz stanovanj v blokih na robu mesta jih je bilo 27,7 % in iz enostanovanjskih hiš v predmestju 23,1 %. Najmanj (0,8 %) jih je živel v enostanovanjskih hišah v mestnem središču, 20 % pa je bilo okolčanov.

Družbena sprejemljivost zelenih površin v Mariboru: rezultati raziskave

Anketo smo na vzorcu 130 naključno izbranih oseb izvedli med 24. in 26. aprilom 2010 na mariborskih ulicah v bližini mestnega parka. Za to območje anketiranja smo se odločili zaradi predvidevanja, da veliko Mariborčanov in okoličanov preživlja prosti čas prav v tem zelenem in urejenem delu Maribora.

Kot zelene prostore v mestu je večina anketiranih prepoznala vrtove, parke, zelenice, drevesa, grme in cvetlična korita. Le 9,2 % jih je izrazilo mnenje, da zelene površine v mestih zajemajo le parke, zelenice in drevo-rede. Četrtnina (24,6 %) anketiranih je odgovorilo, da prosti čas najpogosteje preživljajo na domačem vrtu. To si razlagamo z dejstvom, da je bilo med anketiranimi veliko ljudi iz okolice Maribora, ki živijo v individualnih hišah z vrtovi. 21,5 % anketirancev prosti čas najpogosteje preživlja v parku, 18,5 % v gozdovih, 13,8 % na igriščih s travnikom, 12,3 % v počitniških bivališčih v naravi zunaj mesta, 7,7 % na travnikih, eden anketiranec pa je odgovoril, da prosti čas najraje preživlja v nakupovalnih središčih. Anketiranci se v gozdu ali parku najpogosteje sprehajajo, nekateri pa le sproščajo ali preprosto uživajo v naravi.

Največ udeležencev ankete je izrazilo mnenje, da sta gozd in park primer-na prostora za sprostitev, pa tudi, da predstavljata naravno okolje in naravni habitat številnim rastlinam in živalim. Najmanj jih je menilo, da sta prostora za učenje.

Preglednica 1: Kaj ljudem predstavljajo zeleni prostori v mestu?

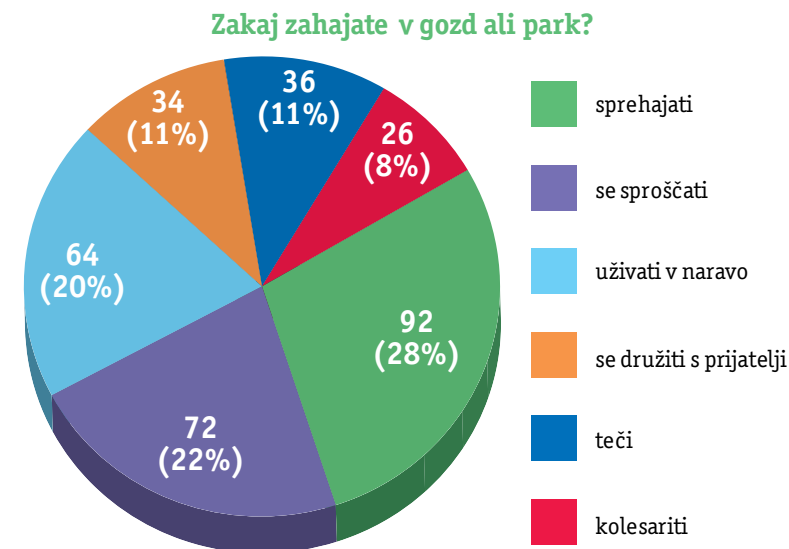
Kaj so zeleni prostori v mestu?	delež (%)
vrtovi, parki, zelenice, drevesa, grmi, cvetlična korita	40,0
parki, zelenice in drevoredi	21,5
parki, gozdovi, zelenice, vrtovi in cvetlična korita	15,4
vse, kar je v mestu živega in nepozidanega	13,8
parki in zelenice	7,7
parki in drevoredi	1,5

Kar 90,8 % anketirancev je poznalo okoljsko vlogo zelenih površin v mestih. Kot najpomembnejše okoljske funkcije zelenih površin so navajali čiščenje zraka, blažilne učinke na podnebje, zadrževanje vlage, ohranjanje biotske raznovrstnosti, odstranjevanje CO₂, preprečevanje erozije prsti, varovanje pred močnimi sunki vetra in zmanjševanje hrupnosti.

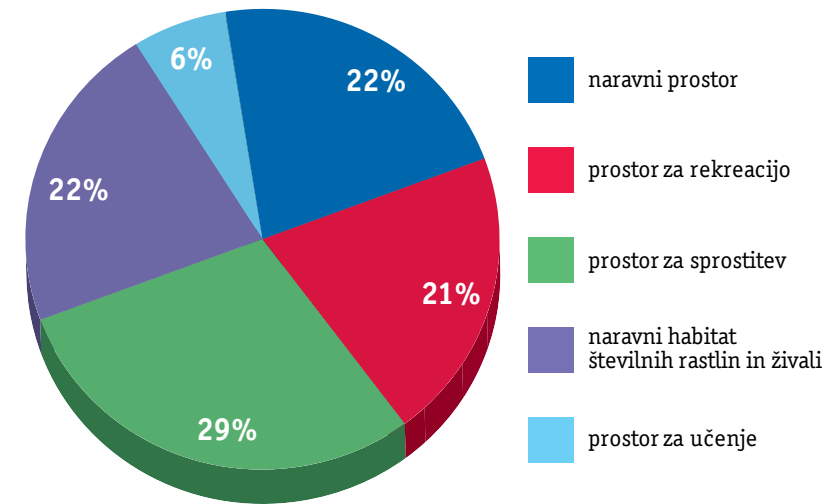
Ob opazovanju slike urejenega parka in neurejene gozdne poti je kar 81,5

% anketirancev navedlo, da jim je bolj všeč park, predvsem zaradi urejenosti in privlačnosti. Pri tem jih je večina izrazilo mnenje, da bi v mestu neurejeni prostori, kot je gozdna pot, lahko kaj kmalu postali območja odlaganja odpadkov in leglo kriminala. Do enakih ugotovitev je prišel tudi Wilkinson (21), saj je s pomočjo ankete v Bristolu ugotovil, da si ljudje v mestu želijo urejeno naravo, saj naj bi zapuščeni zeleni prostori v ljudeh spodbujali nesocialno vedenje, posebno vabljivi pa naj

Slika 2: Početje ljudi v gozdu in parku.

Kaj vam predstavlja park ali gozd?

Slika 3: Pomen gozda in parka za ljudi.

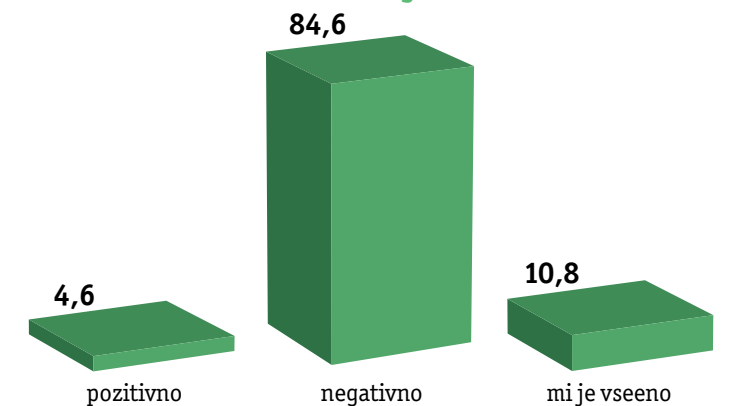
bi bili za odlaganje odpadkov. Večina anketiranih je bila mnenja, da v mesto spadajo le urejene in vzdrževane zelene površine s prostori za počitek, saj jih obiskujejo tako prebivalci mesta kot njegove okolice. Gozdna pot je bila bolj všeč 18,5 % anketirancem, predvsem zaradi naravnega videza in večje ekosistemske vrednosti.

Družbeno sprejemljivost zelenih površin smo preverjali s provokativnim vprašanjem, ali bi se anketirani strinjali z gradnjo na javnih zelenih površinah, namenjenih igranju otrok in rekreaciji ljudi. Kar 84,6 % se jih je do tega opredelilo negativno, saj menijo, da je »betona« v mestih dovolj in pa, da zelena barva na ljudi vpliva sproščujoče in pomirjujoče. Nekateri so omenili, da zeleni prostori razbijajo monotonost betonskega mesta. Z večanjem deleža zelenih površin v mestu povezujejo tudi kakovostnejše bivanje in življenje nasploh. Zeleni prostori so tudi območja druženja, rekreaci-

je in zabave. Odločitvam o gradnji in krčenju zelenih površin je naklonjeno le 4,6 % anketirancev, saj jim novi grajeni prostori pomenijo nove bivanjske enote in možnost novih delovnih mest. 10,8 % udeležencem ankete je bilo vseeno, kaj se bo v njihovem življenjskem okolju dogajalo v prihodnje.

Slika 4: Družbena sprejemljivost zelenih površin v Mariboru.

Kako bi sprejeli odločitev vaše občine, da začne zelene površine v mestu krčiti zaradi gradbenih del?

Večina anketiranih si želi več zelenih površin v središču Maribora, predvsem pa več dreves v samem mestnem jedru. Zelene površine pogrešajo na mariborskih mestnih trgih. Prav tako si želijo več zelenja ob Koroški in Partizanski cesti, ob bolnišnici, šolah in vrtcih, pa tudi v novih stanovanjskih soseskah, nakupovalnih središčih ter ob poslovnih in industrijskih objektih. Nemalo jih je pri tem vprašanju odgovorilo, da so z obsegom zelenih površin v mestu sicer zadovoljni, a jih skrbi njihova neurejenost.

Kljub temu, da ljudje dobro poznajo okoljevarstveno vlogo narave in jo zelo pozitivno sprejemajo, je ravnanje z zelenimi površinami še vedno neustrezno, kar je dokazala tudi anketa. Le 32,3 % anketiranih je namreč izrazilo mnenje, da Mariborčani dovolj odgovorno ravnajo z javnimi zelenimi površinami, saj se je po njihovem mnenju odgovornost do narave le malo izboljšala.

67,7 % vprašanih pa je menilo, da Mariborčani z zelenimi površinami ne ravnajo dovolj odgovorno. Med najpogostejšimi očitki izstopajo njihovo onesnaževanje z različnimi odpadki, uničevanje s parkiranjem avtomobilov in vandalsko obnašanje do dreves. Takšna dejanja so anketiranci pripisali premajhni ozaveženosti ljudi glede ustreznega ravnanja z zelenimi površinami kot skupne lastnine ter nezmožnost zdravega in čistega okolja kot predpogoja za ustrezno kakovost življenja.

Sklep

Anketa o družbeni sprejemljivosti zelenih površin v Mariboru je dokazala, da jih večina ljudi sprejema zelo pozitivno, saj imajo zanje neprecenljivo vrednost. Zelene površine so edini prostori v mestu, ki omogočajo sožitje človeka z naravo. Prav tako ljudem pomenijo območja rekreacije in sprostitve. Presemetljivo se je izkazalo, da ljudje narave v mestih ne vidijo le v zelenicah, parkih ali drevoredih, ampak k njej prištevajo tudi vrtove, grmičke in celo cvetlična korita. Zeleni prostori v mestih imajo

torej sprostitevno, rekreacijsko, pa tudi estetsko vlogo.

Prebivalci Maribora in okolice zelene površine cenijo tudi z vidika okoljskih funkcij, saj so znali prav dobro naštetih vse poglavitne tovrstne funkcije. Večina anketirancev nasprotuje posegom v zelene površine, saj jih ne želijo več izgubljati. Kljub zavedanju o okoljski vlogi zelenih površin v Mariboru pa je odgovornost do teh površin še vedno na nizki ravni, saj se z njimi še vedno ravna preveč neodgovorno.

Viri in literatura

1. Bolund, P., Hunhammar, S. 1999: Ecosystem services in urban areas. *Ecological Economics* 29. Amsterdam.
2. Butolac, M., Simleša, D. 2007: Zelena srca gradova - važnost vrtova i perivoja u urbanim područjima. *Društvena istraživanja* 16-6. Zagreb.
3. Cameron, R., Taylor, J. 2008: Plant for life. Medmrežje: <http://www.bordbia.ie/aboutgardening/GardeningArticles/ScientificArticles/The%20Benefits%20of%20Green%20Space.pdf> (10. 2. 2010).
4. Dailly, G. C. Introduction: What are ecosystem services. Medmrežje: http://cmhc.ucsd.edu/content/1/docs/Daily_1.pdf (25. 8. 2011).
5. De Sousa, C. A. 2003: Turning brownfields into green space in the City of Toronto. *Landscape and Urban Planning* 62. Amsterdam.
6. Doick, K. J., Sellers, G., Castan-Broto, V., Silverthorne, T. 2009: Understanding success in the context of brownfield greening projects. *Urban Forestry & Urban Greening* 8. Amsterdam.
7. From urban spaces to urban ecosystems. Medmrežje: <http://www.eea.europa.eu/signals/articles/urban> (10. 2. 2010).
8. Goličnik, B. 2000: Podoba narave v mestu. Narava v mestu med načrtovanjem in spontanost, 7. redna konferenca Društva krajinskih arhitektov Slovenije. Ljubljana.
9. Hladnik, J. 2000: Narava v mestu kot element prostorskega plana. Narava v mestu med načrtovanjem in spontanost, 7. redna konferenca Društva krajinskih arhitektov Slovenije. Ljubljana.
10. Kučan, A. 1994: Zeleni sistem Ljubljane. *Urbani izziv* 6-26727. Ljubljana.
11. Luhman, N. 1992: Ali se moderna družba lahko pripravi na ekološko ogrožanje? Ekološko gibanje, politika, morala (uredil Klemenc, A.). Ljubljana.
12. Mesta v prihodnosti: okoljsko in socialno trajnostna mesta. Medmrežje: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:277:0018:0022:SL:PD> (15. 8. 2012).
13. Quintas, A. V., Curado, M. J.: The contribution of urban green areas to the quality of life. Medmrežje: http://www.cityfutures2009.com/PDF/57_Quintas_Andreia.pdf (10. 2. 2010).
14. Podnar, K. 2009: Razumevanje družbene sprejemljivosti. *Posavski obzornik* 13-9. Krško.
15. Polič, M. 2000: Izkušnja narave v mestu. Narava v mestu med načrtovanjem in spontanost, 7. redna konferenca Društva krajinskih arhitektov Slovenije. Ljubljana.
16. Siikamäki, J., Wernstedt, K. 2008: Turning Brownfields into Greenspaces: Examining Incentives and Barriers to Revitalization. *Journal of Health Politics, Policy and Law* 33-3. Durham.
17. Simoneti, M. 1997: Mestne zelene površine. Ljubljana.
18. Smaniotto Costa, C., Šuklje Erjavec, I., Mathey, J. 2008: Zelene površine – najpomembnejši vir za sonaravnost mest. *Urbani izziv* 19-2. Ljubljana.
19. Špes, M., Cigale, D., Lampič, B., Natek, K., Plut, D., Smrekar, A. 2002: Študija ranljivosti okolja. *Geographica Slovenica* 35-1/2. Ljubljana.
20. Vovk Korže A., Smaka-Kinčl, V. 2006: Zelene površine kot dejavnik kvalitete okolja v Mariboru. *Revija za geografijo* 1-1. Maribor.
21. Wilkinson, P. 2008: Upravljanje zelenih površin v mestu Bristol. *Urbani izziv* 19-2. Ljubljana.

Projekt ViTo – Celostni urbani razvoj zgodovinsko pomembnih mest kot regionalnih središč v Jugovzhodni Evropi

V drugi polovici leta 2012 se je začel mednarodni projekt »Celostni urbani razvoj zgodovinsko pomembnih mest kot regionalnih središč v Jugovzhodni Evropi« (*Integrated Urban Development of Vital Historic Towns as Regional Centres in South East Europe – ViTo*), pri katerem je sodelovalo tudi Znanstveno-raziskovalno središče Univerze na Primorskem (UP ZRS). Projekt v okviru evropskega programa Jugovzhodna Evropa je potekal 36 mesecev: od septembra leta 2009 do konca avgusta leta 2012.

Vodilni partner projekta je bila Mestna občina Ptuj, vanj pa je bilo poleg UP ZRS vključenih še osem partnerjev iz šestih držav: Center za regionalne študije Madžarske akademije znanosti iz Békéscsabe (Madžarska), občina Arad (Romunija), občina Banská Štiavnica (Slovaška), Oddelek za prostorsko načrtovanje mesta Gradec (Avstrija), občina Oradea

(Romunija), občina Teramo (Italija), regionalna razvojna agencija SVIM – Sviluppo Marche S.p.A (Italija) in Trgovska in gospodarska zbornica občine Xanthi (Grčija). UP ZRS je skupaj z madžarskim Centrom za regionalne študije sestavljala Znanstveni svetovni odbor, ki je ostalim sodelujočim svetoval pri izvedbi projektne dejavnosti, zagotavljal ustrezno kakovost projektne rezultate in predvsem skrbel za stalno vnašanje načel Leipziške deklaracije v vse projektne dejavnosti in rezultate.

Projekt je bil zasnovan kot podpora trajnostnemu razvoju manjših zgodovinsko pomembnih mest na podeželju, s čimer so si projektne partnerje prizadevali prispevati h gospodarski in socialni koheziji slikovite in raznolike Jugovzhodne Evrope. Majhna in srednje velika mesta namreč predstavljajo stalnico v naselitveni strukturi Jugovzhodne Evrope, so središča javnih

Integrated Urban Development of Vital Historic Towns as Regional Centres in South East Europe

služb in območja, kjer se kulturna dediščina vključuje v zavest lokalnega in regionalnega prebivalstva. Prav zaradi tega majhna in srednje velika mesta predstavljajo ključni element pri uresničevanju ciljev Lizbonske in Gotenburške strategije.

Projekt se je osredotočal na izboljšanje upravljanja z mestnimi središči in na uresničevanje pilotnih projektov na lokalni ravni. Glavni cilj projekta je bilo povečanje privlačnosti mest, krepitev identitete ter spodbujanje gospodarskega razvoja mest in njihove okolice. Projekt je med drugim želel spodbujati uveljavitev novih transnacionalnih urbanih upravljaljskih pristopov s pomočjo usposabljanja mestnih uprav in drugih zainteresiranih skupin.

Dodana vrednost projekta ViTo se izkazuje z vnosom načel Leipziške deklaracije v proces načrtovanja in

izvajanja revitalizacije, ki je potekal v partnerskih mestih. Ta načela zajemajo vključevanje javnosti, tako prebivalcev kot obiskovalcev, sodelovanje in usklajevanje različnih sektorskih politik, prostorsko osredotočanje razvojnih sredstev in ukrepov ter tudi utemeljevanje ukrepov razvoja mest na analizi slabosti in prednosti.

Rezultati projekta tako niso bili omejeni le na nekaj izdelanih študij, razvojnih strategij in investicijskih načrtov, temveč se odražajo tudi v oblikovanih strokovnih ekipah v partnerskih mestih, ki vodijo razvoj in revitalizacijo mest v skladu z načeli Leipziške deklaracije tudi po koncu projekta.

Več informacij in gradiv o projektu je dostopnih na uradni spletni strani projekta: <http://www.see-vito.eu/>

Miha Koderman, Janez Berdavs

Razstava partnerskih mest, vključenih v projekt ViTo, je gostovala tudi v prostorih Univerze na Primorskem (foto: Katja Ratoša).

Praznovanje 50 letnice študija geografije v Mariboru

Decembra 2012 je Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru slovesno obeležil 50. letnico študija geografije v Mariboru.

Korenine mariborskega Oddelka za geografijo segajo v leto 1961, ko je bila ustanovljena predhodnica sedanjega Filozofske fakultete – Pedagoška akademija. V drugem letu njenega delovanja, to je leta 1962, se je takrat obstoječim študijskim smerem pridružil študij geografije. Temeljno poslanstvo Oddelka za geografijo je postalo izobraževanje kadrov za poučevanje geografije najprej v osnovnih in nato tudi v srednjih šolah.

Uvedba študija geografije je odprla pot k načrtnejšemu geografskemu raziskovanju severovzhodne Slovenije, storjen pa je bil tudi korak k izgrajevanju humanistike v Mariboru. Od ustanovitve do danes lahko sledimo kakovostnemu in količinskemu napredku na raziskovalnem in študijskem področju Oddelka.

Jubilej je zmeraj priložnost in dolžnost ozreti se k izvorom; časovni lok, ki ga pri tem odkrivamo, je

vzratno ogledalo prihodnosti. Tako smo se 6. decembra 2012 srečali vsi, ki smo soustvarjali preteklih 50 let študija geografije v Mariboru, vsi, ki jih je zanimalo, kaj smo v tem obdobju prispevali v zakladnico znanja, in vsi, ki jih je zanimalo, kako razmišljamo o prihodnosti.

Po pozdravnem govoru predstojnice doc. dr. Eve Konečnik Kotnik je dekan Filozofske fakultete v Mariboru red. prof. dr. Marko Jesenšek poudaril pomembno vlogo geografije pri izgrajevanju humanistike v Mariboru. Ključne poudarke razvoja Oddelka za geografijo v Mariboru je izpostavil večletni predstojnik in sedanji namestnik predstojnice doc. dr. Uroš Horvat.

Praznovanje so izredno obogatili nekdanji oziroma upokojeni profesorji mariborskega geografskega oddelka, posebej prof. dr. Borut Belec, ki je bil tudi ustanovni član Oddelka, ter prof. dr. Božidar Kert. K obujanju spominov smo dodali pogled na študij geografije v Mariboru z zunanje perspektive, h čemur sta nas intenzivno spodbudila doc. dr. Blaž Repe, predstojnik Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani ter izr. prof. dr. Stanko Pelc, predstojnik Oddelka za geografijo Fakultete za humanističen študij Univerze na Primorskem.

Člani Oddelka za geografijo Filozofske fakultete v Mariboru so predstavili pregled dosedanjega dela Oddelka: red. prof. ddr. Ana Vovk Korže je spregovorila o raziskovalnih dosežkih članov Oddelka na področjih fizične

in družbene geografije, red. prof. dr. Karmen Kolnik o pomenu in raziskovalnih dosežkih Didaktike geografije, doc. dr. Igor Žiberna pa je predstavil aplikativne raziskave in projekte Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru. Prorektora za kakovost Univerze v Mariboru in članica mariborskega geografskega oddelka doc. dr. Lučka Lorber je izpostavila zgodovinski razvoj vpetosti Oddelka v mednarodni prostor.

Primere realizacije študijskega dela so predstavili nekdanji in sedanji predstavniki podiplomskih in dodiplomskih študentov geografije v Mariboru mag. Petra Jesenek Bračko, študentka Maja Rupnik in študent Kristjan Horvat.

Po predstavitvi vizije študija geografije v Mariboru oziroma pogleda naprej s strani predstojnice doc. dr. Eve Konečnik Kotnik sta sledila odprtje

in ogled razstave ob praznovanju 50. letnice študija geografije v Mariboru, ki je bila pripravljena v avli Filozofske fakultete Univerze v Mariboru. Odprtje je vodil izr. prof. dr. Vladimir Drozg.

Ob zaključnem neformalnem druženju ob štajerskih ekoloških kulinarčnih dobrotah smo ugotavljali, kako pomembno in dobro je, da se srečujemo, spoznavamo in bogatimo drug drugega.

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru se ponovno iskreno zahvaljuje vsem, ki ste dejavno sodelovali pri organizaciji in izvedbi praznovanja pomembne obletnice, ter vsem, ki ste praznovali z nami. Želimo si še več podobnih srečanj in velikih obletnic v prihodnosti!

Eva Konečnik Kotnik

Sedanji in nekateri nekdanji sodelavci Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru (foto: arhiv Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru).

Srečanje diplomantov geografije po več kot pol stoletja

Na 55. letnem srečanju maturantov bežigradske gimnazije pred dvema letoma mi je sošolka Olga Jereb Grampovčan (kasneje kolegica na geografiji) predlagala, da bi se lahko spet enkrat po dolgem času srečali kolegi-geografi našega letnika, ki smo se na Filozofsko fakulteto vpisali leta 1955. Skupaj sva se lotili tega projekta in 5. junija 2012 se je ta zamisel uresničila. Srečali smo se v Ljubljani v gostilni Žabar na Viču.

Prišlo nas je 18. Štirje so se zaradi bolezni opravičili, štirje so žal že pokojni, nekaj vpisanih pa je od študija že kmalu odstopilo.

Šele zdaj sem dojela, v kako zanimivem letniku sem študirala geografijo. Veliko nas je bilo zaposlenih v pedagoških poklicih, bodisi kot profesorji

ali ravnatelji, nekaj na inštitutih in v drugih poklicih povezanih z geografijo. Letnik je bil res zelo uspešen, saj so trije kolegi dosegli doktorat znanosti, med njimi že pokojna Djoko Jelić in Peter Habič, svetovno znan krasoslovec, ter Jože Lojk. Kolega Franci Štraus je po diplomii iz geografije doštu-

Srečanje diplomantov vpisanih na študij geografije leta 1955 je bilo 5. junija 2012 (foto: Jože Lojk).

diral še medicino in se specializiral v psihiatriji. Kolega Silvo Prodan pa je avtor več knjig o Istri in usodah njenih ljudi.

Srečanja so se vsi prisotni razveselili in si obljubili, da se ob letu spet srečamo.

Leposava Jovanić-Lepa, Olga Jereb Grampovčan

Delovanje geografskih društev v letu 2012

Društvo mladih geografov Slovenije

V letu 2012 smo nadaljevali s tradicionalnimi dejavnostmi društva ter uvedli nekatere nove. Trudimo se vzbuditi geografsko zanimanje pri članih ter jih vzpodbujati, da tudi sami organizirajo katerega izmed dogodkov. Društvo je leta 2012 štelo 136 članov.

V začetku marca je potekal tradicionalni motivacijski vikend, tokrat v Hrvatinih pri Ankaranu. Cilj motivacijskega vikenda je člane, ki so včlanjeni prvič, seznaniti z delovanjem

društva in jih vzpodbuditi, da bi tudi sami pripomogli k njegovemu delovanju. V ta namen so potekale delavnice, del motivacijskega vikenda pa je bila tudi ekskurzija v bližnjo okolico ter potopisno predavanje.

Vsak član našega društva postane tudi član združenja EGEA (European Geography Association for Students and Young Geographers), ki je velika evropska skupnost mladih geografov, saj šteje 94 entitet iz 27 držav. Članstvo vsakomur daje možnost udeležbe na številnih mednarodnih kongresih

po vsej Evropi. Naši člani so se lani udeležili kongresov v Srbiji (kongres evromediterranske regije), v Latviji (kongres severne in baltske regije), v Bruslju (letni kongres), srečanja študentov geografije iz balkanskih držav (Balkanijada) v Makedoniji, seminarja Many cultures 4 Europe v La Rochelle (Francija), srečanja Explore Moravia na Češkem, decembrskega mednarodnega srečanja mladih geografov na Dunaju in izobraževanja FINE vol. 2 v Münchnu. Poleg kongresov in izobraževanja pa so del mednarodnega delovanja tudi izmenjave.

V letu 2012 smo organizirali izmenjave s študenti geografije v Joensuuju (Finska) in Berlinu (Nemčija).

V začetku julija je potekal že 16. geografski mladinski raziskovalni tabor, tokrat pod naslovom »Obmejnost kot priložnost brezmejnih možnosti«. Tabor je potekal deset dni, njegov namen pa je bil raziskovanje družbeno- in fizičnogeografskih lastnosti ter problematike občine Brežice. Januarja 2013 smo izdali zbornik, v katerem se je na dobrih dvesto straneh mogoče seznaniti z dognanji udeležencev tabora.

V sodelovanju z Društvom geologov in Društvom krajinskih arhitektov smo spomladi organizirali t. i. geografsko-krajinarsko-geološki tabor, ki je potekal v Kočevju. Tega tabora se udeleži po petnajst članov iz vsakega od omenjenih društev.

Nov upravni odbor je bil izvoljen oktobra 2012 (foto: arhiv Društva mladih geografov Slovenije).

V celotnem koledarskem letu se je zvrstilo okrog deset potopisnih predavanj, ki so potekala ob torkih zvečer v prostorih Filozofske fakultete. Potopisna predavanja so pripravili člani društva, ki so se potovanj udeležili v lastni režiji. V sodelovanju z Ljubljanskim geografskim društvom z enim potopisnim predavanjem letno gostujemo tudi pri njih.

Vsako leto izdamo dve številki društvenega časopisa GeoMix: eno v decembru in eno v maju. V njem so objavljeni prispevki članov, ki obravnavajo najrazličnejše geografske tematike, v vsako številko pa svoj članek prispevajo tudi nekateri profesorji, ki jih povabimo k sodelovanju glede na temo trenutne številke. Vsak član prejme po en izvod, Ljubljansko geografsko društvo (LGD) pa je odkupilo približno dvesto izvodov decembrske številke.

V okviru vsakoletne ekskurzije, ki jo DMGS pripravi za člane LGD, smo se odpravili v dolino Sotle in po gričih Kozjanskega. Poleg tega je bila skozi vse leto organizirana kopica drugih dogodkov, med drugim kolesarjenje in vodenje po Ljubljanskem barju, vrsta enodnevnih ekskurzij in tematska predavanja.

V letu 2013 smo društveno aktivnost še nekoliko povečali, ena izmed novosti pa je izdelava društvenih puloverjev in novih društvenih majic. Geografski tabor bo letos potekal v Škofji Loki, v okviru mednarodnega sodelovanja pa v prvem polletju potekajo izmenjave s študenti geografije v Marburgu (Nemčija) in Skopju (Makedonija). Letos gostimo tudi tako imenovani Summerfest, ki se ga udeležijo sedanji in nekdanji študenti geografije z gosti iz tujine, njegov namen pa je obeležitev 25. obletnice začetka delovanja in 15. obletnice samostojnosti društva.

Upravni odbor Društva mladih geografov Slovenije

Društvo učiteljev geografije Slovenije

Društvo učiteljev geografije Slovenije (DUGS) je tudi v letu 2012 delovalo kot stanovsko društvo učiteljev geografije.

Osnovne dejavnosti društva so bile predavanja, ekskurzije, organizacija okroglih miz, izvedba taborov, založništvo, organizacija tekmovanj in natečajev, strokovna srečanja in druženja, zbiranje gradiv in podelitev priznanj.

Za nemoteno delovanje društvenih dejavnosti skrbijo sekcije društva:

1. Sekcija za ekskurzije in srečanja, koordinatorji Kunaver-Cigler-Bratec Mrvar;
 2. Sekcija za projektno delo, koordinator Igor Lipovšek;
 3. Sekcija za strokovno delovanje in mednarodno sodelovanje, koordinatorji: Kolnik-Resnik Planinc-Kunaver;
 4. Sekcija za sodelovanje z drugimi društvi, koordinatorica Nevenka Cigler;
 5. Sekcija za IKT in pouk geografije, koordinator Mirsad Skorupan;
 6. Sekcija za priznanja DUGS, koordinator Igor Lipovšek;
 7. Zgodovinska sekcija, koordinatorja Kunaver-Bratec Mrvar
- Društvo ima svojo spletno stran (<http://www.drustvo-dugs.si/>), ki jo ureja Mirsad Skorupan.

Predsednik društva je še naprej Rožle Bratec Mrvar, tajnica Lea Nemeč in blagajnik društva Mirsad Skorupan.

V letu 2012 so se člani izvršnega odbora društva redno sestajali in reševali tekoče zadeve.

V marcu smo izvedli drugo Kocenovo soboto. To je strokovno družabno srečanje, ki je vsebovalo nekaj strokovnih predavanj, predstavitev novih učnih poti in družabni del. V drugi polovici oktobra smo izvedli že 8. tabor učiteljev geografije, ki se je tokrat odvijal na Obali. Izvedli smo občni zbor (ponovno je izvolil staro vodstvo). V okviru Ilesičevih dni smo podelili društvena priznanja. Sodelovali smo tudi pri delu Zveze geografov Slovenije.

Vse dejavnosti smo izpeljali predvsem s prostovoljnim delom članov društva. Večje stroške smo imeli smo z izvedbo tabora, kjer smo uspeli pridobiti subvencijo Mestne občine Ljubljane, izveden pa je bil v sodelovanju z Zavodom za šolstvo.

Rožle Mrvar Bratec

Gorenjsko geografsko društvo

Dejavnosti v letu 2012:

- 19.1.: predavanje o narodnih parkih Kalifornije (predavatelj Pavle Dobovšek)
- 19.1.: občni zbor v prostorih Osnovne šole Staneta Žagarja
- 26.4. – 2.5.: geografska ekskurzija na Madžarsko (strokovno vodstvo Jelena in Bogo Mihevc)
- 8.9.: ekskurzija na Dravsko polje in obisk muzeja Pangea (strokovno vodstvo Vili Podgoršek)
- 10.11.: ekskurzija na Kraški rob (strokovno vodstvo Franci Benedik)
- 8.12.: obisk učne poti ob Kokri in Muzeja kruha (strokovno vodstvo Milan Krišelj)
- 8.12.: občni zbor društva

Marjan Luževič

Ljubljansko geografsko društvo

1. Ekskurzije

Enodnevne ekskurzije:

- marec: Videm (Andrej Bandelj)
- april: Kanalska dolina (Andrej Bandelj)
- maj: Popotresna obnova v Furlaniji
- september: Dravinjska dolina (Ana Vovk Korže)
- oktober: Dolina Sotle in griči Koz-

janskega (Magda Grobelšek)

- november: Pradol in Robidišče (Andrej Bandelj)
- Prvomajska ekskurzija: Mjanmar / Burma.

2. Predavanja

- januar: Jordanija (Gal Kušar)
- februar: Z ruzakom na Pacifk (Jurij Tihelj in Lea Kavalič)
- marec: Madagaskar (Vane Fortič)
- april: Do Nepala (Martina Herič in Urban Jensterle)
- oktober: Tanzanija (Tina Majcen)
- november: Sever Skandinavije (Jan Podgornik)
- december: Po Patagoniji in na Ognjeno zemljo (Marjan Luževič)

3. Geografski večeri

Spomladanska večera sta bila posvečena mestu in njegovemu prometu:

- marec: Mestno načrtovanje po meri ljudi (Blaž Lokar)
- april: Fenomen urbanega kolesarjenja (Andrej Klemenc)

Jesenska večera:

- oktober: Pogled na sušo od blizu in od daleč (Andreja Sušnik)
- november: Geografski vidiki poplav v Sloveniji (Karel Natek)

4. Sodelovanje z drugimi društvi

V letu 2012 smo nadaljevali uspešno sodelovanje z Društvom mladih geografov Slovenije. Našim članom in članicam smo tako ponovno posredovali izvode prednovoletne številke glasila GEOMIX ter v sodelovanju s študenti pripravili predavanje in ekskurzijo. Smo tudi med najbolj dejavnimi člani Zveze geografov Slovenije, prisotni v vseh njenih organih.

5. Založništvo

V letu 2012 smo v okviru zbirke društvenih vodnikov izdali vodnik Slovenija VI, ki ga je napisalo več avtorjev – strokovne vodje preteklih društvenih ekskurzij: Andrej Bandelj, Franc Malečkar, Aljaž Celarc, Tea Erjavec, Grega Žorž, Brigit Gregorič, Martina Pečnik Herlah, Matija Zorn in Miha Krofel. Vodnik je uredil Drago Kladnik, izdala ga je založba ZRC SAZU.

6. Prireditve

V decembru 2012 je Ljubljansko geografsko društvo s finančnim prispevkom ponovno podprlo novoletno srečanje geografov v organizaciji Alumni kluba geografov Univerze v Ljubljani.

7. Članstvo in obveščanje

V letu 2012 so potekale običajne akcije pridobivanja novih članov in članic ter obveščanja o delovanju društva. Tako še vedno vabimo k včlanitvi pod ugodnimi pogoji vse nove diplomante

Ogled učnega poligona za samooskrbo v Dolah, s katerim upravlja Mednarodni center za ekoremediacijo Filozofske fakultete, Univerze v Mariboru. Udeleženci ekskurzije Ljubljanskega geografskega društva so si ogledali zasnovo tamkajšnje ekovasi in se seznanili s principi permakulture (foto: Primož Pipan).

Nov Izvršni odbor je v letu 2012 dobilo tudi Ljubljansko geografsko društvo (foto: Bojan Erhartič).

in diplomatke Oddelka za geografijo ljubljanske Filozofske fakultete. Z zadovoljstvom ugotavljamo, da se nam vsako leto pridruži nekaj diplomantov, kar zagotavlja pomladitev društvenih vrst in spodbuja k nadaljevanju akcije. Vsak novo včlanjeni član prejme posebno pismo.

Člani so bili v preteklem letu o dejavnostih društva obveščeni s skupno petimi rednimi obvestili, poslanimi preko elektronske ali navadne pošte. Neposredno po izidu so prejeli tudi vse številke Geografskega vestnika in Geografskega obzornika, dodatno pa še Geomix. Redno obveščanje članov poteka tudi preko društvenih spletnih strani ter objav na Geolisti, v geografskih revijah in drugih medijih.

8. Delo Izvršnega odbora Ljubljanskega geografskega društva
Izvršni odbor Ljubljanskega geografskega društva se je sestajal redno, vsak mesec. Poleg rednih mesečnih sej poteka stalna komunikacija med člani Izvršnega odbora tudi po sodobnih elektronskih poteh. V letu 2012 nismo zabeležili težav pri usklajevanju in delovanju Izvršnega odbora, delo vseh članov in članic Izvršnega odbora pa ocenjujemo za uspešno in odgovorno ter v skladu z vsemi pravili in statutom društva.

Blaž Repe

Milan Bufon: Ne vrag, le sosed bo mejak

Upravljanje integracijskih procesov v obmejnih območjih

2011. Koper, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Univerzitetna založba Annales; Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, 281 str.

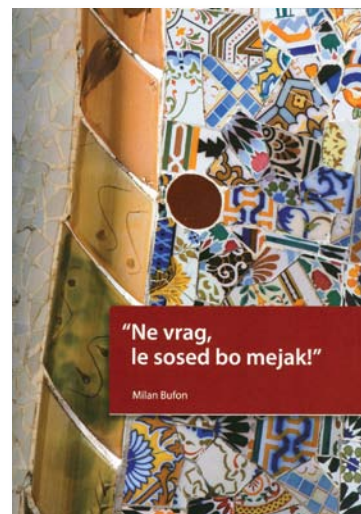
Najpomembnejši rezultat temeljne raziskovalnega projekta Evropske multikulturene regije med družbeno-prostorsko konvergenco in divergenco je nedvomno knjiga *Ne vrag, le sosed bo mejak*, ki je nastala izpod peresa vodje projekta, prof. dr. Milana Bufona. Kot navaja avtor v predgovoru, je naslov knjige poklon našemu največjemu in še vedno aktualnemu pesniku, ki je v svoji »prešerni« viziiji uvidel čas, ko bodo lahko evropski narodi (s slovenskim vred) zaživel v slogi in sožitju, a hkrati je delo Milana Bufona tudi poklon slovenski geografiji. Slednje trditev še posebej podkrepi dejstvo, da je knjiga pred kratkim prejela priznanje Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije za najboljše delo na področju geografije v preteklem obdobju.

Monografija se ukvarja s sodobnimi problemi evropskih (a ne samo) obmejnih oziroma tako imenovanih »kontaktnih« območij. V njej se avtor spoprime s problematiko meja in mejnosti kot elementa in dejavnika družbenega in prostorskega razdruževanja in povezovanja ter obenem razpravlja o teoretično-metodoloških vidikih geografske obravnave meja in obmejnih območij. Med drugim analizira zapletene sodobne evropske procese, ki jih pravzaprav zaznamuje dokaj kaotično iskanje novega oziroma možnega ravnovesja med geopolitično konvergenco in divergenco. Poseben poudarek

je namenjen regijam in regionalnim politikam, saj naj bi te v novem postindustrijskem evropskem razvojnem modelu predstavljale ključni dejavnik družbene integracije in politične decentralizacije. V tem okviru je avtor podrobneje obravnaval fenomen čezmejnih regij ter položaj in funkcijo tako imenovanih »notranjih« in »zunanjih« meja Evropske unije. Le-te na eni strani izražajo težnjo po novem, skupnem upravljanju, na drugi strani pa težnjo po »sekurizaciji« oziroma varovanju sistema EU pred zunanjimi dejavniki, predvsem na področju urejanja priseljevanja in odpravljanja terorističnih nevarnosti po vzoru ameriške izkušnje.

Avtor je želel podrobneje preučiti procese transformacije ter obenem možnosti re(integracije) obmejnih območij v širšem, predvsem evropskem prostoru, kjer se s težavami, a vendarle uveljavlja nov koncept »združenosti v različnosti«. Prav tako je namenjena večja pozornost upravljanju na več ravneh, ki se bo po njegovem mišljenju lahko, oziroma moralo, prav v teh območjih najprej preizkusiti in nato uveljaviti.

Večji del knjige je posvečen prikazu obstoječih dejanskih razmer in praks čezmejnega sodelovanja, saj je na ta način mogoče podrobneje odkriti razmerje med dediščino preteklosti in izzivi prihodnosti oziroma dejanskega

uveljavljanja novih večnivojskih oblik upravljanja čezmejnih ali (re)integriranih prostorov. Ker je največ primerov čezmejnega sodelovanja mogoče spremljati prav v Evropi, je temu okolju namenjena posebna pozornost. Avtor primerjalni pregled sklene s primeri iz Severne Amerike, posebej obmejnega območja med Združenimi državami Amerike in Mehiko, za katerega pravi, da združuje lastnosti tako notranjih kot zunanjih evropskih obmejnih območij.

Vse navedeno uvršča delo Milana Bufona v sodobno referenčno znanstveno literaturo geografske stroke, prav tako pa ne gre zanemariti tudi njeno pedagoško vrednost. Seveda je knjiga namenjena tudi predstavnikom drugih strok, ki se pri svojem raziskovalnem delu tako ali drugače soočajo s podobnimi vprašanji, in tistim, ki se posvečajo bolj praktičnemu upravljanju čezmejnih politik, saj v njej lahko najdejo kar nekaj uporabnih napotkov.

Ksenija Perković

Jurij Senegačnik: Slovenija in njene pokrajine

2012. Ljubljana, Modrijan, 472 str.

Ob koncu leta 2012, skoraj 15 let po izidu geografskih monografij o tedaj še mladi slovenski državi, Geografije Slovenije (urednika: Ivan Gams in Igor Vrišer, Slovenska matica, 1998) in Slovenije – pokrajine in ljudje (urednika: Drago Perko in Milan Orožen Adamič, Mladinska knjiga, 1998), smo ponovno dobili temeljno geografsko monografijo, ki na celosten način predstavlja sodobno Slovenijo in njene pokrajine. To je knjigo Jurija Senegačnika Slovenija in njene pokrajine (Modrijan založba d.d., 472 strani, 621 fotografij, 67 kart, 102 grafa, 28 ilustracij). V primerjavi s knjigama iz leta 1998, kjer so bile občegeografske razmere in regionalnogeografska podoba Slovenije predstavljene s strani številne ekipe avtorjev v dveh ločenih delih, je Senegačnikova monografija celovito delo enega avtorja, ki združuje obči in regionalni del geografije Slovenije, zaradi česar je bistveno bolj koherentna in kompaktna celota, iz katere je jasno razvidna rdeč nit, ki jo je zasledoval avtor.

Jurija Senegačnika slovenska geografska in širša javnost pozna kot pisca zelo odmevnih geografskih učbenikov za srednje in osnovne šole. Učbenika Slovenija 1 - geografija za 3. letnik gimnazij (Modrijan založba d.d., 2008) in Slovenija 2 - geografija za 4. letnik gimnazij (Modrijan založba d.d., 2010) sta avtorju služila kot izhodišče za pripravo monografije Slovenija in njene pokrajine. Po vsebinskem obsegu, aktualnosti in bogastvu slikovnega gradiva pa ju daleč prekaša.

Stična točka z učbenikoma je avtorjeva težnja, da je delo strokovno korektno in neoporečno, istočasno pa tudi poljudno. Mislim, da je avtorju to v celoti uspelo, zato bo knjiga naletela na zelo širok krog bralcev in uporabnikov: od šolajoče se mladine na vseh stopnjah izobraževanja, do geografov in strokovnjakov ostalih prostorskih ved, z veseljem jo bodo v roke vzeli tudi izletniki in ljubitelji domoznanskega branja. Za širšo publiko bodo zanimive tudi številne vinjete z različnimi zanimivostmi in podrobnostmi.

Knjiga je sestavljena iz osmih temeljnih poglavij. Prvi dve sta namenjeni prikazu naravno- in družbenogeografskih značilnosti, preostalih šest pa predstaviti petih velikih naravnogeografskih enot (makroregij) Slovenije (Alpskih, Predalpskih, Dinaraskokraških, Obsredozemskih in Obpanonskih pokrajin) in zamejstva. Avtor je pri opisih izhajal iz najnovejših spoznanj geografije in tudi drugih prostorskih ved ter težil k zajemanju najnovejšega stanja v prostoru. To ni bilo vedno enostavno, saj se družbena in gospodarska podoba Slovenije v zadnjem času zelo hitro spreminja.

Pomemben prispevek monografije k slovenski geografiji, tako znanstveni kot šolski, je tudi dodelava in nadgraditev naravnogeografske členitve Slovenije za potrebe šolske geografije, ki so jo pripravili Karel Natek, Darko Ogrin in Igor Žiberna (Teorija in praksa regionalizacije Slovenije, Maribor,

2004). Členitev ni bila do konca dodelana; ni dorekla imen enot nižje ravni (pokrajin) in začrtala mej med njimi. Prvi poskus konkretnega poimenovanja pokrajin znotraj na novo začrtanih enot srednje ravni je naredil Senegačnik v gimnazijskem učbeniku Slovenija 2 (Modrijan založba d.d., 2010). V sodelovanju z Darkom Ogrinom in Igorjem Žiberno je še odprta vprašanja odpravil za potrebe te monografije, v kateri je nova členitev Slovenije na 47 pokrajin prvič objavljena in ji avtor tudi sledi v regionalnem delu monografije.

Posebna vrednost knjige je bogata kartografska, grafična in slikovna oprema, ki vsebinsko dopolnjuje napisano in hkrati poskrbi za večjo nazornost. Avtor je izbral najboljše gradivo, ki ga je že uporabil pri geografskih učbenikih in dodal veliko novega. Velika večina fotografij je avtorjevih in so rezultat sistematičnega terenskega raziskovanja Slovenije, zelo veliko jih je posnetih iz zraka.

Darko Ogrin

Diplomanti geografije v letu 2012

Leta 2012 je na vseh treh slovenskih oddelkih za geografijo diplomiralo 167 študentov. Največ študentov je končalo star ali prvostopenjski študij geografije na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (56,9 %). Razmerje med diplomanti starih študijskih programov in diplomantov prvostopenjskega študija je nekoliko v prid staremu programu (58,7 % vseh diplomantov).

Oddelek	Star študij	Prvostopenjski študij	Skupaj
Oddelek za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem	14	15	29
Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani	64	31	95
Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru	20	23	43
Skupaj	98	69	167

Oddelek za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem

1. Diplomanti Geografije kontaktnih prostorov

CURK Matej: Sprememba rabe tal v katastrski občini Dolenja vas. Mentor: Gregor Kovačič. COBISS.SI-ID 512848000

JAMŠEK Andreja: Človekovo dožemanje naravnih nesreč na primeru zemeljskega plazu Slano blato nad Lokavcem. Mentor: Blaž Komac. COBISS.SI-ID 512808832

KAČIČ Petra: Navtični turizem kot dejavnost obremenjevanja okolja v občinah Koper, Izola in Piran. Mentorica Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512908928

LEITINGER Violeta: Hidrogeografske značilnosti porečja reke Pesnice s poudarkom na vodnogospodarskih ureditvah. Mentorica: Valentina Brečko Grubar, somentorica: Mateja Klaneček. COBISS.SI-ID 512913280

LUN Darja: Kakovost površinskega vodnega toka Badaševica. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512844928

NOVAK Andrej: Kaninsko pogorje in njegove reliefne oblike. Mentor: Martin Knez. COBISS.SI-ID 34516525

PINTAR Maja: Problematika statusa srbske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji. Mentor: Milan Bufon. COBISS.SI-ID 512913536

POTOKAR Katja: Razvojni problemi podeželja na primeru krajevne skupnosti Dovje-Mojstrana. Mentor: Marjan Ravbar. COBISS.SI-ID 512832128

PREMELČ Matevž: Geografski vidik dinarsko-alpskega ekološkega koridorja. Mentor: Matej Gabrovec, somentor: Boris Kryštufek. COBISS.SI-ID 512910208

RIFELJ Nina: Staranje prebivalstva in geografski vidiki domov za ostarele. Mentor: Marjan Ravbar. COBISS.SI-ID 512900992

SALMIČ Staša: »Vikend pod gorami«: prostorska analiza počitniških bivališč v občini Kranjska Gora. Mentor: Anton Gosar. COBISS.SI-ID 512809088

ŠEGINA Ela: Oblike in procesi na flišnih obalnih stenah. Mentor: Blaž Komac, somentor: Stefano Furlani. COBISS.SI-ID 512890752

UDVINČIČ Alma: Mednarodna učna mobilnost mladih na primeru programa Evropske prostovoljne službe. Mentor: Milan Bufon. COBISS.SI-ID 512909184

VODOPIVEC Viviana: Ali je Medvedja jama v Dolini pri Trstu primerna za turistične namene? Mentor: Tadej Slabe. COBISS.SI-ID 512905088

2. Diplomanti Geografije (bolonjski študij – 1. stopnja)

BRUS Nejc: Jame brez stropa na izbranih primerih s Krasa in Vremščice. Mentor: Tadej Slabe. COBISS.SI-ID 512874880

CRNOJA Boris: Tolminska korita z Zadlaško jamo in termalnimi izviri. Mentor: Tadej Slabe. COBISS.SI-ID 512875392

ČERNAC Karin: Značilnosti Križne jame. Mentor: Martin Knez. COBISS.SI-ID 512875136

ERPIČ Janja: Predstavitev predvidenih posledic načrtovane gradnje hidroelektrarn na Muri. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512875904

GAČNIK Urška: Hidrogeografska analiza porečja in kakovost Polskave. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512875648

GUZEJ Anja: Laguna Stjuža. Mentor: Lovrenc Lipej. COBISS.SI-ID 512881536

KORENIKA Andrea: Kulturne terase na primeru k.o. Dvori nad Izolo. Mentor: Gregor Kovačič. COBISS.SI-ID 512896896

KOS Rebecca: Sprememba rabe tal v katastrski občini Hrašče med leti 1823 in 2012. Mentor: Matej Gabrovec. COBISS.SI-ID 512876416

KOVAČ Bojana: Sukcesija na izbranih požariščih v Slovenski Istri. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512854912

MARIČ Katja: Kras v Malaviju. Mentor: Tadej Slabe. COBISS.SI-ID 512807808

NAGLOST Jernej: Funkcijska in morfološka zgradba Vipave. Mentor: Matej Gabrovec. COBISS.SI-ID 512807552

PRELC Patricija: Hidrogeografija Petelinskega jezera. Mentor: Gregor Kovačič. COBISS.SI-ID 512858496

REJA Katja: Pomen krajinskega parka Strunjan za razvoj turizma in rekreacije v občini Izola z vidika občanov. Mentorica: Valentina Brečko Grubar. COBISS.SI-ID 512854656

RUTAR Janez: Možnosti za trajnostno sonaravni razvoj na Solčavskem in v Zgornjem Posočju s poudarkom na ekološkem kmetovanju. Mentor: Gregor Kovačič. COBISS.SI-ID 512877440

ZUBIČ Maja: Spreminjanje rabe tal v katastrski občini Koštabona. Mentor: Matej Gabrovec. COBISS.SI-ID 512854400

Pripravila: Valentina Brečko Grubar

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani

V letu 2012 je na Oddelku za geografijo Filozofske fakultete v Ljubljani diplomiralo 64 študentov po starem programu, 31 študentov pa je zaključilo prvo stopnjo bolonjskega študijskega programa. Diplomatska dela in zaključne seminarske naloge so v digitalni obliki dostopni preko kataloga pisnih del na knjižnični domači strani na naslovu <http://geo2.ff.uni-lj.si/pisnadel/>.

Med prejemniki Prešernove nagrade Filozofske fakultete v Ljubljani za študijsko leto 2011/2012 sta bila tudi dva diplomanta Oddelka za geografijo. Matej Blatnik je prejel nagrado za diplomsko delo Vegetacijske značilnosti izbranih melišč na območju slovenskih Alp (mentor: doc. dr. Blaž Repe), Mirjana Plantan pa je prejela nagrado za diplomsko delo Identiteta slovenskega prostora v popularni glasbi (mentor: izr. prof. dr. Jernej Zupančič).

Priznanje Oddelka za geografijo za študente za najboljša diplomska dela

in zaključne seminarske naloge v študijskem letu 2011/2012 so prejeli Matjaž Dovečar, Tomaž Hosta, Erik Logar in Tina Majcen.

1. Diplomanti po starem programu (enopredmetni in dvopredmetni študij geografije)

AHČIN Ana: Razvojne možnosti Krajinskega parka Polhograjski dolomiti. Mentor: Andrej Černe. COBISS.SI-ID 48928354

AŠČIČ Danica: Regionalna geografija občine Novo mesto s poudarkom na njeni gospodarski vlogi. Mentor: Dejan Rebernik. COBISS.SI-ID 47798370

BAN Žiga: Sonaravno gospodarjenje z Ljubljano na območju Mestne občine Ljubljana. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 48292450

BLATNIK Matej: Vegetacijske značilnosti izbranih melišč na območju slovenskih Alp. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 48287074

COKAN Blaž: Vpliv malih hidroelektrarn na populacijo potočne postrvi na primeru reke Mislinje. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 50290786

ČER Jasmina: Prostorsko planiranje in demografske spremembe v občinah Gorenja vas - Poljane, Škofja Loka, Železniki in Žiri. Mentor: Andrej Černe. COBISS.SI-ID 48289378

ČUŠ Tea: Gospodarski razvoj Češke na primeru Osrednječeškega in Severnomoravskega okraja. Mentor: Dejan Rebernik. COBISS.SI-ID 48929890

DOBLŠEK Denis: Politično-geografska analiza meja Makedonije. Mentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 48456546

DOVEČAR Matjaž: Stanje javnega potniškega prometa v Sloveniji in možnosti za razvoj intermodalnih potniških središč. Mentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 48304482

DROLE Teja: Geografske možnosti proizvodnje vetrne energije v Sloveniji. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 47810146

DURAN Borjan: Možnosti razvoja turizma v občini Novo mesto. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 50292066

FABČIČ Irena: Geografija Zgornje Vipavske doline: porečje Močilnika. Mentorica: Irma Potočnik Slavič. COBISS.SI-ID 49351522

FEDERNSBERG Nina: Učna pot po Ljubčeni. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 48459874

FIŠER Nina: Državljanstvo in pouk geografije. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 49588322

FUREK Anja: Vplivi avtoceste na razvoj Mestne občine Murska Sobota. Mentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 49347170

GARTNAR Kaja: Turizem in hendikep: primer Triglavskega narodnega parka. Mentorja: Dejan Cigale in Roman Kuhar. COBISS.SI-ID 47807586

GELZE Daša: Razvojne možnosti Kenije. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 48907106

GJÖREK Polonca: Geografski učinki madžarske manjšine v Prekmurju. Mentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 48906082

GOLOGRANC Eva: Vpliv naravnogeografskih dejavnikov na življenje in verovanje Aztekov, Majev in Inkov. Mentorici: Metka Špes in Anja Zalata Bratuž. COBISS.SI-ID 50306402

GRIŽANČIČ Sabina in JEROVŠEK Barbara: Koncept teritorialne kohezije in regionalni razvoj Evropske unije. Mentor: Andrej Černe. COBISS.SI-ID 48926818

GUSTINČIČ Martin: Topoklima Zaplane. Mentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 47767394

HAFNER Blaž: Prostorsko-planerska vprašanja načrtovanja vrtcev v občini Grosuplje. Mentor: Andrej Černe. COBISS.SI-ID 48911714

HRIBŠEK Tina: Preživljanje prostega časa prebivalcev občine Hrastnik. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 49739106

ISTENIČ Katja: Priseljevanje na Vrhniko v 20. stoletju. Mentorja: Božo Repe in Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 49606242

JANČIČ Matej: Topoklima vzhodnega Pohorja. Mentor: Darko Ogrin. COBISS.SI-ID 47767138

KASTELIČ Blaž: Geografski vidiki oskrbe s pitno vodo v Slovenski Istri. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 48907618

KEPEC Gregor: Sinergetski in kumulativni vplivi na okolje za primer načrtovanja verige hidroelektrarn na reki Savi. Mentor: Andrej Černe. COBISS.SI-ID 49333858

KODELJA Blaž: Obseg pleistocenske poledenitve na Trnovskem gozdu. Mentor: Uroš Stepšnik. COBISS.SI-ID 49347682

KOMEL Damjan: Razvojne možnosti in omejitve Krajevne skupnosti Soča – Trenta. Mentorica: Irma Potočnik Slavič. COBISS.SI-ID 49603682

Kovač Matija, raba obnovljivih virov energije v LR Kitajski. Mentorja: Mitja Saje in Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 50295650

KOVAČ Matija: Raba obnovljivih virov energije v LR Kitajski. Mentorja: Mitja Saje in Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 50295650

KRAJNC Miha: Gorskokolesarski park kot element turistične ponudbe Kranjske Gore. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 47799138

KRAJNIK Maja: Političnogeografska analiza ruske manjšine v Latviji. Mentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 48906338

KUHAR Nejc: Predlog načrta zaščite smučišča Zelenica in ceste na stari mejni prehod Ljubelj pred sneznimi plazovi. Mentor: Andrej Černe. COBISS.SI-ID 48915298

LIKOVIČ Marija: Načrtovanje poselitve z vidika varstva kmetijskih zemljišč na primeru občine Križevci. Mentor: Andrej Černe. COBISS.SI-ID 50307426

LISEC Jure: Regionalna geografija Siško-moslavaške županije s poudarkom na demografskih značilnostih. Mentor: Dejan Rebernik. COBISS.SI-ID 49336930

LUKAN Bojana: Turizem v Dolini Triglavskih jezer. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 48906850

MADŽAREVIČ Andreja: Stanje okolja v občini Škofja Loka. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 50292834

MAJCEN Tina: Geografski vidiki kakovosti življenja v Tanzaniji - primer regije Kilimandžaro. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 49353058

MARS Petra: Prostorske spremembe v poselitvi v občini Zagorje ob Savi. Mentor: Andrej Černe. COBISS.SI-ID 48928866

MEDENJAK Goran: Političnogeografska analiza britanskih otoških posesti v Južnem Atlantiku. Mentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 48458594

PAVLIN Ksenija: Didaktična načela pri pouku geografije. Mentorici: Tatjana Resnik Planinc in Jana Kalin. COBISS.SI-ID 49606498

PESTOTNIK Mateja: Učinki kopališkega turizma na kakovost Kolpe v Beli krajini. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 48293474

PFLEGE Stanislava: Turistični pomen Cvičkarije in zidanic v Vinorodni deželi Posavje. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 48300898

PREMELČ Špela: Prostorska organiziranost zamejskih Slovencev v Italiji. Mentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 50307682

PŠENICA Tomaž: Izobraževalno poslanstvo geografije v gimnaziji. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 47811170

PUČKO Sandra: Varovanje naravnih območij v porečju reke Mure med izlivoma Kučnice in Ščavnice. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 48908130

RADOMAN Klemen: Turizem v občini Laško s poudarkom na prireditvi Pivo Cvetje. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 46344034

RESMAN Mirjam: Ogljični odtis gospodinjstev na primeru Koroške Bele. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 48464738

SEBANC Miško: Gospodarski razvoj v občini Krško od sredine 19. stoletja. Mentorja: Simon Kušar in Božo Repe. COBISS.SI-ID 48290658

STELE Matej: Okoljevarstveni vidiki razvoja občine Kamnik. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 47868770

ŠEŠKO Polonca: Razvijanje spretnosti in sposobnosti pri pouku geografije v osnovni šoli. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 48906594

ŠKARJA Maša Iza: Usmeritve za lociranje domov za starejše. Mentor: Simon Kušar. COBISS.SI-ID 49334626

ŠLAJPAH Tina: Kompetenčni pristop k poučevanju geografije. Mentorica: Tatjana Resnik Planinc. COBISS.SI-ID 47810402

ŠTEFANIČ Vesna: Možnosti turističnega razvoja v občini Metlika. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 48302178

TIČAR Jure: Geomorfološke značilnosti zatrepnih dolin v Sloveniji in Franciji. Mentor: Uroš Stepišnik. COBISS.SI-ID 49598306

TOMŠIČ Tomi: Prostorski razvoj univerz v Sloveniji s poudarkom na univerzitetnih kampusih. Mentorja: Dejan Rebernik in Božo Repe. COBISS.SI-ID 50295138

TRNOVEC Barbara: Razvojne možnosti in problemi krajinskega parka Polhograjski dolomiti. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 48303202

URŠIČ Anja: Ekološko kmetovanje kot vizija sonaravnega razvoja Kozjanskega regijskega parka. Mentorica: Barbara Lampič. COBISS.SI-ID 48456034

URŠIČ Nina: Pomen mobilne prodaje lokalnih kmetijskih proizvodov za razvoj podeželja Obsotelja in Kozjanskega. Mentorica: Irma Potočnik Slavič. COBISS.SI-ID 49759586

URŠIČ Rosana: Geografski in sociološki vidiki vključevanja Turčije v Evropsko unijo. Mentorja: Anja Zalta Bratuž in Dejan Rebernik. COBISS.SI-ID 47812706

VIDETIČ Brigita: Geografski pogoji za ekološko kmetijstvo v Beli krajini. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 49589090

ZIHERL Katarina: Slovensko kmetijstvo v luči podnebnih sprememb. Mentorica: Metka Špes, somentor: Darko Ogrin. COBISS.SI-ID 49603938

ŽNIDARIČ Sabina: Geografske možnosti izkoriščanja obnovljivih virov energije v občini Kamnik. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 48304226

Zbirna hiša v Mariboru, ki je bila prvotno namenjena za študij geografije

2. Diplomanti po bolonjskem programu (Prvostopenjski univerzitetni študijski program Geografija – enopredmetni)

BOBOVNIK Nejc, Okoljski vplivi planinskih koč na primeru visokogorja Kamniško-Savinjskih Alp. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 49756258

BOBOVNIK Nejc: Okoljski vplivi planinskih koč na primeru visokogorja Kamniško-Savinjskih Alp. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 49756258

CELARC Aljaž: Preučevanje širjenja naselja Ivančna Gorica s pomočjo fotografij. Mentor: Marko Krevs. COBISS.SI-ID 50014050

DANIJEL Tamara: Okoljski učinki naftnih razlitij v Latinski Ameriki. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 50032226

GAJŠEK Karmen: Možnosti uporabe geografskih informacijskih sistemov pri popisu javnih površin v občini Kozje. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 50283874

GAMSE Miha: Urejanje in umirjanje prometa v slovenskih Alpah. Mentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 50014562

GLAVAŠ Marija: Gospodarski in prostorski razvoj Murske Sobote. Mentor: Dejan Rebernik. COBISS.SI-ID 50027874

GORJANC Špela: Geografska presoja vpliva družbenih dejavnikov na onesnaževanje Blejskega jezera. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 49761634

GRILC Žiga: Ocenjevanje spreminjanja obsega ledenikov v Afriki v obdobju 1984-2011 s pomočjo satelitskih posnetkov Landsat. Mentor: Marko Krevs. COBISS.SI-ID 49974114

HAFNER Nina: Kras pod Lubnikom. Mentor: Uroš Stepišnik. COBISS.SI-ID 50701154

HERIČ Martina: Trajnostni prometni mestni načrt Mestne občine Maribor. Mentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 50025570

HOSTA Tomaž: Hidrogeomorfološka primerjalna analiza vodotokov na Šentjernejskem vršaju. Mentor: Karel Natek. COBISS.SI-ID 49348450

JEREB Marko: Vloga zemljiške razdrobljenosti pri opuščanju kmetijske dejavnosti (na primeru vasi Pševo). Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 49350242

JEZERŠEK Urška: Tržne poti lokalnih proizvodov na podeželju: primer Idrijsko-Cerkljanskega hribovja. Mentorica: Irma Potočnik Slavič. COBISS.SI-ID 50008162

KAVČIČ Sandra: Okoljevarstveni vidiki hidroelektrarn na srednji Savi s poudarkom na HE Trbovlje. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 49752930

KLANJŠEK Uršula: Prostorski učinki poplave 18. 9. 2007 v Železnikih ter pripravljenost mesta na morebitne nove poplave. Mentor: Karel Natek. COBISS.SI-ID 49764962

KONCUT Angelika: Vpliv podjetja Salonit Anhovo na razvoj občine Kanal ob Soči. Mentor: Simon Kušar. COBISS.SI-ID 49931362

KUNST Nastja: Trajnostni razvoj Obsotelja in Kozjanskega. Mentor: Dušan Plut. COBISS.SI-ID 49768546

LAPUH Tadeja: Kolesarjenje kot dejavnik trajnostnega razvoja v Kranju. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 50030946

LOGAR Erik: Sodobna vloga polkmetov na primeru Voklega. Mentorica: Irma Potočnik Slavič. COBISS.SI-ID 49354338

LUBEJ Ana: Prostorska in funkcijska preobrazba Slovenj Gradca. Mentor: Dejan Rebernik. COBISS.SI-ID 49767266

NIKOLIČ Mateja: Možnosti trajnostnega razvoja Zelenortskih otokov. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 49769826

PŠENIČNIK Mateja: Nižinski poplavni gozdovi ob spodnjem toku Save na primeru Dobrave. Mentor: Blaž Repe. COBISS.SI-ID 50026338

ROT Štefan: Kosovski konflikt v Jugoslaviji v 80. letih in njegov vpliv na slovensko osamosvojitev. Mentorja: Jernej Zupančič in Igor Škamperle. COBISS.SI-ID 49994082

STEGNAR Andrejka: Značilnosti planinskega obiska v občini Trzič. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 49972578

ŠIMENC Lana: Načrtovanje trajnostnega prometnega omrežja v občini Bled. Mentor: Andrej Černe, somentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 49365090

ŠTEMPELJ Sara: Vloga Cerkve pri ohranjanju slovenske kulture na slovenskem etničnem ozemlju (primer Železne Kaple in Ukev). Mentorica: Irma Potočnik Slavič, somentor: Jernej Zupančič. COBISS.SI-ID 50284898

TATAREVIČ Anita: Razvoj turizma v Občini Postojna. Mentor: Dejan Cigale. COBISS.SI-ID 49972322

URŠIČ Kaja: Ekosistemske storitve Ljubljanskega barja. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 50029666

VIDIČ Maja: Vitalnost podeželskih središč na primeru Police pri Grosupljem. Mentorica: Irma Potočnik Slavič. COBISS.SI-ID 50012514

VUJIČ Diana: Prometna organiziranost občine Škofja Loka. Mentor: Matej Ogrin. COBISS.SI-ID 50018914

ŽORŽ Grega: Prepoznavanje tipov poselitve na podlagi termičnega kanala posnetkov satelita Landsat. Mentor: Marko Krevs. COBISS.SI-ID 49977186

Pripravila: Lucija Miklič Cvek

Zbirna hiša v Mariboru, ki je bila prvotno namenjena za študij geografije

Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru

1. Diplomanti po starem programu (dvpredmetni študij geografije)

BOBOVNIK Nejc, Okoljski vplivi planinskih koč na primeru visokogorja Kamniško-Savinjskih Alp. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 49756258

BOBOVNIK Nejc: Okoljski vplivi planinskih koč na primeru visokogorja Kamniško-Savinjskih Alp. Mentorica: Katja Vintar Mally. COBISS.SI-ID 49756258

BREZNIK Rosana: Gospodarske spremembe v Sloveniji in državah zahodnega Balkana. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 18903560

CAJNKO Uroš: Kolesarjenje na območju občine Ptuj. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 19403272

DUKIČ Svjetlana, Uporaba sodobne informacijsko komunikacijske tehnologije na primeru interaktivne table v osnovni šoli. Mentorica: Karmen Kolnik. COBISS.SI-ID 19395592

FAZLIČ Azra: Možnosti rabe obnovljivih virov energije v občini Zagorje ob Savi. Mentor: Igor Žiberna. COBISS.SI-ID 18898184

HORVAT Primož: Geografija občine Apače. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 19126280

KIKL Patricija: Gasilski dom kot središče socialnega življenja v naseljih dravskega polja. Mentor: Vladimir Drozg. COBISS.SI-ID 19396360

KONTARČEK Petra: Svetlobna onesaženost na območju občin Ljutomer, Ormož, središče ob Dravi in Sveti Tomaž. Mentor: Igor Žiberna. COBISS.SI-ID 19208456

KRALJ Branko: Revitalizacija območja tovarne avtomobilov Maribor v poslovno proizvodno cono Tezno. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 19237384

LAVRE Ana: Morfološka analiza naselja Pameče kot podlaga za prostorsko načrtovanje. Mentor: Vladimir Drozg. COBISS.SI-ID 19069704

LORENČIČ Nuša: Gospodarske spremembe v Sloveniji in Bosni in Hercegovini po letu 1991. Mentorica: Lučka Lorber. COBISS.SI-ID 19350024

MARINIČ Tadej: Topoklimatske značilnosti in raba tal v Radgonsko-kapelskih goricah. Mentor: Igor Žiberna. COBISS.SI-ID 19208968

MARKOLI Tinka: Kvaliteta vode v akumulacijskih jezerih na reki Pesnici. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 19126792

MOHORIČ Špela: Poplavne prsti v občini Poljčane. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 19267080

MORI Andreja: Turistični potencial spodnje Mežiške doline. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 18904072

NEDELJKO Urban: Turizem v južni Istri. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 19485704

OCVIRK Maja: Odnos prebivalcev Dobrne do rastlinske čistilne naprave. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 19070984

ROGAČ Valentina: Geografija in trajnostna univerza Maribor. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 19266312

SLUGA Martina: Možnosti turističnega razvoja v občini Krško. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 19237128

TUCELJ Nina: Učinki gorskega turizma v Julijskih Alpah, s poudarkom na trajnostnem razvoju, na primeru občine Bohinj. Mentor: Uroš Horvat. COBISS.SI-ID 19267336

VUKAN Martina: Dušik v prsti v občini gornja Radgona. Mentorica: Ana Vovk Korže. COBISS.SI-ID 19567112

WOLFF Petra: Geografski vidiki kakovosti življenja v občini Škofja Loka. Mentorica: Metka Špes. COBISS.SI-ID 50292834

Zbirna hiša v Mariboru, ki je bila prvotno namenjena za študij geografije

BEVC Tjaša, BOGOVIČ Amadej, COPOT Anja, DOBOVIČNIK Peter, FURJAN Izidor, GOLOB Tanja, GREGL Anja, HEPE Luka, HLASTAN Andreja, KERSTEIN Klemen, KOP Boštjan, KOZODERC Klara, MARGUČ Amadea, MATJAŠIČ - FILIPIČ Lana, MUNDA Natalija, PERKUŠ Valentina, SLANA Miha, SPEVAN Mateja, STARČEK Katja, TRSTENJAK Sabina, TUČIČ Katja, VRČKOVNIK Mateja, ŽUPEC Maja

Pripravila: Mojca Kokot Krajnc

Dejavnosti geografskih društev v jeseni 2013

DMGS – Društvo mladih geografov Slovenije: <http://www.egea.eu/entity/Ljubljana>

DUGS – Društvo učiteljev geografije Slovenije: <http://www.drustvo-dugs.si/>

LGD – Ljubljansko geografsko društvo: <http://www.lgd-geografi.si/>

SEPTEMBER	7	7.00	strokovna ekskurzija – LGD	Jože Mihelič: Narodni park Nockberge	odhod: parkirišče Tivoli, Ljubljana
	17	19.00	predavanje – LGD	Leni Ozis, Nejc Trpin: Iran 4x4 – spoznavanje skrivnosti Perzije po neustaljenih poteh	dvorana Zemljepisnega muzeja GIAM ZRC SAZU, Gosposka ulica 16, Ljubljana
	27	16.00	kratka ekskurzija – LGD	Anton Velušček: Kolo (voden ogled razstave)	Mestni muzej, Ljubljana

OKTOBER	8	19.00	geografski večer – LGD	Matic Smrekar: Svetlobno onesnaženje	dvorana Zemljepisnega muzeja GIAM ZRC SAZU, Gosposka ulica 16, Ljubljana
	11	7.00	strokovna ekskurzija – LGD/DMGS	Martina Košar: Zahodni del Goriškega – turistični potenciali	odhod: parkirišče Tivoli, Ljubljana
	22	19.00	predavanje – LGD	Andrej Paušič: Butan – zadnje himalajsko kraljestvo	dvorana Zemljepisnega muzeja GIAM ZRC SAZU, Gosposka ulica 16, Ljubljana
	18–19		tabor – DUGS		Rakov Škocjan

NOVEMBER	6	18.00	kratka ekskurzija – LGD	opazovanje nočnega neba na Observatoriju Javornik	Observatorij Javornik
	9	7.00	strokovna ekskurzija – LGD	Franc Malečkar: Trst in njegovo podzemlje	odhod: parkirišče Tivoli, Ljubljana
	12	19.00	geografski večer – LGD	Igor Žiberna: Pozor! Kamenje pada! Padci teles na Zemljo in njihov vpliv na življenje	dvorana Zemljepisnega muzeja GIAM ZRC SAZU, Gosposka ulica 16, Ljubljana
	19	19.00	predavanje – LGD	Petra Draškovič: Aljaska skozi moje oči	dvorana Zemljepisnega muzeja GIAM ZRC SAZU, Gosposka ulica 16, Ljubljana

Zborovanje slovenskih geografov 2013

Bled, 3. do 5. oktober 2013

Spletna stran zborovanja: <https://sites.google.com/site/zzgs2013>

Prijavnica: <https://sites.google.com/site/zzgs2013/Prijava>

Prizorišča: VSŠGT – Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem Bled • Hotel Astoria • Grajska restavracija (Blejski grad) • Camping Bled (kamp Zaka)

Četrtek, 3. 10. 2013: 7.30 - 9.00: Registracija in kava (VSŠGT) • 9.00- 9.45: Uvod in pozdravni govori (VSŠGT) • 9.45 – 12.15: Plenarna predavanja (VSŠGT) • 12.30 - 14.00: Kosilo (Hotel Astoria) • 14:00 - 19:00: Terensko delo, predstavitve, delavnice (teren, VSŠGT) • 20:00 - 23:00: Večer ZGS in AGUL-a (Grajska restavracija).

Petek, 4. 10. 2013: 9.00-10.30: Jutranja kava z gorenjskimi župani - okrogla miza: prostorski razvoj Gorenjske. (VSŠGT) • 10.30-10.45: Odmor za kavo (VSŠGT) • 10.45 - 12.45: Predavanja (VSŠGT) • 12.45 do 13.45: Kosilo (Hotel Astoria) • 14:00 - 19:00: Terensko delo, predstavitve, delavnice (teren, VSŠGT) • 19:30: Občni zbor ZGS (VSŠGT) • 20:00 - 23:00: Večer prijetnega geografskega druženja (Hotel Astoria)

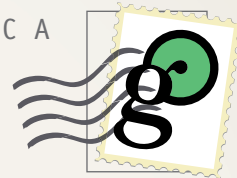
Sobota, 5. 10. 2013: 9.00 – 11.30: Terensko delo, predstavitve, delavnice (teren, VSŠGT) • 12.00 - 16.00 Zaključek zborovanja - športno-družabno popoldne v kampu Zaka (Vključuje rekreacijo in piknik).

Tudi če se ne udeležujete zborovanja, ste vljudno vabljeni na spremljajoče družabne prireditve (slavnostna večerja, zaključni piknik v kampu Zaka), a je vseeno potrebna prijava. Za več informacij obiščite spletno stran zborovanja.

Geografski obzornik
zadnjih 10 let ...

...v naslednji številki
Geografskega obzornika.

Rezultati:

1. mesto: **Jan Križaj, Gimnazija Antona Aškerca, Ljubljana: *Jutranji Bled, Oblačni Bled***
2. mesto: Dominik Hojnik, Gimnazija in srednja kemijska šola Ruše: *Pogled v gore*
3. mesto: Janja Harb, Srednja šola za oblikovanje Maribor: *Biseri brzice, Sredozemsko zelenje*
4. mesto: Mojca Zidarič, II. gimnazija Maribor: *Versailles*
5. mesto: Damaris Bongarz, Prva gimnazija Maribor: *Rocky Mountains*

*Fotonatečaj za najboljšo
dijaško geografsko fotografijo*

3.12.2012 – 5.2.2013

*Organizator: Oddelek za
geografijo Filozofske fakultete
Univerze v Mariboru*

